

TÄSSÄ NUMEROSSA HEADLINES

MIIKKA RUOKANEN: SUOMI JA JUMALAN MAAILMANLÄHETYS
FINLAND AND GOD'S WORLD MISSION

ALEXANDER L. DVORKIN: CRAZY DAYS OF THE RELIGIOUS MARKET
USKONTOMARKKINOIDEN HULLUT PÄIVÄT

KIMMO KÄÄRIÄINEN: SUOMEN LÄHIALUEIDEN USKONNOLLINEN TILANNE
THE RELIGIOUS SITUATION IN THE NEIGHBOURING AREAS OF FINLAND

HARRI HEINO: SUOMEN USKONNOLLINEN TILANNE
THE RELIGIOUS SITUATION IN FINLAND

KHODR CHEHAB: TOISEN SUKUPOLVEN ISLAM SUOMESSA
SECOND GENERATION ISLAM IN FINLAND

TIMO KESKITALO: TOISEN SUKUPOLVEN ISLAM SUOMESSA
SECOND GENERATION ISLAM IN FINLAND

ARI PUONTI: PERINTEINEN KRISTILLISYYS JA SUKUPOLVI X, Y, Z...
TRADITIONAL CHRISTIANITY AND GENERATION X, Y, Z...

MARJA-LIISA LAIHIA: IDENTITEETTI JA KIRKON MISSIO
IDENTITY AND THE MISSION OF THE CHURCH

HARRY MÄNSUS: NEW AGE OCH KRISTEN TRO
NEW AGE AND THE CHRISTIAN FAITH

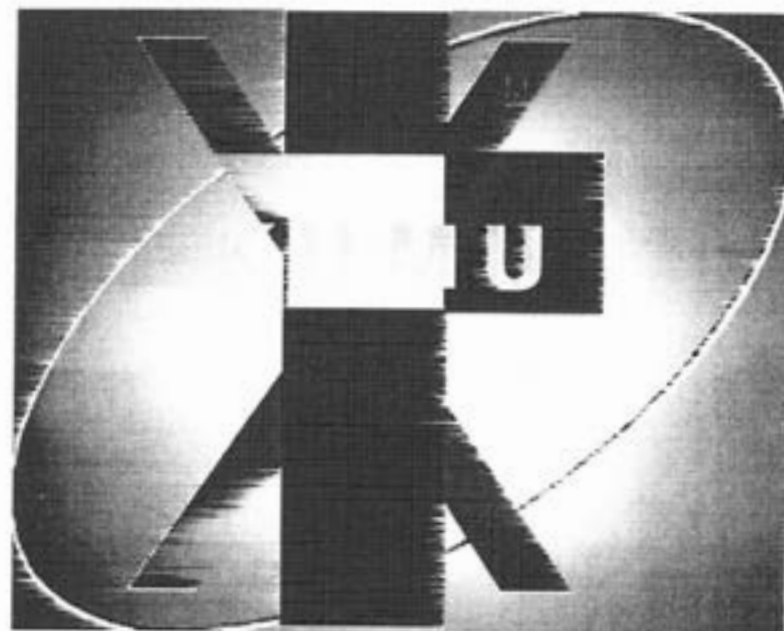
SUVI-PÄIVI KOSKI: USKON RAJOILLA PAIKALLISSEURAKUNNASSA
AT THE BORDERS OF FAITH IN A LOCAL PARISH

LAURA MARIA RAITIS: TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA USKON RAJOIHIN
A POINT OF VIEW OF RESEARCH AT THE BORDERS OF FAITH

JOHANNA JÄMSÄ: DIALOGI USKONTOJEN KOHTAAMISEN MALLINA
DIALOGUE AS THE MODEL OF ENCOUNTERING RELIGIONS

LÄHETUSTEOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA VOL. 5 (1997) JOURNAL OF MISSION THEOLOGY

LÄHETUSTEOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA - JOURNAL OF MISSION THEOLOGY VOLUME 5 (1997)

KULTTUURIN MUUTOS JA USKONNOLLISET ILMIÖT

KULTURELLA FÖRÄNDRINGAR OCH RELIGIÖSA FÖRETEELSER

CHANGE OF CULTURE AND RELIGIOUS PHENOMENA

LÄHETYTEOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA - JOURNAL OF MISSION THEOLOGY
VOLUME 5 (1997)

JULKATSIJA *PUBLISHER*

LÄHETYTEOLOGINEN INSTITUUTTI
KIRKON LÄHETYSTYÖN KESKUS
PL 185, 00161 HELSINKI
INSTITUTE OF MISSION THEOLOGY
OFFICE FOR GLOBAL MISSION
P.O. BOX 185, FIN-00161 HELSINKI

WWW.EVL.FI/KKH/KUO/KLK

TOIMITUS *EDITORIAL BOARD*

JUHANI PÖRSTI, PUHEENJOHTAJA *CHAIRMAN* JUHANI.PORSTI@EVL.FI
LAURA MARIA RAITIS, SIHTEERI *SECRETARY* LAURA.RAITIS@EVL.FI
JUHA AUVINEN JUHA.J.AUVINEN@HELSINKI.FI
REINO JUNTILA REINO.JUNTILA@EVL.FI

KANSIKUVA *COVER FIGURE*

JENS KATHMANN VISUAL_CONCEPTS@HOTMAIL.COM

ULKOASU *LAYOUT*

PAULI SALORANTA PAULI.SALORANTA@HELSINKI.FI

PAPERI *PAPER*

INVERCOTE 220 G & AMICUS 80 G

PAINO *PRINTING*

KIRKKOHALLITUS *CHURCH COUNCIL*
HELSINKI 1998

ISSN 0788-9518

LÄHETUSTEOLOGINEN
AIKAKAUSKIRJA – JOURNAL OF
MISSION THEOLOGY

VOLUME 5 (1997)

KULTTUURIN MUUTOS JA USKONNOLLISET ILMIÖT

Helsinki 21.–22.10.1997

KULTURELLA FÖRÄNDRINGAR OCH RELIGIÖSA FÖRETEELSER

CHANGE OF CULTURE AND RELIGIOUS PHENOMENA

PUHEENVUOROJA
ADDRESSES

ESIPUHE FOREWORD

JUHANI PÖRSTI

Länsimainen kulttuuri on muutoksen kourissa. Piispa Lesslie Newbigin viittasi useaan otteeseen tähän kulttuurimurrokseen, kun hän puhui *Usko ja kulttuuri* -seminaarissa Helsingin yliopistolla lokakuussa 1994.

Kulttuurin muutos ja uskonnolliset ilmiöt (KLU) -seminaari voidaankin nähdä jatkona tälle kolme vuotta aiemmin käynnistyneelle keskusteluille ja tutkimukselle kristillisen uskon ja kulttuurin välisestä suhteesta.

Kulttuurissa tapahtuvat muutokset ravistelevat myös siihen liittyvää uskonnollisuutta. Eurooppalaisessa ja suomalaisessa kulttuuripiirissä elävän ihmisen usko tai sen puute ovat sidoksissa ympäröivän kulttuuritekijöihin. Ihminen ei usko tai epäile tyhjiössä. Myös uusilla uskonnollisilla virtauksilla on tietty kulttuurikonteksti. Suomeen rantautuessaan ne kohtaavat luterilaisen yhtenäiskulttuurin, jonka ote varsinkin suurempien kaupunkien väestöön on herpaantumassa. Tässä kulttuurimuutoksessa ihmiset etsivät uusia uskonnollisia vaihtoehtoja. Myös lähialueiden uskonnollisuus tarjoaa niitä.

Kirkon lähetystyön keskuksen (KLK) yhteydessä toimivissa työryhmissä on viime vuosina keskusteltu vilkkaasti tästä kulttuurin ja uskon alueella tapahtuvasta kehityksestä. Varsinkin vuodesta 1994 lähtien eräät Suomen

ev.lut. kirkon ulkoasiain osaston, hiippakuntien ja kristillisten järjestöjen työntekijät ovat pohtineet, miten paljolti Newbiginin meillä käynnistämää keskustelua voitaisiin jatkaa porautumalla yhteiskunnassa lainehtivaan uudentyyppiseen uskonnollisuuteen. Tältä pohjalta KUMU:n valmistelut käynnistyivät vuoden 1996 lopulla.

ERILAISIA LÄHESTYMISTEITÄ

Seminaari jakaantui Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa pidettyihin aamupäivien luentoihin ja iltapäivien kanaviin, jotka kokoontuivat seurakuntien ja kristillisten yhdistysten tiloissa. KUMU oli ekumeeninen seminaari. Tämä näkyy sen järjestelypohjassa ja puhujavalikoimassa. Myös osanottajien joukossa oli eri kristillisten yhteisöjen edustajia. Joitakin Krishna-liikkeeseen kuuluvia oli myös mukana.

KUMU:n tavoitteena oli kulttuurimuutosten ja uskonnollisten ilmiöiden tarkastelu. Osa puheenvuorojen käyttäjistä ilmoitti tekevänsä tämän oman yhteisönsä edustajana, katsomalla todellisuutta 'kristillisten silmälasiansa' lävitse. Joukossa oli myös niitä, jotka pyrkivät lähestymään ilmiöitä keskitetysti tutkimuksen kannalta.

+ + +

Seminaariin osallistui kaikkiaan 219 osanottajaa, joista 50 oli opiskelijoita. Esitelmöitsijöitä ja kanavien alustajia oli 19. Tapahtuman järjestäjiä olivat Kirkon lähetystyön keskus, Helsingin hiippakunta, Suomen ekumeeninen neuvosto, Suomen lähetysneuvosto ja Kristillinen opintokeskus. KUMU:n järjestelytyöryhmään kuuluivat Juhani Pörsti (puheenjohtaja), Jan Edström, Reino Junttila ja Pirjo Rauhaniemi. Työryhmän sihteereinä toimivat Pekka Y. Hiltunen, Jussi Sohlberg ja Laura Maria Raitis sekä sen asiantuntijajäsenenä Timo Keskitalo. Tiedotuksesta huolehtivat Maila Rancken

ja Juha Auvinen, joka vastasi myös seminaarin tiedotustilaisuudesta. Juha-ni Pörsti toimi puheenjohtajana aamupäivien istunnoissa, kanavissa oli omat puheenjohtajansa. Ritva Aalto hoiti rahaliikenteen sekä käytännön palvelut. Seminaarin logon on suunnitellut Jens Kathmann.

TÄMÄ KIRJA

Tähän seminaarikoosteeseen on otettu mukaan kaikki aamupäivien kulu-essa pidetyt esitelmät. Koska julkaistava sivumäärä on rajoitettu, iltapäivien kanavista on otettu vain se aineisto, jonka toimitus on katsonut kiinteästi liittyvän KUMU:n yleisaiheeseen. Osa aineistoa toimitus sai käyttöönsä äänitteinä, joista se on purettu ja toimitettu julkaistavaksi. Asianomainen puheenvuoron käyttäjä on antanut hyväksymisensä oman aineistonsa julkaisemista varten.

Seminaarille ominainen puhuttu kieli on saattanut jättää jälkiä painettuun tekstiin. Toimitus on tästä tietoinen eikä ole pyrkinytkään kokonaan pyyhkimään niitä pois. KUMU ilmensi vuorovaikutusta ihmisten kesken – sellaisena se voi jäädä osanottajien mieliin elämään.

Seminaarikooste saa painoasun Lähetysteologisen Aikakauskirjan vuoden 1997 numerona. Puheenvuorot julkaistaan alkuperäiskielellä, jota täydennetään suomen- tai englanninkielisellä lyhennelmällä. Osa teksteistä on luettavissa myös Internetissä, osoitteessa www.eurockh/kuo-klk/kumu/ohjelma.htm.

ABSTRACT

Western culture is in the throes of violent change. Bishop Lesslie Newbigin referred to this cultural crisis several times in his talk at the *Faith and Culture* seminar held at the University of Helsinki in October 1994.

The seminar *Cultural Change and Religious Phenomena* can be seen as a continuation to the debate which started in Finland three years earlier and to the study of the relation between Christian faith and culture.

Cultural changes also shake up people's religious feelings. For a person living in European and Finnish cultural circles faith or the lack of it is bound up with cultural factors in the environment. People do not believe or doubt in a vacuum. New religious currents also have a certain cultural context. When they arrive in Finland they encounter a uniform Lutheran culture, the grip of which is loosening, especially in the larger cities. In this cultural change people seek new religious options. The religion of neighbouring areas also offers such.

This volume of the *Missiological Journal* for 1997 is a compilation of lectures and speeches given at the seminar. Some of the texts can also be found in English on the Internet, at address www.evl.fi/kkh/kuo/klk/kumu/ohjelma.htm.

TM, PAST. JUHANI PÖRSTI TOIMII KIRKON LÄHETYSTYÖN KESKUKSEN LÄHETUSTEOLOGINA. HÄNEN TEHTÄVINÄÄN OVAT MAAILMANLÄHETYKSEEN JA -USKONTOIHIN LIITTYVÄ SEURANTA, TEOLOGINEN TUTKIMUS JA KOULUTUS.

REV. JUHANI PÖRSTI, M.THEOL. IS MISSION THEOLOGIAN OF THE OFFICE FOR GLOBAL MISSION OF THE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF FINLAND. HIS RESPONSIBILITIES INCLUDE OBSERVING DEVELOPMENTS IN GLOBAL MISSION AND WORLD RELIGIONS, THEOLOGICAL RESEARCH AND TRAINING.

SISÄLLYS *CONTENTS*

4 *ESIPUHE FOREWORD BY* Juhani Pörsti

12 **MIIKKA RUOKANEN:** Suomi ja Jumalan maailmanlähetyt.
Kirkon missio muuttuvassa kulttuurissa. Abstract: Finland
and God's World Mission. The Mission of the Church in the
Changing Culture

26 **ALEXANDER L. DVORKIN:** Crazy Days of the Religious Mar-
ket, Part I. (Lyhennelmä: Uskontomarkkinoiden hullut päivät
alustuksen 2. osan yhteydessä)

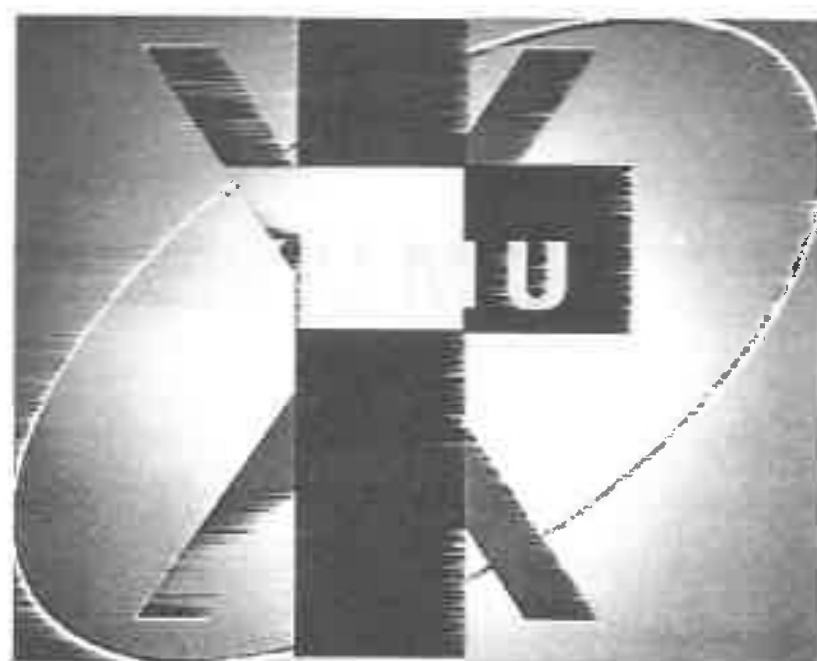
40 **KIMMO KÄÄRIÄINEN:** Suomen lähialueiden uskonnollinen
tilanne. Abstract: The Religious Situation in the Neighboring
Areas of Finland

54 **HARRI HEINO:** Suomen uskonnollinen tilanne. Abstract: The
Religious Situation in Finland

72 **KHODR CHEHAB:** Kriisin vuodet. Toisen sukupolven islam
Suomessa. Abstract: The Years of Crisis. Second Generation
Islam in Finland

78 **TIMO KESKITALO:** Kriisin vuodet. Toisen sukupolven islam
Suomessa. Abstract: The Years of Crisis. Second Generation
Islam in Finland

- 84 ARI PUONTI: Perinteinen kristillisyys ja sukupolvi X, Y, Z...
Abstract: Traditional Christianity and Generation X, Y, Z...
- 96 MARJA-LIISA LAIHIA: Identiteetti ja kirkon missio
muuttuvassa kulttuurissa. Abstract: Identity and the Mission
of the Church in the Changing Culture
- 116 ALEXANDER L. DVORKIN: Crazy Days of the Religious
Market, Part II. Lyhennelmä: Uskontomarkkinoiden hullut
päivät, osat 1-2
- 124 HARRY MÄNSUS: New Age och kristen tro – öppenhet, dialog
och gränser. Abstract: New Age and the Christian Faith.
Openness, Dialogue and Borders
- 134 SUVI-PÄIVI KOSKI: Uskon rajoilla – paikallisseurakunnan
näkökulma. Abstract: At the Borders of Faith – a Point of View
of a Local Parish
- 142 LAURA MARIA RAITIS: Uskon rajoilla – tutkimuksen
näkökulma. Abstract: At the Borders of Faith – a Point of View
of Research
- 152 JOHANNA JÄMSÄ: Dialogi uskontojen kohtaamisen mallina.
Abstract: Dialogue as the Model for Encountering Religions
- 161 SEMINAARIN OHJELMA *SEMINAR PROGRAMME*
- 168 KIRJALLISUUTTA *LITERATURE*

SUOMI JA JUMALAN MAAILMAN- LÄHETYS. KIRKON MISSIO MUUTTUVASSA KULTTUURISSA

MIIKKA RUOKANEN

Viettäessäni viime ja tänä vuonna runsaasti aikaa (10 / molemmista vuosista) Kiinan suurkaupungeissa huomasin usein miettiväni kysymyksiä miksi Suomi on olemassa ja mikä on meidän roolimme tämän hetken maailmassa. Meidän koko kansamme on vain keskisuuren kiinalaisen kaupungin väkiluku. Tavallinen luterilainen hiippakunta mahtuisi rajatulle kerrostaloalueelle Shanghai'n lounaisen kaupunginosan eräässä lähiössä.

Mieleeni tuli kaksi vastausta. Ensimmäinen vastaus on luonnollinen tai luomisteologinen: Me olemme yksi pieni kansakunta maailman kansojen joukossa. Jumalan luomistyö on ylettömän runsas, rikas ja monimuotoinen. Me olemme yksi väriläiskä – ehkä hieman harmaa tai toivottavasti vihreä – kansojen kirjossa. On luonnollisesti hyvää, että on olemassa monenlaisia rotuja, kansoja ja kieliä, pieniä ja suuria, keskeisiä ja syrjäisiä, pohjoisia ja eteläisiä, itäisiä ja läntisiä jne.

Toinen vastaus on hengellinen: Monien luterilaista uskoa tunnustavien suomalaisten mielestä – sanon tämän vaikka tämä saattaa kalskahtaakin epäekumeeniselta – Suomi kuuluu niihin maihin, joissa on maailman paras

uskonto. Sanon tämän luonnollisestikin itsekin tunnustukseen sitoutuneena uskonnollisena henkilönä. Huolimatta monista kirkon perinteen, teologian ja hengellisen elämän defekteistä, luterilaisuudessa on kuitenkin kirkas näkemys siitä, että Jumala on olemassa syntistä ihmistä varten. Tämä näkemys on aika harvinainen ei vain maailman uskontojen, vaan jopa kristinuskon eri haarojen joukossa.

Luterilainen vanhurskauttamisoppi, syntisen pelastuminen yksin armosta, yksin Kristuksen tähden ja yksin uskon kautta, ilmaisee mitä kirkkaimmin kristinuskon perusolemuksen: armouskonnon idean. Juuri armon käsite erottaa kristinuskon selkeimmin kaikista muista maailman uskonnoista, ideologioista, maailmankatsomuksista tai filosofioista. Tässä yhteydessä ei ole mahdollisuutta laajemmin argumentoida väitettä armouskonnon ideasta. Totean vain lyhyesti: Voidaan pätevästi osoittaa, että Raamatun mukaan Jumalan tärkein ominaisuus on rakkaus ja siksi myös se on teologian tärkein käsite. Jumalallinen rakkaus on luomisen, lunastuksen, pyhityksen ja eskatologisen täyttymyksen keskeisin motiivi. Rakkaus etsii relaatioita ja kohteita. Siksi Jumala on ilmoittanut itsensä Pyhänä Kolminaisuutena: Isä rakastaa Poikaa jonka hän on synnyttänyt ja Poika Isää joka on hänet synnyttänyt Pyhän Hengen ollessa Isän ja Pojan välinen rakkaus. Koska Jumala on rakkaus, hän kutsui koko universumin olemattomuudesta olemiseen saadakseen rakkaudelleen kohteen ja kumppanin.

Armo on tämän jumalallisen rakkauden tärkein erityismuoto. Armo on Jumalaa vastaan kapinoivaan, rakkauden yhteyden rikkoneeseen, arvottomaan ja tuomionalaiseen syntiseen kohdistuva pelastava ja uuttaluova rakkaus. Armo on Jumalan motivoimaton, edeltä käyvä, Jumalaa pake-nevaa etsivä, hänet löytävä ja käännäyttävä rakkaus. Armo ei ole vain suhde jossain etäällä olevaan Jumalaan, vaan Jeesuksen Kristuksen reaallinen läsnäolo syntisessä Pyhän Hengen kautta. Armo ei ole ihmisen ominai-

suus, vaan se on persoonallinen Vanhurskaus: Kristus meissä – siksi armo ei ole partiaalista eikä ihmisen kooperaatio voi siihen mitään lisätä. Koska armo on Kristus itse läsnäolevana persoonana syntisessä, armo on aina täydellistä, kertakaikkisesti ja lopullisesti vanhurskauttavaa ja pyhittävää – Kristuksen ristin ja ylösnousemuksen hedelmät ja hänen persoonallinen pyhyytensä ovat täydelliset.

Armouskonnon idea edellyttää aina vahvaa kolminaisuusopillista struktuuria: Isän armahtava pelastussuunnitelma toteutuu Pojassa, Jeesuksessa Kristuksessa, ja lahjoitetaan meille läsnäolevaksi ja todelliseksi Pyhän Hengen uutta luova voima vaikutuksessa. Kirkon varhaisina vuosisatoina kirkon isät taistelivat kolminaisuusopin puolesta juuri siksi, että uusitamentillinen armo-oppi ei tuhoutuisi vaan säilyisi. Tätä Raamatun ja kirkon dogman perustotuutta Kolmiyhteisestä Jumalasta, joka on sula rakkaus ja armo, tulee suomalaisen kristillisyyden viedä rohkeasti ja kirkkaasti kaikkialle. Väitän, että tämä on Suomen paras viikkokirje koko muulle maailmalle!

Kaikilla tilastollisilla ym. kriteereillä mitattuna me suomalaiset olemme yksi maailman kristillisimmistä maista. Kristillisyyttä on ollut Suomessa maassamme kohta 1000 vuotta. Meillä on henkisiä ja aineellisia resursseja. Välittömästi maamme itärajalta, Euroopan Unionin ja Länsi-Euroopan itäisimmältä laidalta, aukeaa epäonnistuneen ateistisen kokeilun jälkeinen, maailman suurin uskonnollinen tyhjiö ja lähetyskenttä: Saimaalta Tyynelle valtamerelle, Suomenlahdelta Etelä-Kiinan merelle! Kiinaan mahtuu kolmen Euroopan väki, 260 kertaa Suomen väestö. Kiinassa yli 90% ihmisistä ei tunnusta mitään uskontoa. Entisen Neuvostoliiton alueet sisältävät yli 50-kertaisesti Suomen väkiluvun; yksin Venäjä monine kansoineen ja kielineen on 30 kertaa Suomen väestön suuruinen. Entisen Neuvostoliiton alueen uskonnollinen tyhjiö on valtaisa.

On tietysti selvää, että oma koti on hoidettava hyvin, jopa parhaalla mahdollisella tavalla. Mutta jos me keskitämme voimamme pelkästään tämän yhden maailman kristillisimmän maamme kristillisyyden entistäkin suurempaan vahvistamiseen, alkaa elämä tuntua aika yksitoikkoiselta, tylsältä ja sisäänpäin lämpiävältä. Jos me sen sijaan annamme Jumalan meille lahjoittaman hyvän virrata sinne, missä vallitsee kristillisyyteen nähden tyhjiö, voi elämästämme tulla kiinnostava seikkailu.

Mieleeni ovat lähtemättömästi jääneet eräät Billy Grahamin Helsingin olympiastadionilla elokuussa 1987 lausumat sanat. Huolimatta siitä, että ne saattavat kuulostaa kunnianteologisilta ja siten antikristillisiltä rohkeuden ne toistaa tässä. Hän sanoi: "You cannot be a political superpower but you could be spiritual superpower." Jostain syystä tuo lause vaivaa minua erittäin usein, lieneekö se syntiä vai ei. En halua kommentoida sitä sen enempää. Minusta on kuitenkin merkittävää, että tämä ajatus lausuttiin jo silloin, kun ateistinen Neuvostoliitto oli vielä voimissaan.

Voisimme ehkä puhua jonkinlaisesta kansainvälisestä uusisänmaallisuudesta hengellisen elämän alueella: arvostamme sitä hengellistä perintöä, jonka olemme isiltämme ja äideiltämme saaneet ja jonka Jumalan Pyhä Henki on pitänyt kirkossamme elävänä ja reaalisenä vuosisadasta toiseen. Arvostamme lahjaamme niin paljon, että oivallamme: tämä kallis aarre on pikimmiten vietävä mahdollisimman laajalle sinne, missä armon-evankeliumia ei vielä tunneta.

MIKÄ ESTÄÄ LÄHETYSTYÖN POTENTIAALIA KASVAMASTA?

Jos meillä on maailman paras uskonto, jos meillä on hengellisiä voimavaroja – onhan Jumala varjellut suomalaista kristillisyyttä loppujen lopuksi varsin eläväisenä – ja jos meillä yhtenä maailman korkeimman elintason maista on myös aineellisia voimavaroja, mikä pidättelee lähetyspotentiaa-

limme kasvua? Miksi olemme käyttäneet vain murto-osan siitä, mitä voimme käyttää armonevankeliumin viemiseksi eri puolille maapalloa ja varsin sille meitä lähinnä olevalle lähetyskentälle, jossa vallitsee maailman suurin uskonnollinen tyhjiö?

Voisin mainita neljä seikkaa. Ensimmäinen näistä on tieto ja asenteet. Tietoa lähetystyöstä on saatavilla. Ehkä voimme harjoittaa entistä voimakkaampaa asennekasvatusta: Kaikkien neljän evankeliumin (Matteuksen, Markuksen, Luukkaan ja Johanneksen mukaan kristinuskon) dynaaminen, liikkeellä oleva missionaarinen uskonto. Evankeliumit suorastaan huipentuvat ylösnousseen Jeesuksen omilleen antamaan lähetyskäskyyn. Kristinuskon on missionaarinen uskonto tai sitten se ei enää ole kristinuskon.

Onneksi länsimaissa niin yleiseksi tullut, perinteisten protestanttisten kirkkojen lähetystä lamaannuttava ja passivoiva uskontopluralismi (Jumala pelastaa yhtä lailla kaikissa uskonnoissa, kääntymystä ja kastetta ei tarvita) ei ole saanut kovin laajaa kannatusta Suomessa – liekö tässäkin Jumalan varjelusta. Yleisesti ottaen maailmalla pätee toteamus: mitä liberaalimpi teologia kirkolla on, sitä heiveröisempi on sen missionaarinen panos. Tämä liberalismi on lähinnä perinteisten protestanttisten eli ns. *main line* -kirkkojen ongelma; niiden lähetysmotivaatio ja -panostus ovatkin taantumassa.

Kansainvälisesti katsoen Suomi on teologisesti kaikenkaikkiaan varsin konservatiivinen maa – tämän ovat todenneet monetkin meillä vierailevat ulkomaiset alan asiantuntijat. Tämä lausuma koskee siis lähinnä luterilaista kirkkoa, koska liberalismi tai pluralismi eivät ole helluntailaisten eikä ortodoksien ongelma – jossain määrin kyllä kansainvälisen katolilaisuuden. Konservatiivisuudella tässä tarkoitan lähinnä pitäytymistä kristinuskon klassiseen sisältöön. Itse olen ollut Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa protestanttisissa ja jopa katolisissa seurakunnissa, joissa Isä meidän -rukouksen lausumista tai lauseita ”Jeesuksen Kristuksen ruumis, sinun edestäsi annettu; Jeesuksen Kristuksen veri, sinun edestäsi vuodatettu”

pidetään sopimattomina niiden "vanhentuneen" uskonnollisen sisältönsä vuoksi. Jopa Jeesuksen Kristuksen nimen mainitseminen tällaisten kirkkojen saarnoissa saattaa olla harvinaista. Lähetystyölle tällaisissa yhteyksissä lähinnä hymähdellään. Havainnot kristillisen kentän muutoksesta länsimaaisessa kontekstissa vahvistavat näkemystä, että elävä, dynaaminen kristillinen seurakunta on väistämättä samalla myös missionaarinen seurakunta – armonevankeliumista osattomia omassa vaikutuspiirissään ja laajemmin tämän piirin ulkopuolella tavoittava. Jos seurakunta ei ole missionaarinen, se ei voi olla kauaakaan reaaliajassa, tässä todellisuudessa elävä seurakunta.

Suomalaisen luterilaisuuden ongelma ei ole sen sisällössä, vaan pikemminkin sen liian varovaisessa esillepanossa maailman markkinoilla. Liekö tämä liiankin matalan profiilin kristillisyyden juuri suomalaisittain kontekstualisoitunutta kristinuskkoa. Tietty oman kontekstin eli tässä tapauksessa oman liian heiveröisen itsetunnon tiedostaminen ja sen kanssa työskenteleminen lienevät tarpeen kun lähdemme viemään maailman parasta uskontoa maailman muihin konteksteihin. Eihän aasialaisten tarvitse ensin tulla itsetunnoltaan suomalaisiksi käsittääkseen armouskon ytimen? Ei kai suomalainen ihmiskäsitys ja elämänkokemus ole edellytys Kristuksen ristien ja ylösnousemuksen ymmärtämiseksi?

Toinen seikka, joka estää lähetystyön potentiaalia kasvamasta, on epäselvyys siitä, onko lähetys kirkon vai järjestöjen työtä. Lähetystyöhön lähteminen tulisi mieltää entistä enemmän kirkon omaksi toiminnaksi. Se on samaa työtä, jota kirkko tekee kotimaassakin, mutta sitä tehdään toisissa maantieteellisissä paikoissa ja kulttuurisissa konteksteissa. Lähetystyön mieltäminen kirkon omaksi työksi, suorastaan sen perustehtäväksi, nostaisi ammatillista motivaatiota ja lähetin ammatillista profiilia. Varsinkin nuori teologipolvi korostaa nimenomaan kirkon palveluksessa toimimista, järjestökristillisyyttä koetaan etäisemmäksi.

Johdonmukaisena em. ajatuksenkululle tulisi toivoa lähetystyön siirtymistä entistä selkeämmin järjestöiltä varsinaisen kirkon omaksi toiminnaksi – mitä tämä sitten käytännössä merkitseekään. Jotta esim. kirkollisen koulutuksen saaneita saadaan jatkossa riittävästi lähetystyön palvelukseen, tällainen kehittäminen on välttämätön. En tässä yritäkään kuvailla, miten tässä tulisi toimia, mainitsen vain periaatteen. Toisaalta on korostettava, että lähetystyön kirkottaminen ei saa millään tavoin vahingoittaa sitä positiivista potentiaalia, minkä kirkon eri herätysliikkeet aitoina kristillisinä kansanliikkeinä ovat antaneet ja yhä antavat lähetystyölle. Samaa tehtävää katolisessa kirkossa ovat kautta vuosisatojen hoitaneet erilaiset lähetystyöhön erikoistuneet sääntökunnat.

Kolmas seikka, jota tulisi tavoitella lähetystyön potentiaalin kasvattamiseksi on taloudellinen samanarvoisuus. Ulkomailla työskentelevillä tulee olla samat ikälisiä, eläkettä, kotimaan sosiaalisia palveluja ym. koskevat edut kuin kotimaassa työskentelevillä. On täysin epäoikeudenmukaista, että ihminen, joka palvelee Kristuksen kirkkoa kotimaan oloja vaativimmissa olosuhteissa, joutuu vielä taloudellisesti huonompaan asemaan. Tähän onkin jo herätty, toivottavasti poliittinen paine säädösten muuttamiseen kasvaa entisestään ja johtaa pikaisiin tuloksiin.

Sitä tosin en lakkaa hämmästelemästä, että edes kirkko ei ole tässä asiassa vielä lainkaan havahtunut eikä ole korjannut säädöksiään oikeudenmukaisiksi! Lähetti tekee kirkon perustyötä, vain eri osoitteessa kuin kotimaan virkatoverit – hänen tulisi olla lain ja säädösten suhteen täysin samassa asemassa muiden kanssa. Nykyajan nuoret aikuiset joutuvat ottamaan tällaiset taloudelliset realiteetit tosissaan miettiessään lähetystyön vaihtoehtoa. Ellei kohtelu ole yhdenvertaista ja siten oikeudenmukaista, moni valitsee kotimaassa pysymisen.

Neljänneksi haluan vielä mainita Suomesta annettavat varat. Taloudellinen lama on hellittänyt seurakunnissa. Kiitokseksi Jumalan huolen-

nyt juuri olisi sopiva hetki antaa pieni kiitosuhri ja nostaa lähetystyöhön annettavien varojen prosenttilukua pysyvästi! Tällainen olisi raamatullista logiikkaa. Uuden saadun siunauksen rahastoiminen eli talentin kätkeminen maahan on pakanallista logiikkaa. "Onhan kirjoitettu: Sillä, joka oli koonnut paljon, ei ollut liikaa, eikä siltä, joka oli koonnut vähän, puuttunut mitään." (2Kor. 8:15; 2Moos. 16:18)

KRISTINUSKON MUUTOSTRENDIT

Maailman uskontotilastoissa tapahtui kymmenen vuotta sitten (1987) merkittävä käänne: kristittyjä on nyt enemmän kristinuskon perinteisten tukialueiden, Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolella. Kristinuskosta on tullut yhä enemmän eteläisen pallonpuoliskon ja köyhien kansojen uskonto, ja näiden alueiden suhteellinen osuus kasvaa kaiken aikaa. Kirkoista nopeimmin kasvavat katolinen kirkko sekä uudet evankelikaaliset, pentakostaalis-karismaattiset ja eri alkuperäiskulttuureihin samaistuvat ryhmät. Protestanttisella puolella ollaan siis siirtymässä selvästi perinteisten main line -kirkkojen ylivallasta uudenlaiseen post-denominatio-naaliseen aikakauteen. Kristinuskon mielenkiintoisimmat asiat ja uudet luovat ideat syntynevät tästä eteenpäin enimmäkseen Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolella.

Kuitenkin tämä dramaattinen käänne antanee kristinuskolle vähitellen uudet kasvot myös lännessä: afrikkalaiset, aasialaiset ja latinalaisamerikkalaiset maailmankuvat ja elämänkokemukset vaikuttavat jo nyt meihin. Jo nyt länsimaisen kulttuurin ulkopuolelta tulevat virikkeet vaikuttavat varsin selvästi eurooppalaiseen ja pohjoisamerikkalaiseen teologiaan. Voimme mainita ainakin neljä esimerkkiä.

Ensimmäinen niistä on, että länsimaissa on alettu tiedostaa oman kristinuskontulkintamme kontekstisidonnaisuus. On syntymässä yhä suurempaa kritiikkiä omaa tulkintaamme, sen sidonnaisuuksia kohtaan. Kristin-

uskonkäsityksemme vahvat sidonnaisuudet esim. kreikkalaiseen filosofiaan, roomalaiseen juridiikkaan, saksalaiseen valistukseen ja ylipäättään eurooppalaiseen elämänmuotoon ja ajattelutapoihin ovat tulleet entistä läpinäkyvimmiksi.

Toinen esimerkki on, että vapautuksen teologian yhteiskuntakriittisen painotukset on omaksuttu varsin laajasti lännessä, jossa ne ovat saaneet mm. yhteiskuntakriittisen poliittisen teologian, feministiteologian, erilaisten vähemmistöjen asiaa puolustavan sekä ekologisesti valveutuneen teologian muotoja.

Kolmas länsimaisen kulttuurin ulkopuolinen virike on, että erityisesti hindulaisessa, buddhalaisessa ja islamilaisessa kontekstissa elävät Aasian kristityt ovat korostaneet uskontojen välisen dialogin välttämättömyyttä – tämä asenne onkin omaksuttu maailmanlaajasti. Uskontojen välinen dialogi on välttämättömyys kaikkialla maailmassa, myös kristinuskon vanhoissa tukilinnakkeissa Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, joissa asuu jatkuvasti kasvava muita uskontoja edustava vähemmistö. Dialogi on rauhanomaisen yhteiselämän ehdoton edellytys.

Kohdatessaan maailman eri kulttuureja kristinuskko joutuu väistämättä kohtaamaan näihin kulttuureihin elimellisesti kuuluvat muut merkittävät uskonnot. Useimmissa sivilisaatioissa kulttuurin olennaisimmat arvot, normit ja peruskatsomukset ovat olennaisesti sidoksissa uskontoon. Dialogi on pyrkimystä toisen uskonnon reaalisten uskomusten ja arvojen autenttiseen ymmärtämiseen ja keskinäisen erilaisuuden sietämiseen.

Dialogi ei merkitse uskontojen sekoittamista tai keinotekoista harmonisoimista, puhumattakaan mistään kaikille yhteisen uuden maailmanuskonnon luomisesta – tällaistakin on tosin esitetty. Päinvastoin, useimmiten dialogissa joudutaan toteamaan uskonnollisen uskon sovittamaton erilaisuus. Aito dialogi päättyy autenttiseen todistukseen oman uskon

totuuden puolesta. Aitoa dialogia voivat käydä vain uskonnollisesti sitoutuneet henkilöt; siksi todistuksen elementti on väistämätön osa dialogia. Minkään uskonnon piirissä aito uskonnollinen usko ei voi olla moniarvoinen, vaan se on tunnustuksellinen suhteessa siihen, mikä ymmärretään totuudeksi.

Kuitenkin dialogissa voidaan usein todeta tavoitteiden samansuuntaisuus eettisissä kysymyksissä. Omasta kristillisestä näkemyksestämme lähtien ajattelempa, että Luoja on kaivertanut oman lakinsa kaikkien ihmisten omiintuntoihin. Eri uskontojen yhteisesiintyminen ja toiminta esim. ihmisarvon, ihmisoikeuksien, rauhan, yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden tai ekologisten kysymysten alueella on hyvinkin mahdollista ja erittäin suotavaa.

Neljäs esimerkki on eräiden intialaisen kristillisen teologian korostusten voimakas vaikutus globaaliin teologiaan. Vaikutus on tullut mm. Kirkkojen maailmanneuvostossa toimivien intialaisten teologiien kautta. Se on ainakin osittain saanut aikaan, että ns. Jumalan yleisen universaalin tai kosmisen armon tai kosmisen kristologian ja pneumatologian ideat ovat varsin suosittuja niin idässä kuin lännessä tämän hetken teologiassa. Afrikkalaiset teologit ovat puolestaan vaikuttaneet globaaliin teologiseen keskusteluun ajatuksillaan ihmisen ja luomakunnan ykseydestä, armon vaikutuksesta ihmiselämän kokonaisuuteen (esim. healing-tematiikka) sekä korostunutta länsimaista individualismia kritisovalla näkemyksellä ihmisyksilön hyvinvoinnin liittymisestä sosiaaliseen yhteisöön. Näiden afrikkalaisten näkemysten vakavasti ottamisella voisi olla hyvinkin tervehdyttävä vaikutus länsimaiseen elämänmenoon.

Mikä voisi olla Suomen kristillisyyden panos keskellä muuttuvaa maailmaa ja muuttuvaa uskonnollista kulttuuria? Miten me voisimme tarjota vaihtopöydälle oman tärkeimmän vientiartikkelimme, kirkkaan armonuskonnon idean?

Uskon voimavarojen keskittämiseen. Pienen kansan resurssit ovat rajatut. Lähetystyön alalla on tänä päivänä kaikenlaisia yrittäjiä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Missään maailman maassa ei esimerkiksi voi olla törmäämättä amerikkalaisiin evankelikaalisiin lähetystyöntekijöihin. Meillä, pienellä kansalla, ei ole mahdollisuutta tällaiseen globalismiin. On keskityttävä siihen, mikä on Jumalan juuri meille suomalaisille antama erityiskutsumus.

Kommentoimatta sen enempää minkään suomalaisen lähetysinstanssin mahdollisia strategioita rohkenisin väittää, että meidän tehtäväkenttämme avautuu luontevasti maamme geopoliittisesta ja kulttuurisesta asemastamme katsoen. Eikö meidän tulisi keskittää voimavarojamme siihen, mikä on meille luonnostaan aukeava tehtävä? Eikö edellä mainitsemani näkökenttä itään kohti Tyynen Valtamerta ja Kiinan merta, läpi Siperian metsien ja Aasian arojen avaudu meillä tänä Euroopan laidassa asuvalle kristillisel- le kansalle ikään kuin itsestään?

Olematta mikään yritysteorioiden tuntija uskaltaisin väittää, että on kannattavinta satsata sinne, missä kysyntä ja tarve juuri nyt on suurinta. Senkin kustannuksella, että jotkin perinteiset mutta selvästi passivat alueet saisivat meiltä entistä pienemmän panoksen lähetysyhteistyössä. On myös liian pitkään jatkettua holhoamista tapauksissa, joissa paikallisen kirkon tulisi jo kyetä täysin itsenäiseen vastuun ottamiseen. Edelleen, en jaksakaan kuulua sen näkemyksen kannattajiin, jonka mukaan kirkon on missiossaan satsattava yhtä voimakkaasti kaikkialla, riippumatta maaperän vastaanottavaisuudesta. Missä määrin tulisi investoida sinne, missä maaperä on poikkeuksellisen kovaa? Maalaisjärki sanoo, että on kylvettävä ensisijaisesti sinne, missä maaperä on kaikkein hedelmällisintä.

Kuten yleisesti on jo hyväksytty, lähetystyö on ennen muuta yhteistyötä jo olemassaolevien kristillisten kirkkojen ja seurakuntien kanssa. Kuitenkin on riipaisevaa lukea David Barrettin tilastoista, että kaikesta kris-

tilliseen työhön käytetyistä varoista vain 3% satsataan sinne, missä kristin-usko ei jo ole valmiiksi valtauskontona! Myös tämä karmea tilastollinen tosiasi-
 asia saa meidät kysymään itsekriittisesti: kuinka paljon lähetyspanokses-
 tamme pyörii tutun ja turvallisen vuosikymmeniä jatkuneessa pönkittämi-
 sessä ilman uskallusta lähteä liikkeelle kohti uusia kansanryhmiä, joissa
 armonevankeliumi on vielä täysin tuntematon. Tai kuinka paljon työ-
 tämme tapahtuu työsaroilla, joissa kylväjiä ja viljelijöitä on liikkeellä jo
 muutenkin runsaasti?

JUMALAN MISSIO

Aiheeni otsakkeeseen kuuluu ajatus Jumalan missiosta. Kun me puhum-
 me kirkolle annetusta imperatiivista, lähetyskäskestä ja -tehtävästä, taust-
 alla on koko ajan Kolmiyhteisen Jumalan oman suvereenin toiminnan in-
 dikatiivi.

Vanhan kirkon opettajat korostivat Raamatun pohjalta: Kolmiyhteisen
 Jumalan työt hänen itsensä ulkopuolella ovat jakamattomat. Jo luomisessa
 toimii koko Pyhä Kolminaisuus; Isä luo Kristuksen kautta ja Kristusta
 varten (Joh. 1:3,10; Kol. 1:16; Hepr. 1:2), Pyhä Henki elävöittää luoma-
 kunnan ja asuu erityisesti Jumalan kuvaksi luodussa ihmisessä yhdistäen
 tämän intiimillä tavalla Luojaansa. Jo luomisen nojalla Jumalan luova,
 kristologinen ja pneumatologinen armo ja rakkaus läpäisevät kaiken luo-
 dun. Aivan oikeutetusti voidaan puhua ns. luomisen armosta tai yleisestä,
 universaalista armosta.

Tämä merkitsee myös sitä, että Kolmiyhteinen Jumala ei ole poissaoleva
 missään koko universumissaan. Eksplisiittinen evankeliumin julistus tekee
 tunnetuksi jo salatulla tavalla läsnäolevan armollisen Jumalan. Universaa-
 lin luomisarmon idea ei millään tavoin vähennä lähetyskäskeyn velvoitta-
 vuutta – vaikka näinkin on kyllä esitetty. Pikemminkin päin vastoin: Juma-
 lan indikatiivi, se että hän on jo läsnä, kaikki on olemassa hänen tahdostaan

ja häntä varten, hän on itse missionsa toimija eli agentti, sen aloitteentekijä, liikkeellä oleva voima ja tulosten aikaansaaja – tämä kaikki pikemminkin tekee kirkolle ja kristityille annetun lähetyksimperatiivin entistä velvoittavammaksi ja myös mielenkiintoisemmaksi. Vahva Kolmiyhteisen Jumalan mission idea tekee lähetyksestä jumalakeskeisemmän, armokeskeisemmän, vapauttavan ja vähemmän ahdistavan. Jumalan missio on aina paljon suurempi kuin kirkon missio. Ihmisten iankaikkinen autuus ei riipu kirkon ja kristittyjen aktiivisuudesta, vaikka Jumala armossaan suostuu käyttämään näitä oman pelastavan toimintansa instrumentteina. Ellei hän käyttäisi, eivät neljä evankeliumia huipentuisi ylösnousseen Kristuksen seurakunnalleen antamaan lähetyksenkäskyyn: ”Menkää, tehkää, kastakaa, opettakaa, julistakaa, saarnatkaa parannusta ja syntien anteeksiantamista, te olette minun todistajani maan ääriin saakka”.

FINLAND AND GOD'S WORLD MISSION. THE MISSION OF THE CHURCH IN THE CHANGING CULTURE

The fundamental truth found in the Bible and the doctrine of the church, the truth about the Triune God that is pure love and mercy, is the best export article from Finland. The Lutheran doctrine of justification expresses clearly what is essential in Christianity: Mercy. The concept of mercy makes the Christian faith different from any other religion, ideology, world view or philosophy. The idea of mercy is necessarily connected to a strong trinitarian structure: The Father's merciful plan for salvation is realized in the Son, and given to us

as present and real action of the Holy Spirit. This is a spiritual heritage Finns have received from their fathers and mothers. It is a precious gift that has to be shared with everyone that does not yet know the gospel of mercy.

Four reasons why the potential for mission is not growing, are: 1. The liberal conviction that conversion and baptism are not needed for salvation. 2. Seeing mission as belonging to missionary societies and not the church itself. 3. Economical disadvantages for working abroad. 4. Failing financial support to mission from Finnish Christians.

The fact that there are more Christians outside Europe and Northern America than in these traditionally Christian continents, has influenced the Western theology at least in four ways: 1. We have become conscious of how our interpretation of the Christian faith is bound to our own context. 2. We have adopted some of the ideas of the liberation theology in Latin America. 3. Especially Asian Christians have stressed the importance of dialogue. 4. Indian and African theologies have contributed with their own characteristics.

MIKKA RUOKANEN ON HELSINGIN YLIOPISTON DOGMATIIKAN PROFESSORI. HÄN ON MM. MUKANA KÄYNNISTÄMÄSSÄ SYSTEMAATTISEN TEOLOGIAN LAITOKSEN TUTKIMUSHANKETTA EVANKELIUMI JA KULTTUURIT, JOSSA KESKITYTÄÄN EUROOPAN ULKOPUOLISEEN TEOLOGIAAN.

MIKKA RUOKANEN, D.D. IS PROFESSOR OF DOGMATIC THEOLOGY AT THE UNIVERSITY OF HELSINKI. HE IS INVOLVED IN INITIATING IN THE DEPARTMENT OF SYSTEMATIC THEOLOGY A RESEARCH PROJECT ENTITLED "THE GOSPEL AND CULTURES", CONCENTRATING ON EXTRA-EUROPEAN THEOLOGY.

CRAZY DAYS IN THE RELIGIOUS MARKET – PART I

ALEXANDER L. DVORKIN

Ladies and gentlemen, dear friends, colleagues – I would like to express my gratitude to the organisers of this conference for inviting me here and giving me the opportunity to talk to you and to share some of my ideas with you. I should say at the beginning that what I will say now will be the first part of a sequence of two lectures, and the second half will be heard tomorrow and so whatever I do not say this morning will be said tomorrow morning.

And of course you are more than welcome to ask questions at the end of both today's and tomorrow's presentation and if you do that today it will give me an idea about what things I should be concentrating on tomorrow.

So let's start my presentation on 'Crazy Days Among the New Religious Movements' with a story, a rather characteristic story that happened to me in Russia a couple of years ago – two and a half years ago on a nice Spring evening. My wife and I were walking towards our church for a Saturday evening service and we started out at Red Square right in downtown Moscow. We had to walk about one kilometre to the church where we chose to go that evening. As we started out right at the edge of Red Square, we

noticed that there were recruiters from the Boston Church of Christ preaching their message and inviting people to come. As we proceeded further we passed by the building of the former Lenin Museum, again right at the edge of Red Square and there there was a meeting ground for neo-pagan groups where they were selling their books and distributing their literature. Then as we approached an underground passage, right at the entrance of the underground passage we saw two young men in a white shirt and black neckties and with little black name-tags on their shirts, which said Elder Jim and Elder Joe or something like that. Of course they were Mormon missionaries. Then we came down the steps into the underground passage and we saw young boys and girls selling very bright-coloured pictures and saying that they are actually collecting donations for a 'youth student organisation', and when they were pressed what kind of organisation they were collecting money for, they said the name of the organisation was CARP. For those of you who don't know that is one of the cover organisations for Moonies, the Youth movement.

Further on there were young men with nice smiles approaching people and trying to sell them their nice colourful books with a blue, kind of bluish young man on cover on a chariot and you know that those were Hari Krishnas. Then we came up from the underground passage, and I remind you its just within the space of a couple of hundred metres so far. At that time Moscow was still covered with the posters of the portraits of a young lady in a white turban and she was the 'Living God' of the infamous White Brotherhood, which staged an unsuccessful 'end of the world' in Kiev about three years ago. Further on there were two ladies dressed up in strange blue garments collecting money for the Mother Russia Centre another Russian, in theory, destructive religious group.

Then we passed by the headquarters of Aum Shinrikyo – of course you've heard about this Japanese doomsday cult which staged a gas attack

in Tokyo subways. And finally we passed by a travel agency which I knew was co-operating with Scientology. And then we walked into the church.

So, in a way we believe this walk is symbolic for all of our country – how many of those groups those representations people have to pass by before they enter the church. So the title of this talk is very apt – ‘Crazy Days of Religious Market’. Unfortunately, I must say that today this market comes into our lives in religious sphere, something which was not there before. So this title is good but at the same time there is some inadequacy in it. When there are Crazy Days in Stockmann store you go and prices are reduced and you choose the merchandise which you want to buy. You see a lot of advertisements which invite you to buy this or that merchandise. I have noticed that a lot of the advertisements have a slight religious dimension to them. I don’t know whether you have exactly the same phrases here as we have in Russia but for example Phillips products in Russia always have the slogan, ‘Let’s change lives for the better’. Or Tefal’s slogan, you know the people that produce Teflon products says Tefal, you always think about us’. And that’s definitely some kind of religious dimension. But not too much because Phillips and Tefal produce good products and you buy them and they function and that’s that. But on a religious market we find many groups who are trying to sell relatively counterfeit products and that’s why they need much more, much bigger, much more powerful ideological and religious dimension connected with it. So people can be attracted to this, so people so to say, if we continue this market metaphor, people could be attracted to the very nice wrapping paper not knowing really what is inside. Sometimes this situation in the religious market is compared with to a huge smorgasbord, where you stand in front of it, and you are sort of lost with all these kinds of different foods in front of you.

ALICE IN THE WONDERLAND

I have another comparison. If it is a smorgasbord then what you see are just nice products, but you really don't know what is inside in most cases. It is like an 'Alice in Wonderland' case when you see a bottle and it's a very nice bottle, and it says on it 'Drink me. It tastes very good' or 'it's wonderful'. But then of course Alice drinks it and then suddenly she is transformed into something that she never expected to be before.

So that is the problem – actually the first characteristic of many of these groups which we immediately come upon – is deceit at the time of recruitment. That is those organisations actually present themselves as something they're not, or they don't tell you the full truth about themselves, in order to attract you.

And I should say from the very beginning that no *bona fide* organisation must be afraid to present the truth about itself – otherwise it is not a *bona fide* organisation. And tomorrow we'll talk more about this aspect of those groups that we may term totalitarian sects or destructive cults. But I shall give you two little examples now and perhaps tomorrow I'll give you much more striking examples – but just two very simple right now.

Of course I mentioned Mormons and when they preach out on the streets they present themselves as just another Christian denomination, another Protestant denomination. Well they're not ! They're not Christians, and they believe that there are many gods that exist. If you press them they will say, 'Well of course actually in this life we deal with only one god. So for practical purposes we are monotheists'. Well, this is a lie. Really it is not honest to begin an acquaintance with an organisation which immediately starts with a lie. It is also a violation of the freedom of choice of a human being, because unless you have the complete information you cannot make a fully conscious and fully free choice.

IS THERE A TRADITION?

And another example. When Hare Krishnas come to you they present themselves as representatives of 5,000 years old tradition which goes back to I don't know when – to the beginning of civilisation and human history. Well I am not saying that those young recruiters that come to you in the street are consciously lying. I believe they are deceived as well. But again this message is not a true message because there are several levels where it is not true. First the Vedic epoch is not 5,000 years old. At the most it's 3,000 to 3,500 years old – that's the first inaccuracy. Secondly in Vedic time there was no worship of Krishna – worship of Krishna is a relatively new phenomenon and it began more or less around the time of the beginning of the Christian era. And the Bhagavad-gita was recorded even later than that. Thirdly, they say that actually their line of teachers descends to Chaitania who lived in the 16th century. And they like to compare themselves to the Lutherans in the Christian world who also can of course begin in a way with Luther's message in the 16th century. And in any way it is very good and embarrassing for them to show how inadequate this comparison is. It's very simple – you go to any Lutheran library or a village priest's library anywhere. First of all you'll find the original text of the Bible, you'll find the books of the early Christian fathers and you'll find the books of Luther and Melancton and all their disciples, and all the Lutherans from there on in an unbroken line of intellectual succession.

You come then for a comparison to a Hare Krishna bookstore or Hare Krishna library. And what you will find there is Prabhupada, the founder of the group which was founded on the year of 1966 in lower eastside New York, and Prabhupada and Prabhupada, and nothing but Prabhupada. If you see the Bhagavad-gita there it will not be the original text of the Indian ancient text of Bhagavad-gita. It will be Bhagavad-gita as it is', which as any

Indologist will tell you, it is not the original Bhagavad-gita, translated but a text retold by Prabhupada, with its message to a large degree changed. In fact we see a very obvious new religious movement which tries to attract people by presenting itself an old traditional religion. And I can talk more about how incompatible Western Hare Krishna's message is to traditional Hinduism as known in India, but I think that for now to illustrate point that should be enough.

So, returning to this market situation. The price you pay for this merchandise which they are trying to sell to you is not money, or rather it is not just money, not merely money, but the price itself is actually your own life or the use of it. Maybe all your life. So if you lose money through counterfeit products through products which are not good, it's too bad but you lose only money. If you make a wrong choice or if you are deceived into a wrong choice, then you have much more things to lose.

And now I would like very much to refer to a previous speaker, Professor Ruokanen, who's very honestly said that he was speaking from the Lutheran point of view. And that's very good and honest. I should be speaking also from a Christian Orthodox point of view, because I believe if we try to dilute things with a more and more ecumenical message, then the more ecumenical it is, the less the common denominator is. I shall tell just one story about how in the time of the Soviet Union there was a meeting in the Soviet Union of different religions to produce a call for peace. The Soviet government really liked to use religious organisations to call for world peace and disarmament. So all the religious groups gathered together and they produced a sort of normal text saying that peace is very important, that all religions stand for peace, that there shouldn't be war, etc. And just before they were about to sign it a Baptist stood up and he said, 'Well, the text is very good. But I'm sorry I'm a Baptist and we really base ourselves upon the word of the Lord. Unfortunately this text has no

single Biblical quotation. So, I'll sign it, alright but my people will not understand me. Should not we put a Biblical quotation there?' Of course the Orthodox and other Christians said, 'Of course, how could we forget?' and they put there, 'Blessed are the peacemakers', from Christ's Sermon on the Mount. And it seemed satisfactory. But then a Jewish rabbi stood up and said 'Well you see we don't quite believe in the New Testament so I cannot really sign it. Should it be something from the Old Testament perhaps?' And the Christians said, 'Of course it's good. We also venerate the Old Testament.' So they found an appropriate verse from Psalms and everybody seemed to be happy except for the mullah, the muslim, who stood up and said, 'We don't really venerate the Old Testament so I cannot sign this. But aren't we all old Abrahamic religions? We are all descended from Abraham so perhaps we can find something in the Koran.' So the Christians and the Jews said, 'OK let's look for it'. Then they found a quotation that said, 'God, Allah created us all for peace'. But then the Buddhist stood up and said, 'We don't believe in personal gods and we don't believe in creation so I cannot really sign this.' And the message ended up to be the original text. So the more ecumenical, the less the common denomination. I believe it's much better to speak just from our point of view and we shouldn't be afraid to do so. Then everybody is free to agree or disagree. But at least we'll know each other better. So all this as an introduction.

How do we define those groups which are called sects or cults? Is there a definition? I must admit that it's very difficult to define them, very difficult to know. I am going to propose to you one definition and let's see whether you agree or disagree with it. And it is of course a definition from a Christian Orthodox point of view. It goes like this: Activity that one may term as sectarian or cultic is any activity done outside of the Church and in opposition to the Church. To this definition we must immediately add two clarifications. One – no theologian or hierarch, Christian theologian

or hierarchy, would have an easy time defining where the exact borders of the church are. In other words as Metropolitan Filaret of Moscow (the hierarch of the Russian Orthodox Church from the last century, recently canonised by the Church) said, 'We know where the Church is but we do not know where the Church is not'. We know that the church is life in God, life in Christ. But if you ask any doctor or any scientist where the exact border of life and death is, they will have great difficulty defining it. What is the point at which we can pronounce that a man is dead? And there is a lot of discussion about this. Or what is life? Is a 'vegetable' life? So there is a huge zone of indecision in between. Yet, when we hold a skull in our hand we know that it is dead.

Yet, when the road is covered with asphalt we know very well that on the asphalt itself no grass will grow. We know it is dead. And for that matter we know quite well that Aum Shinrikyo or Unification Church or Scientology is not Christian – rather they are sectarian. And the second clarification: Buddhism or Hinduism which appeared before the Church, before the Christian message and not in opposition to it, they are not sectarian. Traditional Hinduism in India or Buddhism in the Himalayas are not sects. However, Neo-Buddhism and Neo-Hinduism which try to revive the western Christian world spirit, and which try to revive the spirituality which is not based upon the bible, which is not based upon the Christian message – those groups which try to revive the spirituality in opposition to the Church and in polemics with it, those groups are sectarian as far as we are concerned. So I hope you will find this definition acceptable.

So we know as we study church history we know that different sects have existed as long as the church. And the temptation of sectarianism has always been present in the history of the church. However in the 20th century there came about something new, that is this phenomenon of totalitarianism – this is something new and unique for the 20th century. In

ancient regimes there were tyrannies and there were autocratic regimes. But no ancient regime in fact tried to control all aspects of the life of its citizens. To put it simply a slave-owner didn't care a fig about what a slave thought and what a slave believed in. All that was needed from the slave was to do his work and not to rebel. Otherwise he was free to believe in whatever he wanted to, in most cases. New regimes which we have witnessed in the 20th century are concerned with every single aspect of the life of their citizens. They are for example German Nazism and Russian and East European and Chinese communism. In fact we know that both German Nazism and Russian communism started out as religious sects. But are the occult roots of German Nazism common knowledge, or all the esoteric roots which Hitler and all his ideologists participated in? Russian communism can be treated as an apocalyptic sect with a religious message, with a religious ideology, a kind of pseudo, and in fact to a large degree a pseudo-christian apocalyptic group. So, those are two religious or pseudo-religious groups that came into power. But there are many more which we witness today. And many of those groups have an occult origin. The founder of modern occultism by the way we may name as Madame Blavatsky and her philosophy and the continuation from it. Blavatsky announced that she found the common denominator of all religions and united all religions in her own system. So the occult philosophical system is this synthesis of occult teachings. And just as we can talk about the Christian world and Christian civilisation, we can also talk about the occult religion, which embraces most of those groups – 'religio occulta' And its founder and its forerunner in modern times was Helena Petrovna Blavatsky. Blavatsky's synthesis began in the second half of the 19th century with the development of technological civilisation when the world was becoming smaller and smaller because the modern means of communication were being created. And there was a lot of optimism

about development of the sciences which would very soon be conquering nature. It seemed very imminent that man would come into his inheritance as the owner and conqueror of nature. And countries and civilisations became closer because of modern speed-transportation. The idea of the unity of the world was coming into existence. And it was soon followed by the idea of the unity of all religions. But of course this idea which western intellectuals were now coming had been present for a long time in oriental religions, particularly in India and in China where they had been a mixture or melting pot of all the different religions. And one of the first to formulate the idea of unity of all the religions of the world was a Hindu priest of goddess Kali, Ramakrishna. He said, 'God is one, just his names are different. Some called him Allah others called him God. Some call him Brahman, some call him Kali. Some Krishna, some Jesus or some Buddha.' In the west the same message was proclaimed in the 'World Parliament of Religions' in Chicago in 1893 by the pupil of Ramakrishna, Swami Vivekananda. Vivekananda said, 'If one religion is true, then all others must be true as well'. (Quite an interesting conclusion I must say.) 'So religion in India is as much yours as it is mine. We Hindus are not just tolerant – we unite ourselves with all the religions in the world. We pray in a mosque with a muslim. We worship fire together with a Zoroastrian. We bow down before the cross together with a Christian. We know that all religions are similar beginning from the simplest fetishism to the highest possible admiration of Absolute. That's why we collect those flowers – we bind them together with a thread of love, and we create out of them a wonderful bouquet of worship'. Very pretty words but to what degree can this synthesis really be possible for an honest, unbiased believer? The followers of this idea of unity of all religions – they base themselves upon the simple idea that in particulars all religions are different, but their main message is the same. Yet the more we study religions, the more we know

that in particulars they might be similar but the main message is very different.

Some prayer methods of an Athonite monk or his practices hesychasm might be superficially similar to breathing exercises of a Hindu aesthete. But the goals which they try to reach are entirely different. And in fact all the attempts to unite all the existing religions just create another religion in this world of division.

Not far from Chicago there is a Bahà'i temple. It's a round temple and it has nine entrances, each of which symbolises one of the main nine religions of the world. And the temple was designed so that no matter from which entrance you enter, you enter facing one altar, the same altar which is built in the middle of this temple – a Bahà'i altar. So again we do not see any unity here.

So what kind of synthesis do the modern cult religions offer to us? I propose to get you to look at one idea common to many of them namely the idea of reincarnation -the transmigration of souls. We know that this idea of reincarnation can be found in all oriental religions, particularly in Hinduism and in Buddhism. However the reincarnation which we find in modern occult western systems has nothing to do with the eastern idea of reincarnation. In eastern religions reincarnation is 'Sansara'. 'Sansara' translated from Sanskrit means 'becoming'. Often 'sansara' is compared with a windmill wheel which turns by the force of the water. So it turns eternally, at this moment it is in the water, the next moment it is outside and it turns round and round. As long as the river is flowing, the wheel turns. In the Hindu and Buddhist systems so do we. Many times, an indefinite number of times we die and we come to life, we die and we come to life. 'Sansara' – reincarnation – it's a curse of humanity. If you go on the street of Delhi or Calcutta up to a Hindu and tell him, 'I know that you'll be re-born in the next life', he'll look at you with horror and say, 'What for? Why

do you condemn me to this?' Well, if you come to a modern person and say, 'I know you'll be reborn in the next life' they'll say, 'How wonderful, the adventure continues and so on'.

So in Hindu systems what we really are today in this life is determined by what we did in past lives. So there is nothing to feel sorry about for a man or for a human being. Whatever misfortunes happen to him or her in this life well this person is just paying for what he did in the past life.

There is a good story which happened with Fritz Haak, who is a German Lutheran scholar who studied new religious movements here. He died recently. Once he was walking on a street in an Indian city with an Indian guru. There was a really miserable beggar all covered with sores begging and obviously dying from starvation. Fritz Haak reached for his purse and gave a lot of money so the man could feed himself and perhaps get some medical attention. The guru looked at him and said, 'Oh, you stupid westerners! What do you do that for? You really harm this man more with your charity than you help him, because he was just living out his karma. And now since you eased his situation then he will have to wait for what he didn't suffer now, in his next incarnation. So the best thing would have been to leave the man to his own fate.'

So Karma is really a law of multiplication of evil in the world. Evil which is done once never disappears. It's like a stone which is thrown in the ocean. You throw a stone and the waves go on to the shore and then they return back and they go on again. The stone might be at the bottom of the ocean for a long time, but the waves are still there.

I'd like to tell you about another conversation I had with a Buddhist Lama. We were in Denmark. At that time there was a horrible story of an uncle who raped his 5-year old niece. The Buddhist said, 'Well there is nothing to be sorry about because this niece in the previous life must have done something really terrible. Now it just returns to her. But in the next life this niece will be all right

and this uncle who raped her, he will become a niece and he will be raped. So he'll get back what he did.'

So we can see that for this evil which is created there is no pardon. There is no forgiveness of sins – there's just evil which exists forever. It's really a horrible system and there's no way to break out, to break the wheel from turning. And good Karma is no better than bad Karma because it still ties you to the wheel, it doesn't give you the opportunity to break through. The only way is to reject all good and evil to become absolutely impassionate, not paying attention to anything and this way to go into nothingness of Nirvana in order to break through this idea. So the theosophist puts into the idea of Karma quite a different meaning – because for them it is not a wheel it is a ladder which goes up. But it is not the ladder of Jacob, where he saw angels ascending and descending. But it is more a banking ladder, a ladder of multiplication and gathering of merits. It is then life seen as a good adventure where you can gather capital and then put it in the bank and get very good interest from it. You can get the interest in the next life. They put in this idea of reincarnation evolutionary meaning because we must remember that philosophy is a creation of the second half of the 19th century when Darwin's idea of evolution was formulated. And Darwin put it very simply – whatever abilities the animal gets in this life, they are somehow transmitted from generation to generation within the same species, until finally the species change into something else. But very simply, I realise that it doesn't work. If I know Chinese, it doesn't mean that my children will have an easier time learning Chinese. So what Blavatsky and her pupil Annie Besant proposed is this evolution in reincarnationist schemes. Whatever I have in this life, will help me through evolution in the next life. So again we end up with this staircase up to higher evolutionary levels.

(Lyhennelmä sivulla 122.)

PH.D. ALEXANDER L. DVORKIN TOIMII VENÄJÄN ORTODOKSISEN KIRKON KASVATUSASIAIN KESKUKSESSA MOSKOVASSA. HÄN JOHTAA PYHÄN IRENAEUS LYONILAISEN KESKUSTÄ, JONKA TYÖALÄ ON UUSUSKON-
NOLLISUUTEEN LIITTYVÄ NEUVONTA JA TIEDOTUS.

ALEXANDER L. DVORKIN, PH.D. WORKS IN THE EDUCATIONAL CENTRE OF THE RUSSIAN ORTHODOX CHURCH IN MOSCOW. HE IS DIRECTOR OF THE ST. IRENAEUS OF LYONS CENTRE, WHICH PROVIDES GUIDANCE AND INFORMATION ON NEW RELIGIONS.

SUOMEN LÄHIALUEIDEN USKONNOLLINEN TILANNE

KIMMO KÄÄRIÄINEN

Venäjällä on tapahtunut viimeisten vuosien aikana dramaattisia muutoksia. On hämmentävää verrata kymmenen vuoden takaista ateistista harmautta tähän päivään, jolloin Venäjällä vaikuttaa lukemattomia uskonnollisia liikkeitä. Juuri sen vuoksi, että uskonto näkyy Venäjällä hyvin selvästi, Venäjän nykytilanteesta käytetään usein ilmausta "uskonnollinen renessanssi". Ilmaus on kuitenkin ylimitoitettu. Kyse on enemminkin kirkon ja uskomusten renessanssista. Kirkon renessanssi koskee tavallaan kaikkia niitä perinteisiä uskonnollisia yhteisöjä, jotka vaikuttivat Venäjällä jo ennen neuvostovaltiota. Erityisesti ortodoksisella kirkolla on käynnissä suunnaton uskonnollisen infrastruktuurin jälleenrakentaminen: kirkkoja ja luostareita rakennetaan ja korjataan kaikkialla. Samaa kehitystä on toki nähtävissä myös islamin, luterilaisen kirkon ja katolisen kirkon vaikutusalueilla.

Jos ortodoksisen kirkon korkeilta hierarkeilta, metropoliitoilta ja arkkipiispoilta, pyytää kuvausta Venäjän nykyisestä uskonnollisesta tilanteesta, saa kiinnostavan vastauksen. Puhuessaan uskonnollisesta renessanssista he puhuvat rakennustoiminnasta. He kertovat kuinka lukuisia uusia

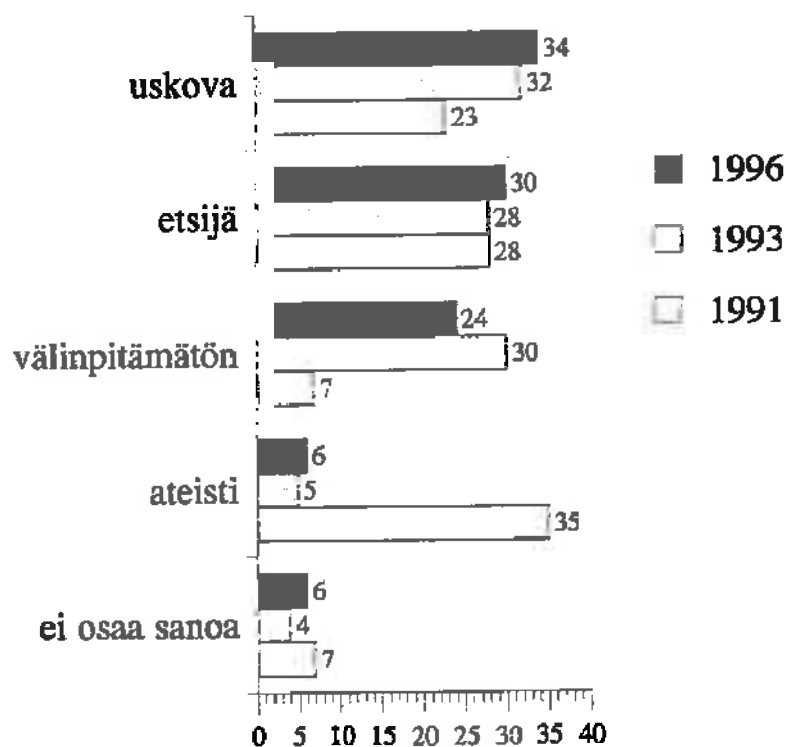
kirkkoja on rakennettu ja kuinka monta uutta luostaria on saatu pystytettyä tai avattu uudelleen. Sen sijaan he yleensä väistävät kysymyksen kansan uskonnollisuudesta. Samantapainen ajattelutapa näyttää olevan tyypillistä myös muslimeille. Tämä tuli esille muun muassa syyskuussa 1997 Helsingissä pidetyssä seminaarissa "Venäjä ja Islam", jossa Venäjän muftien neuvoston puheenjohtaja kuvasi islamin kehitystä Venäjällä. Hän kiinnitti huomionsa rakenteisiin, ei uskonnollisuuteen.

Uskomusten renessanssin alueella on paljolti kysymys siitä, että aikaisemmin piilossa olleet asiat ovat päässeet tulemaan esille. Kuten tunnettua, neuvostoaikana oli turvallisinta peittää oma uskonnollinen vakaumus – varsinkin jos halusi edetä urallaan. Ylihuonnollisista ilmiöistä oli parempi vaieta. Viime vuosina esille tulleiden uskomusten joukossa on paljon sellaisia, jotka liittyvät perinteiseen venäläiseen uskomustraditioon, joka ei ole sidoksissa mihinkään tunnustuskuntaan.

KOMMUNISTIVALLAN JÄLKEINEN MURROS KÄYNNISSÄ

Kommunistivalta on jättänyt jälkensä koko Venäjän uskonnolliseen kenttään. Nyt eletään voimakasta murrosvaihetta. Kun uskonnon harjoittaminen oli yli 70 vuoden ajan hyvin rajattua, lukuisilla uskonnollisilla liikkeillä ei ollut juuri minkäänlaisia mahdollisuuksia aloittaa toimintaansa Neuvostoliitossa. Kun tilanne on nopeasti vapautunut, lukuisat muissa maissa "tavallisina" pidetyt uskonnolliset liikkeet ovat lyhyessä ajassa aloittaneet toimintansa Venäjällä – kommunistivalta oli ikäänkuin synnyttänyt tähän tietyn paineen. Monien liikkeiden osalta paineet ovat vielä vanhempia, sillä Venäjällä ei ole koskaan vallinnut todellista uskonnonvapautta – ei myöskään ennen lokauun vallankumousta 1917. Tiettyä uskonnollista vapautumista tapahtui vuoden 1905 toleranssiediktin jälkeen, mutta sitä ennen erityisesti venäläisten keskuudessa vallitsi käytännössä ortodoksinen

Kuvio 1: Uskonnollisuuden asteet Venäjällä 1991-1996 (%)

Kuvio 1: Uskonnollisuuden asteet Venäjällä 1991-96 prosentteina.

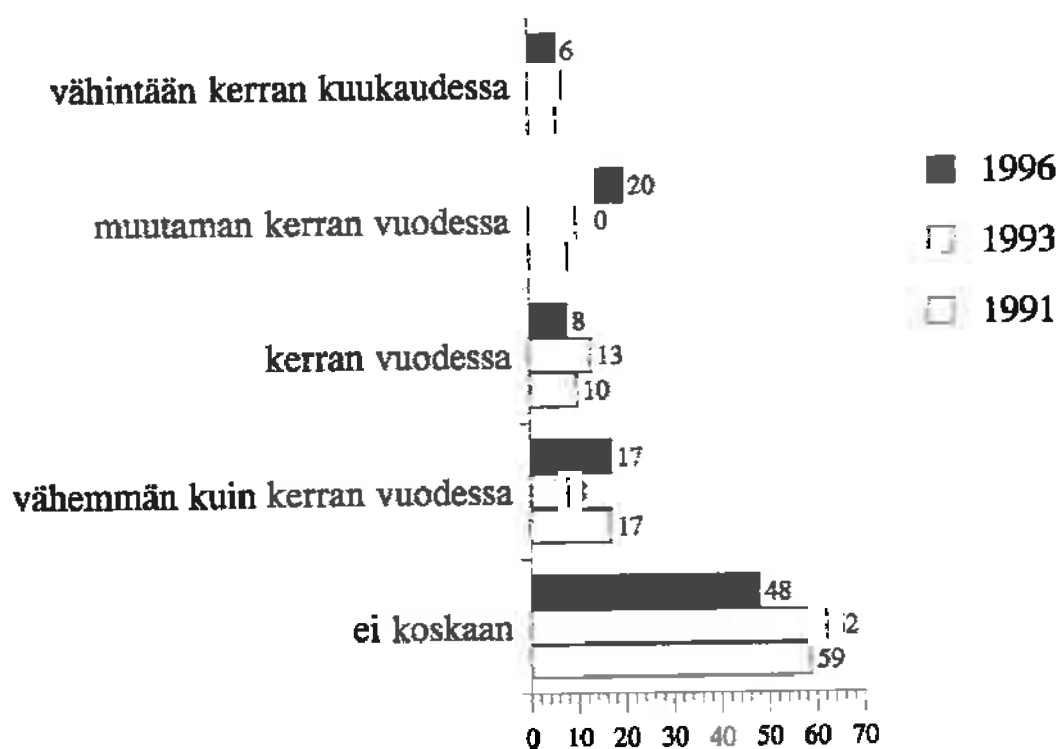
uskontopakko. Kun vuoden 1990 uskonnonvapauslaki takasi mahdollisuuden vapaaseen uskonnon harjoittamiseen ensimmäisen kerran Venäjän ja Neuvostoliiton historiassa, oli selvää, että monet vuosisatojen aikana kertyneet paineet alkoivat nopeasti purkautua.

Ateismin aika on jättänyt myös sikäli hankalaa perintöä koko Venäjän uskontokenttään että se onnistui varsin tehokkaasti katkaisemaan uskonnollisen perinteen ja kitkemään uskontoa koskevan perustiedon. Vaikka ateistinen propaganda itsessään oli yksipuolista ja monelta osin suorastaan typerää, yhdessä harjoitetun uskontopolitiikan kanssa se onnistui tehokkaasti kitkemään uskonnollista perinnettä. Lähinnä vain vanhimpien ikäluokkien kuuluisat venäläiset babuskat (isoäidit) ovat olleet siltana aikaisempaan uskonnolliseen perinteeseen.

Hengellisen sivistyneistön tuhoaminen Stalinin vainoissa aiheuttaa edelleen suuria ongelmia monille uskonnollisille yhdyskunnille. Pelkästään vuonna 1937 tapettiin 86 000 piispaa, pappia, munkkia, nunnaa jne. Tuhoaminen oli valikoimatonta. Kyseessä eivät olleet ainoastaan kristilliset yhteisöt ja niiden työntekijät, vaan aivan samalla tavalla muun muassa muslimit ja heidän johtajansa joutuivat vainojen kohteeksi. Vaikka tilanne on vapautunut, on edelleen vaikea löytää riittävästi koulutettua työvoimaa uskonnollisten yhteisöjen tarpeisiin. Ongelma tiedostetaan yhtä lailla ortodoksien, muslimien, katolisten kuin luterilaistenkin keskuudessa.

Kirkon renessanssi nimenomaan rakenteiden muodossa on vaatinut tavattomia voimanponnistuksia ja tavattomasti varoja, jotta on saatu rakennettua tai palautettua normaaliin käyttöön niitä rukoushuoneita, kirkkoja ja moskeijoita, jotka tuhottiin neuvostovallan aikana. Kaikkein vaikein tilanne infrastruktuurin uudelleenrakentamisessa on muslimilla. Ennen vallankumousta Venäjällä oli 30 000 moskeijaa, Hrustsevin ajan lopulla enää 300; jäljellä oli siis ainoastaan yksi prosentti. Tässä suhteessa muslimit joutuivat huomattavasti ahtaammalle kuin esimerkiksi ortodoksikirkko.

Kuvio 2: Jumalanpalveluksiin osallistuminen Venäjällä 1991-1996 (%)

Kuvio 2: Jumalanpalveluksiin osallistuminen Venäjällä 1991-96 (%).

Rakennustyötä tehdään ja monilta osin, etenkin Venäjän suurimmissa kaupungeissa, näyttää siltä, että tällä alueella on päästy varsin pitkälle eteenpäin. Mitä samanaikaisesti on tapahtunut venäläisten sisimmässä; miten he itse uskonnon kokevat?

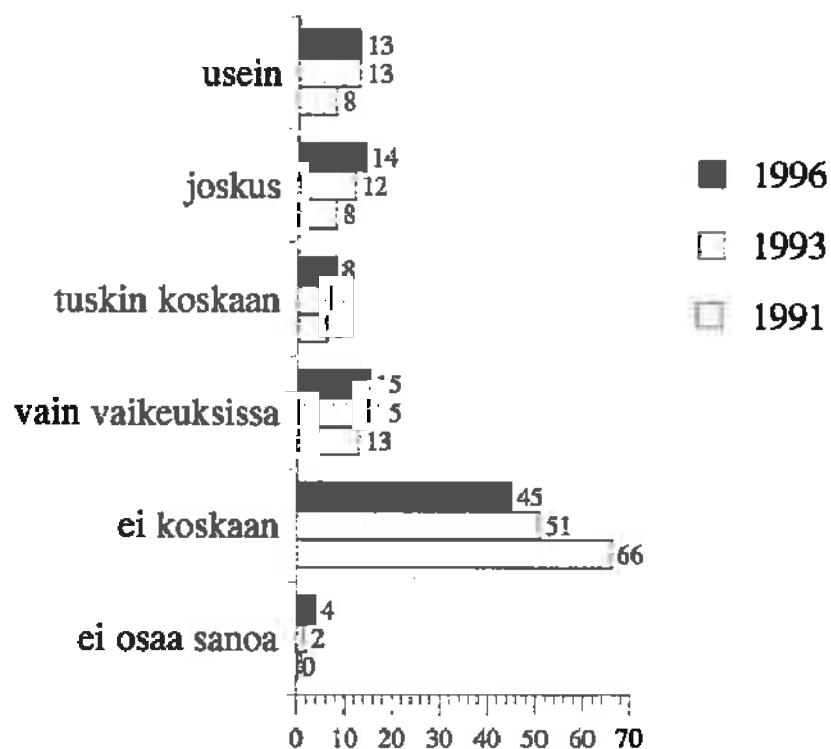
USKONNOLLISUUDEN KASVU TASAANTUNUT

Esittämäni tilastotiedot perustuvat Suomen Akatemian ja Venäjän Tiedakatemian yhteiseen tutkimusprojektiin, jossa on seurattu Venäjän uskonnollisen tilanteen kehitystä kommunistivallan viimeisestä vuodesta 1991 eteenpäin. Viimeisimmät tiedot ovat vuodelta 1996.

Jos tarkastellaan venäläisten käsitystä omasta uskonnollisuudestaan, on havaittavissa "joukkokääntymisiä". Kun vuonna 1991 vielä reilu kolmannes venäläisistä piti itseään ateistina, välittömästi kommunismivallan romahdettua ateistien osuus väestöstä romahti viiteen prosenttiin. Ateisteista ei kuitenkaan tullut uskovia, vaan he luokittelivat itsensä ryhmään "välinpitämätön". Vuonna 1993 ei enää ollut muodikasta tai hyödyllistä luokitella itseään ateistiksi niin kuin oli neuvostovallan aikana.

Tyypillinen kehitystendenssi Venäjällä ja Suomen lähialueilla on ollut selvä uskonnollisuuden lisääntyminen (1980-luvun lopulta lähtien) ja varsin nopea tilanteen vakiintuminen (1992 lähtien). Jos tarkastellaan esimerkiksi uskovina itseään pitävien osuutta, on nähtävissä, että vuonna 1991 noin neljännes luokitteli itsensä uskovaksi, vuonna 1993 jo kolmannes väestöstä, mutta sen jälkeen tilanne on tasaantunut. Hyvin monilla muillakin uskonnollisuuden mittareilla on nähtävissä aivan sama kehitys. Kun tilanne vapautui 80-luvun lopulla ja uskonnollisten yhdyskuntien asema alkoi parantua, oli tietty nousuvaihe. Silloin odotettiin voimakasta uskonnollista renessanssia, jonka oletettiin vain voimistuvan. Todellisuudessa tilanne kuitenkin tasaantui varsin nopeasti.

**Kuvio 3: Rukoilemisen useus
Venäjällä 1991-1996 (%)**

Kuvio 3: Rukoilemisen useus Venäjällä 1991-96 (%).

Venäläisiä pidetään yleisesti hyvin ahkerina kirkossa kävijöinä. Käsitys on kuitenkin virheellinen. Tämä harhakuva on peräisin pääosin joukkotiedotuksesta. Kun valmistauduttiin kesän 1996 presidentinvaaleihin, näytettiin muun muassa kuvia kommunistijohtaja Zjuganovista tupaten täydessä kirkossa. Ristinmerkki lipsahti vähän väärinpäin, mutta se oli toisarvoista verrattuna Zjuganovin tärkeimmän äänestäjäkunnan, iäkkäiden uskovaisten, luottamuksen voittamiseen. Vastaavasti Vladimir Zhirinovski vietti hopeahääpäiväänsä kirkossa osana omaa presidentinvaalikampanjaansa. Joukkotiedotus on kiinnostunut juuri tällaisista tilaisuuksista ja ylipäänsä sellaisista jumalanpalveluksista, joissa tapahtuu jotain erityistä. Ja kun jotain erityistä tapahtuu, kirkko on myös tupaten täynnä ihmisiä. Tätä kautta meille välittyy kuva Venäjän täysistä kirkkoista.

Jos tilannetta tarkastellaan laajemmin ja selvitetään miten usein venäläiset keskimäärin käyvät kirkossa, kuva muuttuu totaalisesti. Vain kuutisen prosenttia venäläisiä osallistuu jumalanpalvelukseen vähintään kerran kuukaudessa (mitä pidetään kansainvälisenä kriteerinä säännölliselle jumalanpalvelukseen osallistumiselle). Venäjän prosenttiluku on Euroopan pohjanoteeraus, kaksi kertaa alhaisempi kuin Suomessa. Lisäksi luku on pysynyt samana vuosien 1991-1996 välillä, vaikka samana aikana toimivien kirkkojen määrä on vähintäänkin kaksinkertaistunut. Kirkon renessanssi on edennyt, rakenteita on, osallistumismahdollisuuksia on, mutta ihmiset eivät ole pysyneet perässä. Tilanne ei ole paljon valoisampi myöskään yksityisen uskonnonharjoittamisen, esimerkiksi rukoilemisen osalta.

PALJON KASTEITA - VÄHÄN USKONNOLLISTA SITOUTUMISTA

Venäläiset eivät näytä olevan valmiita sitoutumaan tunnustuskuntiin. Silloinkin, jos henkilö sanoo pitävänsä itseään uskovana, hänen on varsin

vaikea määritellä omaa tunnustuskuntaansa. Ja määrittelemisen jälkeenkkin, etenkin ortodoksisen kirkon piirissä, tilanne jää hyvin epämääräiseksi. Noin kolmannes venäläisistä pitää itseään ortodoksina. On kuitenkin vaikea määritellä, mitä nämä henkilöt ortodoksisuudellaan tarkoittavat, sillä ortodoksisuus on Venäjällä jakautunut Moskovan patriarkaattiin, vanhauskoisiin, katakombikirkkoon, eksiilikirkkoon, jne. Jos selvitetään ortodoksien omaa käsitystä siitä, mitä he tarkoittavat sanoessaan että he ovat ortodokseja, käsitys vähäisestä uskonnollisesta sitoutumisesta vain vahvistuu. Ortodokseina itseään pitävistä noin puolet piti itseään kristittynä yleensä, neljännes ortodoksina yleensä ja vain viidennes liitti itsensä tavalla tai toisella Moskovan patriarkaattiin.

Epämääräisyys oman uskonnollisen identiteetin määrittelemisessä on erityisen tyypillistä ortodokseille, mutta sama tendenssi on nähtävissä myös muslimien keskuudessa – jossain määrin myös protestanttien ja katolisten piirissä. Neuvostoaajan perinne rikuttaa tähän tendenssiin ainakin kahdella tavalla: yhtäältä uskontoa koskeva tietämys on hyvin vähäistä ja toisaalta pakkokommunismien jälkeen ei olla valmiita sitoutumaan uskonnollisiin yhdyskuntiin.

Kasteiden osalta kommunistivalta on jättänyt Venäjällä ongelmallisen perinteen: uskonna tai ortodokseina itseään pitäviä on kolmannes väestöstä, mutta kastettuja noin 60-70 prosenttia. Periaatteessahan kristillisestä lähtökohdasta käsin ajatellaan, että jos joku on kastettu esimerkiksi ortodoksikirkkoon, hän on ilman muuta ortodoksi. Venäjällä ongelmana on kuitenkin se, että henkilö ei aina edes itse tiedä onko hänet kastettu. Tämä johtuu siitä, että neuvostoaikana oli tyypillistä, että isoäiti vanhemmilta salaa vei lapsen kirkkoon ja lapsi kastettiin – vaikka isä olisi istunut kommunistisen puolueen keskuskomiteassa. Juuri sen takia, että vanhemmilla saattoi olla merkittävä yhteiskunnallinen asema, isoäiti ei uskaltanut kertoa edes lapsen vanhemmille, että lapsi oli kastettu. Lapsi on siis kyllä kastettu,

mutta hän ei välttämättä aikuisenakaan tiedä sitä. Tämä johtaa puolestaan jännitteisiin erityisesti proselytismikysymyksen kanssa. Esimerkiksi Inkerin kirkon alueella törmätään hyvin usein tähän ongelmaan. Henkilö haluaa liittyä Inkerin kirkkoon ja haluaa, että hänet kastetaan. Kun luterilainen pappi kysyy, onko hänet kastettu, henkilö vastaa, ettei tiedä. Jos henkilö sitten kastetaan ja hän liittyy inkerin kirkkoon, pappia ei voitane syyttää ainakaan tiedoisesta proselytismistä.

Ortodoksikirkko puhuu mielellään Venäjän ortodoksisen kirkon kanonisesta alueesta. Sillä tarkoitetaan aluetta, missä ortodoksikirkko on perinteisesti vaikuttanut. Usein korostetaan, että muilla uskontokunnilla ei tulisi olla asiaa tälle alueelle. Joskus ortodoksikirkko perustelee tätä nimenomaan kastettujen suurella prosentuaalisella osuudella, useimmiten kuitenkin sillä, että sen mukaan suurin osa venäläisistä on ortodokseja. Sellaisia tutkimuksia, jotka tukisivat tätä väitettä, ei kuitenkaan ole esitetty.

Kanonisen alueen kysymykseen liittyy lisäaspekti, joka on hyvin tyypillinen Venäjän uskonnollisessa kentässä: nimittäin ajatus siitä, että uskonto ja kansallisuus kuuluvat läheisesti yhteen. Venäläisen on luonnollista olla ortodoksi, tataarin taas muslimi. Tiettyjen vähemmistökansallisuuksien keskuudessa luonnollista on vastaavasti buddhalaisuus, saksalaisille luterilaisuus ja Inkerin suomalaisille luterilaisuus. Tähän korostukseen liittyy ajatus siitä, että uskonnossa ei niinkään ole kyse henkilökohtaisesta valinnasta kuin siitä, että kansallisuuden ja uskonnon tulee kytkeytyä läheisesti yhteen. Tätä argumenttia käytetään myös perusteluna uusien uskonnollisten liikkeiden vastustamiselle, sillä niiden sanotaan olevan vieraita venäläiselle perinteelle. (Siitä ei keskustella, mahtavatko markkinatalous tai demokratia olla vieraita venäläiselle perinteelle!)

Erilaiset uususkonnot ovat herättäneet runsaasti keskustelua Venäjällä. Arviot niiden jäsenmäärästä vaihtelevat suuresti. Suurimpien arvioiden

mukaan jäsenmääräksi on väitetty jopa 5 miljoonaa. Luvulle ei kuitenkaan löydy mitään perusteita. Uususkontojen jäsenistön ja johtajien keskuudessa tehtyjen haastattelututkimusten pohjalta päädytään aivan eri suuruusluokan jäsenmääriin. Esimerkiksi paljon julkisuutta saaneita moonilaisia on Venäjällä yhteensä vajaat 800 ja krishnalaisia noin 3000 (molemmat ryhmät luokitellaan Venäjällä vaarallisten lahkosten joukkoon). Yksi lähestymistapa uususkontojen määrän yliarvioimisessa liittyy lahkosten määritelmään, jonka mukaan lahko on sellaista uskonnollista toimintaa, joka on kirkon ulkopuolella ja oppositiossa kirkkoa vastaan. Samoissa arvioissa, joissa on puhuttu 5 miljoonasta uususkontojen kannattajasta, on myös sanottu, että Venäjällä on 6000 lahkoa. Luku perustuu siihen, että vuonna 1996 Venäjällä oli yhteensä 13 000 uskonnollista organisaatiota, joista 2000 kuului Moskovan patriarkaattiin. Jäljellä olevat 6000 siis luokiteltiin lahkoiksi. Tämän lähestymistavan mukaan lahkoja olisivat siis myös luterilaiset, katoliset, muslimit jne.

SATUMAAN RAKENTAJAT JA NUORISO

Suomen lähialueilla asuvien inkeriläisten uskonnollisuudessa on paljon yhtymäkohtia Venäjän yleisen uskonnollisen tilanteen kanssa. Myös Inkerin kirkko on vanhojen naisten kirkko: kolme neljäsosaa jäsenistä on naisia ja ylivoimainen enemmistö heistä on yli 60-vuotiaita. Suurin osa heistä on ollut entisen Inkerin kirkon jäseniä, joka hajotettiin 1930-luvun lopulla. Heidän uskonnollisuutensa on pääosin lapsuudenkodin perintöä. Erityisesti yli 70-vuotiaille (karkotettujen sukupolvelle) kirkon toiminnan käynnistäminen merkitsi "satumaan", eli menneen Inkerin palauttamista. Inkerin kirkon nousussa oli tällöin kyse sekä kirkon että kansallisen yhteisön jälleenrakentamisesta. Tavoitteena oli palata vuosisadan alussa vallinneeseen tilanteeseen. Inkerin kirkko ei siis ole syntynyt tyhjästä äkillisen joukkoherätyksen

tuloksena, vaan se on jatke vuosisadan alussa toimineelle Inkerin kirkolle. Vaikka kirkon virallinen toiminta oli lakkautettu, luterilainen uskonnollisuus säilyi kirkon entisten jäsenten keskuudessa ja nousi esiin olojen uudelleen vapaudutta 1980-luvun lopulla.

Inkerin kirkon nousussa on nähtävissä samoja trendejä kuin Venäjällä yleisemmin. Olojen vapautuessa 1980-luvun lopulta lähtien uskonnollisuus lisääntyi voimakkaasti, mutta alkoi tasaantua jo vuoden 1993 paikkeilla. Inkerin kirkossa tämä näkyy mm. tarkasteltaessa jäseneksi liittymistä ja kastettujen ja konfirmoitujen määrää.

Sekä Inkerinmaalla että Venäjällä yleisemmin kirkot joutuvat etsimään keinoja nuorten ikäluokkien tavoittamiseen. Nostalgia ja menneen palauttaminen on motivoinut vanhempia ikäluokkia, mutta se ei riitä nuorille. Nuorten uskonnollinen sitoutuminen on kaikkein vähäisintä. Lisäksi heidän uskontoa koskeva perustietonsa on lähes olematonta.

USKOMUKSET JA UUSUSKONNOT

Uusissa uskonnollisissa liikkeissä aktiivinen jäsenistö on tyypillisesti paljon nuorempaa kuin Venäjälle perinteisissä uskonnoissa. On kuitenkin huomattava, että uudet liikkeet ovat onnistuneet tavoittamaan vain marginaalisen pienen joukon väestöstä. Vaikka niiden toimintaa saataisiin rajoitettua uuden uskontolain avulla, "perinteisten" tunnustuskuntien on edelleen etsittävä keinoja miten tavoittaa se suuri venäläisten enemmistö, joka on jäänyt ateististen klubien ja kirkkojen välille.

Kirkkojen kannalta keskeisin ongelma Venäjällä eivät ole uususkonnot, vaan ei-kristilliset uskomukset, kuten usko magiaan, sielunvaellukseen ja astrologiaan. Erityisesti 18-28-vuotiaista astrologiaan uskovia on merkittävästi suurempi prosenttiosuus kuin Jumalaan uskovia. Vastaava on nähtävissä myös uskomuksissa magiaan, sielunvaellukseen, noituuteen

jne. Ne olivat juurtuneet Venäjälle jo paljon ennen 1990-luvun alun murrosta, vaikka niistä ei virallisesti puhuttukaan. Nämä ei-kristilliset uskomukset ovat tyypillisiä niin nuorille kuin uskovina itseään pitävälle eläkeläisille. Niiden mittasuhteet ovat aikaan toista luokkaa kuin uususkonnollisten liikkeiden: esimerkiksi astrologiaan uskoo 37% venäläisistä, uususkontojen jäsenmäärän puolestaan arvioidaan olevan 0,2% väestöstä! Eri-laisten uskomusten leviämistä ei voida rajoittaa lainsäädännöllä tai taistellulla uskonnollisia vähemmistöjä vastaan. Edes kommunistivalta ei saanut niitä nitistettyä.

THE RELIGIOUS SITUATION IN THE NEIGHBOURING AREAS OF FINLAND

The position of religious communities has improved and their infrastructures have been rebuilt in Russia. This is true for the Orthodox church, but also for other major Christian churches and islamic communities. However, the communist rule had a strong reducing influence on religious traditions. The level of knowledge is often very low. Interest in religion increased from the end of the 80's until around 1993, but since then, the situation has been rather steady. Today, one third of the Russians regard themselves as believers. Most of them don't speak of God but say they believe in a "higher power". Very few call themselves atheists. Russians do not easily join religious communities, even if many people are baptized. Members of traditional communities are usually elderly, while new religious movements attract young people. The new movements only reach a marginal

number of people. The crucial problem from the churches' point of view are various deeply rooted and widespread beliefs as belief in magic, reincarnation or astrology.

TT, VTM, DOS. KIMMO KÄÄRIÄINEN ON KIRKON TUTKIMUSKESKUKSEN TUTKIJA, JOKA ON PEREHTYNYT MM. VENÄJÄN TUTKIMUKSEEN. HÄN JOHTAA SUOMEN AKATEMIAN JA VENÄJÄN TIEDEAKATEMIAN YHTEISTÄ TUTKIMUSPROJEKTIA USKONTO JA ARVOT VENÄJÄLLÄ.

DOCENT KIMMO KÄÄRIÄINEN, M.POL.SC., D.D., IS A RESEARCHER AT THE RESEARCH INSTITUTE OF THE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF FINLAND, AND HAS SPECIALIZED IN RUSSIAN STUDIES. HE HEADS A JOINT RESEARCH PROJECT OF THE FINNISH ACADEMY AND THE RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCE ENTITLED "RELIGION AND VALUES IN RUSSIA".

SUOMEN USKONNOLLINEN TILANNE

HARRI HEINÖ

Yli 85% suomalaisista kuulu evankelisluterilaiseen kirkkoon. Noin 54 000 (1,1%) on ortodoksisten seurakuntien läsnäolevia jäseniä. Rekisteröidyistä uskonnollisista yhdyskunnista jäsenmääriltään seuraavina ovat Jehovan todistajat ja Suomen Vapaakirkko. Molemmat ovat vähitellen kasvavia uskonnollisia yhteisöjä. Myös ortodoksisen kirkon jäsenmäärä on kääntynyt kasvuun 1980-luvun jälkipuoliskolla. Suomen katoliseen kirkkoon kuuluu noin 6000 jäsentä. Maailman kristityistä yli puolet on katolilaisia. Euroopan yhdentymisen ja muuttoliikkeen myötä on odotettavissa, että Suomen katolilaisten määrä kasvaa.

(Kuvio 1) Juutalaisseurakuntiin kuuluu vähän yli 1000 jäsentä. Islamilaisiin seurakuntiin kuuluu vain symbolinen osa Suomessa olevista muslimeista, joita arvioidaan olevan pitkälle yli 10000.

Jos ei lueta jehovantodistajia ja mormoneja mukaan, virallisen uskontotilaston mukaan ns. uususkonnollisiin yhteisöihin kuuluu alle 1000 jäsentä. Kaikki uskonnolliset yhteisöt eivät kuitenkaan ole järjestäytyneet virallisiksi uskontokunniksi eivätkä näin ollen ole mainituissa luvuissa mukana.

Jos helluntaiherätys muodostaisi virallisen uskonnollisen yhdyskunnan, sen jäsenmäärä, noin 50 000 olisi lähellä ortodoksien vastaavaa lukua. Kahteen kirkkokuntaan ei voi kuulua samanaikaisesti. Vaikka olisi toisen uskonnollisen yhteisön jäsen, voi kuitenkin kuulua samanaikaisesti helluntaiherätykseen, koska se ei ole virallinen uskonnollinen yhdyskunta. Suomessa olevista noin 170 uskonnollisesta yhteisöstä valtaosa toimii normaalin yhdistyslain mukaisesti rekisteröityinä yhdistyksinä. Sen vuoksi viralliset uskontokuntalukemat eivät kerro koko totuutta Suomen uskonnollisesta tilanteesta.

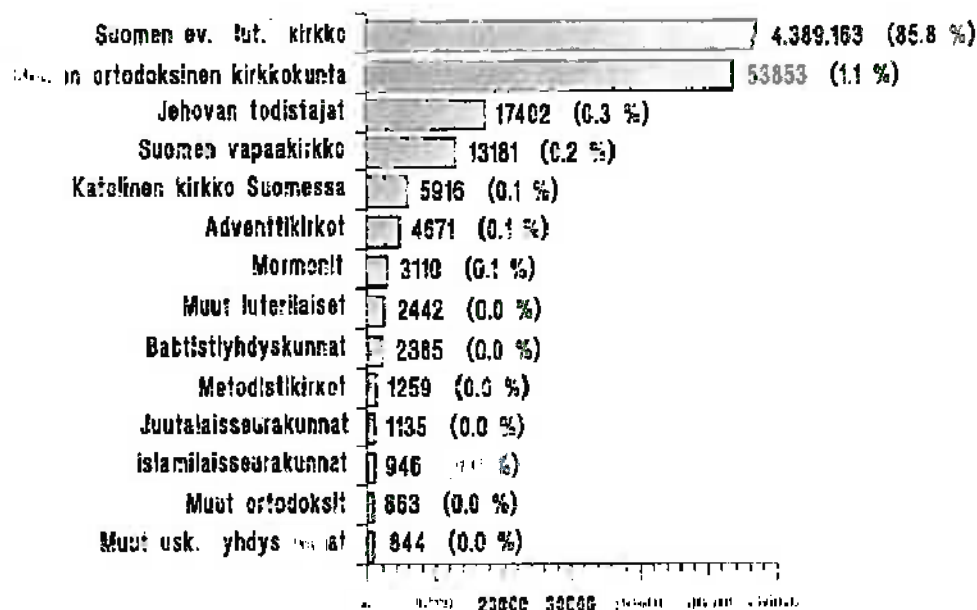
KRISTITTY VAI LUTERILAINEN?

Suomen tilanteesta antaa hyvän kuvan Kirkon tutkimuskeskuksen yhdessä Suomen Gallupin kanssa vuosien 1995-96 taitteessa tekemä Gallup ecclesiastica -kysely, jossa pyydettiin haastateltuja vastaamaan neljään erilliseen kysymykseen: Pitävätkö (*kuvio 2*) ihmiset itseään 1. kristittyinä, 2. luterilaisina, 3. uskovina ja 4. ateisteina. Kristittynä itseään sanoo pitävänsä 80% suomalaisista. Suomen tilanteelle on luonteenomaista, että luterilaisina sanoo pitävänsä itseään 78%. Tähän liittyy hiukan huvittaviakin piirteitä. Kun erittelin eri väestöryhmiä, kävi ilmi, että yli 65-vuotiaista 83% piti itseään kristittyinä, mutta 86% luterilaisina! Eli löytyy niitäkin, jotka eivät katso olevansa kristittyjä, mutta pitävät itseänsä kuitenkin luterilaisina. Itsensä mieltäminen luterilaiseksi tapahtuu kirkkoon kuulumisen ja seurakunnan jäsenyyden perusteella, mutta kristittynä olemisen rima voi olla hieman korkeammalla.

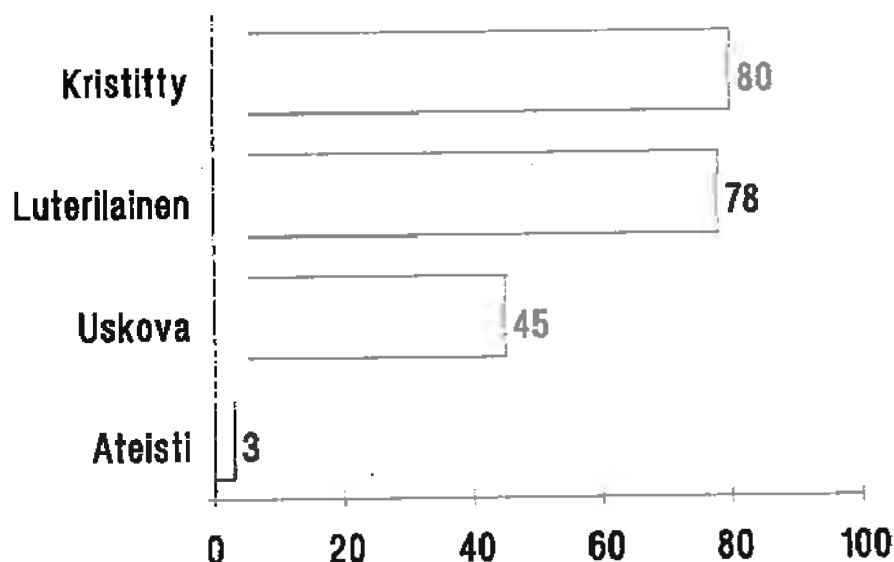
Arvuuttelin pappisystävilläni, kuinka korkeaksi tulisi muodostumaan uskovien nimikkeellä oleva ryhmä. Melkein kaikki arvioivat luvun liian pieneksi: uskovana pitäisi itseään 25-30% haastatelluista. Todellinen tulos oli 45%. Jos olisimme käyttäneet vanhakantaisempaa nimitystä uskovainen, luultavasti tuo prosenttiluku olisi ollut hieman alhaisempi. Mielikuva siitä,

Kirkkojen ja rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien
jäsenmäärä ja prosentuaalinen osuus Suomen väestöstä
31.12.1995.

REHEIMÄ

Kuvio 1: Kirkkojen ja rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenmäärä ja prosentuaalinen osuus Suomen väestöstä 31.12.1995.

Kuvio 2: Itseään kristittynä, luterilaisena, uskovana ja ateistina pitävien osuus vuosien 1995-96 vaihteessa.

mitä uskova tarkoittaa on muuttumassa. Kuva uskovasta ei ole enää niin yhdestä puusta veistetty kuten aiemmin. Herätysliikkeet ja hengelliset liikkeet ovat levinneet ympäri maata. Stereotyyppinen kuva siitä, millainen on uskova hieman rakoilee.

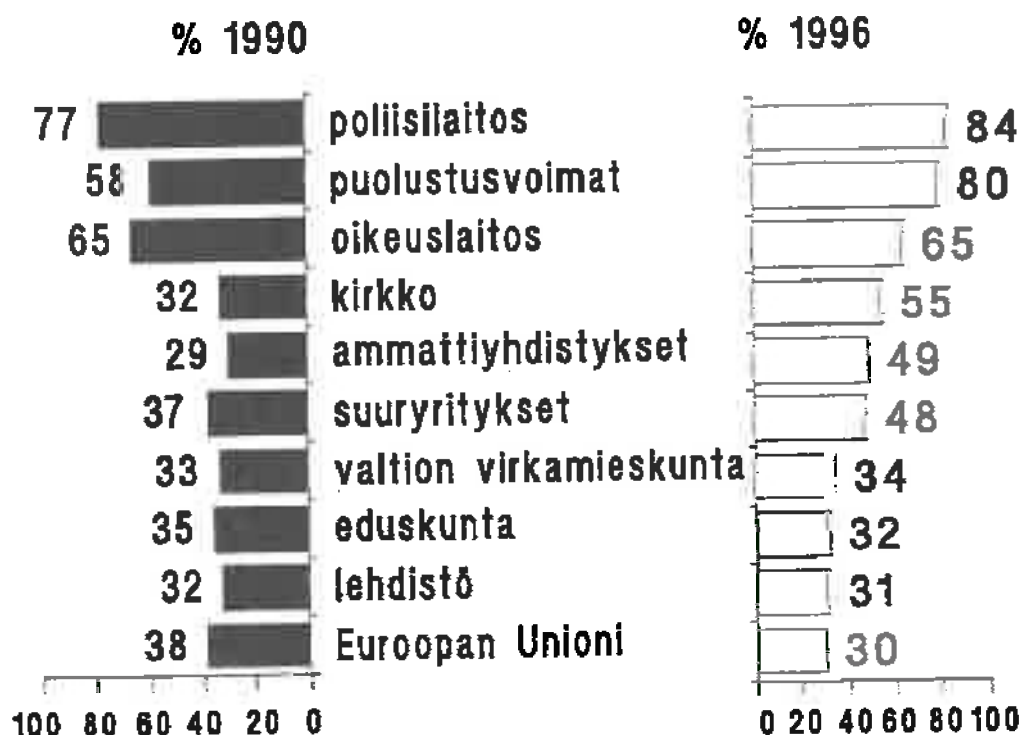
MIKSI KIRKOSTA EROTAAN?

Sotien jälkeistä aikaa voidaan luonnehtia siten, että maallistumiskehitys on ollut siinä hallitsevana aina 1980-luvun puoliväliin saakka. Sen jälkeen ei ole yhtä selviä trendejä nähtävissä. Varsinkin 1990-luvun alkupuolelta lähtien on havaittavissa, että uskontoon kohdistuvat myönteiset asenteet ovat olleet vahvistumaan päin. Kritiikki kirkkoja kohtaan on vähentynyt ja pehmentynyt.

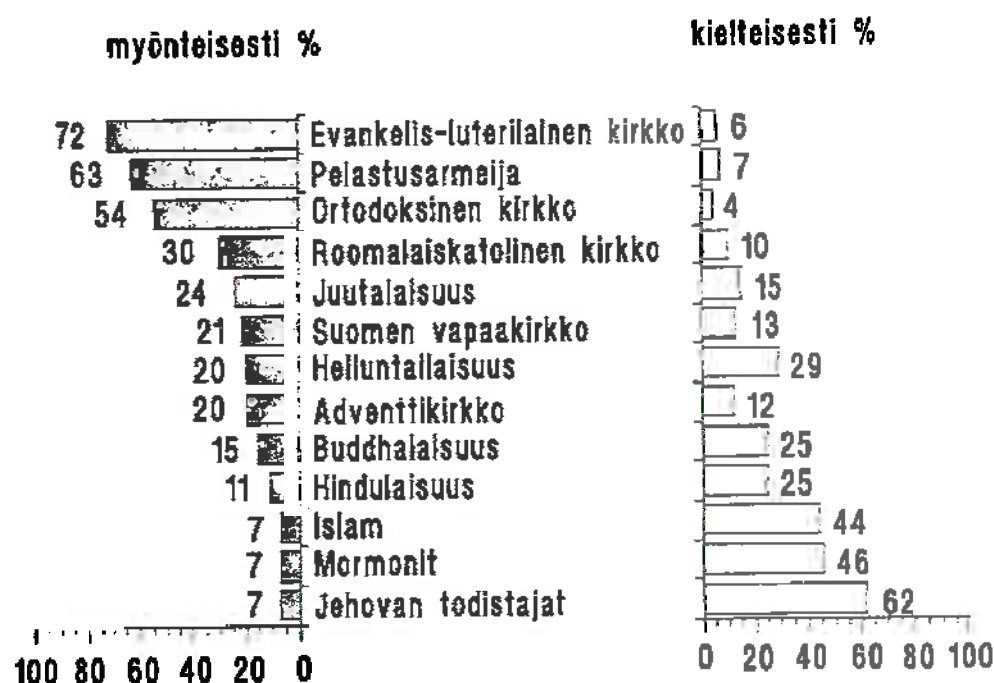
Vielä 1960-luvulla kirkosta eroamisen syynä saattoi olla se, että kirkon uskoa ja tieteellistä maailmankatsomusta pidettiin keskenään ristiriitaisina. Nykyisin vain 1% kirkosta eronneista ilmoittaa eron tapahtuneen tästä syystä. Samoin aatteelliset ja ideologiset tekijät, jotka olivat 1960-70-luvuilla kirkosta eroamiseen johtavina päävaikuttimina, ovat nykyään perusteina alle 1%:lla kirkosta eronneista. Tällä hetkellä kirkosta eroamista perustellaan usein käytännön syillä. Eroava katsoo, että hänellä ei ole varaa maksaa kirkollisveroa tai hän ei saa riittävästi vastiketta ja palveluja maksamilleen veroille.

TURVALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS NOUSUSSA

(Kuvio 3) Vuonna 1996 suomalaiset arvostivat eniten poliilaitosta, puolustusvoimia, oikeuslaitosta ja kirkkoa. Kirkon kohdalla on vuoden 1990 jälkeen tapahtunut huomattava 20%:n muutos. Asemiaan ovat 1990-luvulle tultaessa vahvistaneet etenkin turvallisuutta ylläpitävät instituutiot. Laman kokemukset vaikuttavat tässä eräänä taustatekijänä. Nyt kaivataan turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia instituutioita.

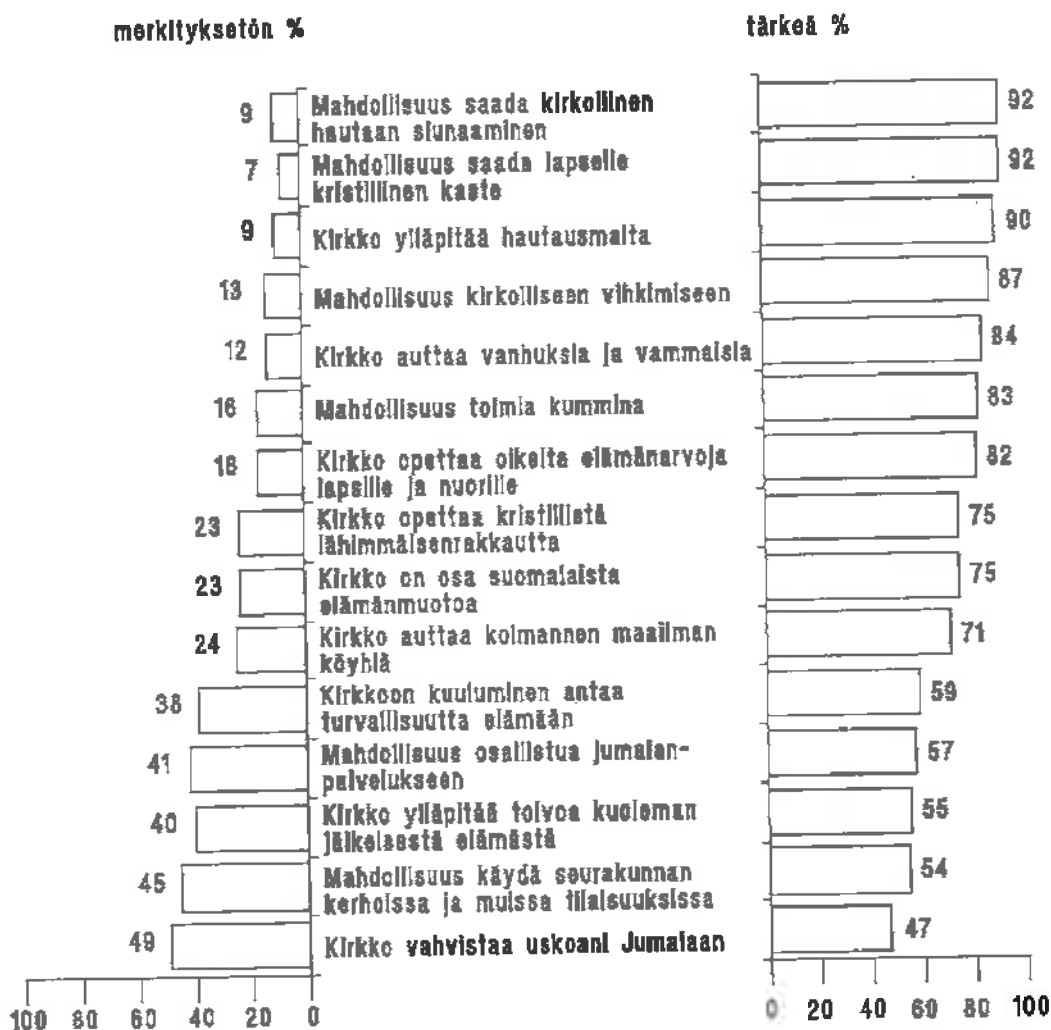
Kuvio 3: Suomalaisten luottamus eräisiin keskeisiin instituutioihin vuosina 1990 ja 1996. Gallup Fennica 1990 (N=588) ja World Values Finland 1996 (N=990).

Kuvio 5: Niiden suomalaisten prosentuaalinen osuus, jotka suhtautuvat myönteisesti tai kielteisesti eri uskontoihin tai uskontokuntiin. Gallup Fennica 1996 (N=990).

Niiden evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvien suomalaisten prosentuaalinen osuus, jotka pitävät tiettyjä syitä tärkeinä kirkkoon kuulumiselleen ja niiden, jotka pitävät niitä merkityksettöminä.

Gallup Eccleslastica, joulukuu 1995. N = 828.

Kuvio 4: Niiden ev.-lut. kirkkoon kuuluvien suomalaisten prosentuaalinen osuus, jotka pitävät tiettyjä syitä tärkeinä kirkkoon kuulumiselleen ja niiden, jotka pitävät niitä merkityksettöminä. Gallup Ecclesiastica, joulukuu 1995 (N=828).

MIKSI KIRKKOON KUULUTAAN?

(Kuvio 4) Miksi ihmiset sanovat kuuluvansa luterilaiseen kirkkoon? Varsinkin ihmisen elämänkaareen läheisesti liittyvät kirkolliset toimitukset ovat yhteydessä kirkkoon kuulumiseen. Yli 90%:lla kirkkoon kuulumisen perusteluna on saada kirkollinen hautaan siunaaminen, mahdollisuus saada lapselle kristillinen kaste ja se, että kirkko ylläpitää hautausmaita.

Vain alle 10% kuuluu kirkkoon sen vuoksi, että luterilainen kirkko tarjoaa sielun pelastusta. Jos tutkittaisiin joidenkin muiden kirkkokuntien jäsenten asenteita, todennäköisesti henkilökohtaiseen uskonelämään liittyvät kirkkoon kuulumisen perustelut saivat korkeampia lukuja. Sama koskee luterilaisten aktiiviseurakuntalaisten asenteita. Jos esimerkiksi tutkittaisiin niitä, jotka käyvät kirkossa vähintään kerran kuukaudessa, kaikki luvut nousisivat ainakin 90%:iin asti.

KIRKKOKUNNAT, PERINTEISET JA UUDET USKONNOLLISET YHTEISÖT

Kirkosta eronneista tehdyt tutkimukset antavat lisävalaistusta uusien uskontojen asemasta ja roolista. Liittyminen toiseen uskontokuntaan oli välittömänä eroamissyynä vain 2,6%:lla kirkosta eronneista. On vaarana, että "ammutaan tykillä kärpäsiä", jos suunnataan liikaa energiaa noihin 2-3 prosenttiin. Niistä oli siirtynyt noin 1% ortodoksiseen kirkkoon, 1% helvuntaiherätykseen ja loput muihin yhteisöihin. Kirkosta eronneiden joukossa on uusiin uskontoihin siirtyneitä siis hyvin vähän.

(Kuvio 5) Noin joka toinen vuosi kirkon tutkimuskeskus on selvittänyt suomalaisten suhtautumista Suomessa oleviin kirkkokuntiin ja uskontoihin. Ei ole yllätys, että suomalaiset asennoituvat myönteisimmin evankelisluterilaiseen kirkkoon. Laman tuoksinassa Pelastusarmeijasta on tullut yhä suosittumpi. Mielenkiintoista kyllä myönteisyys ei ole lisääntynyt niinkään työttömien tai taloudellisesti huonossa asemassa olevien, vaan hyvin toimeen

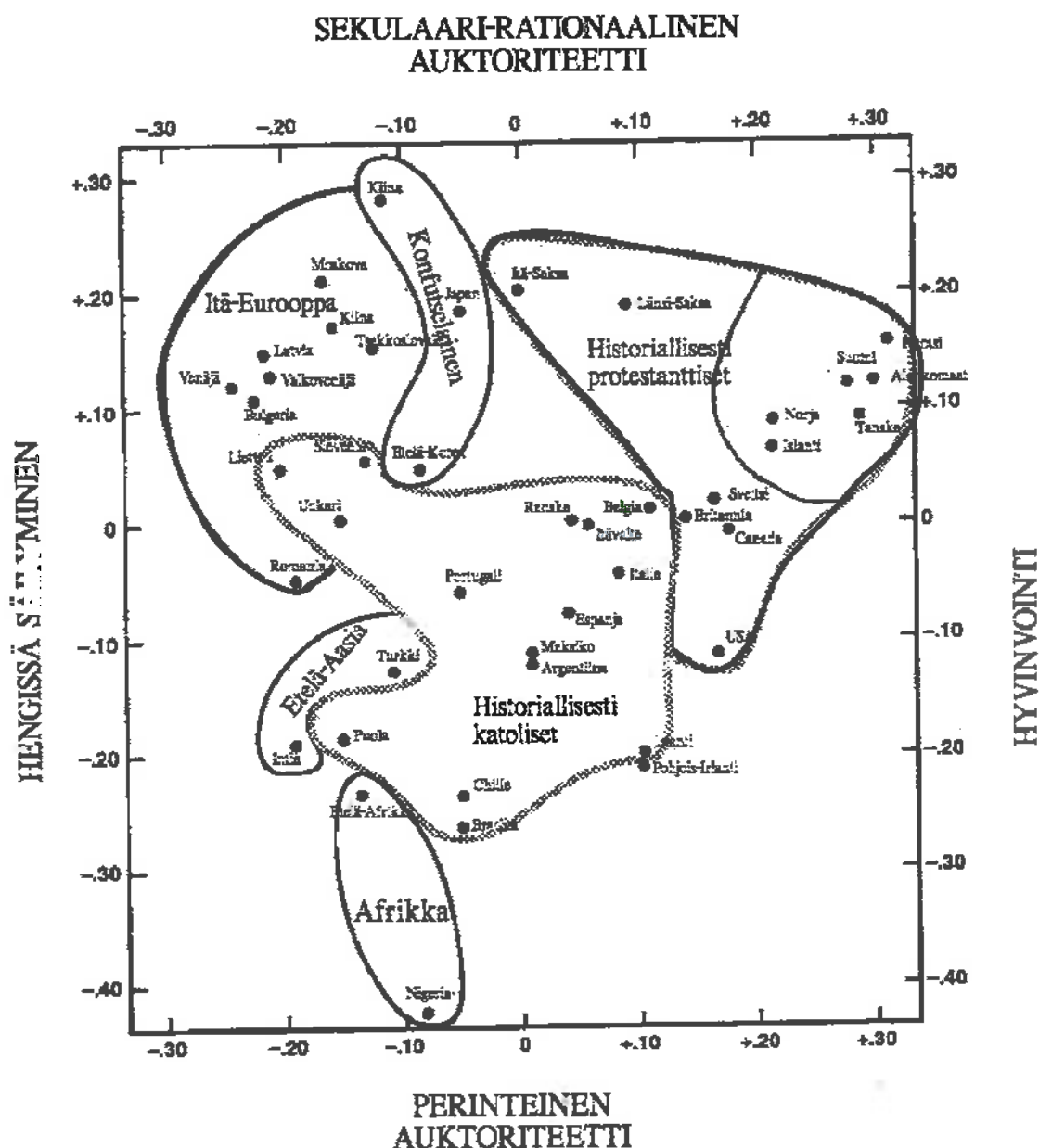
tulevien lähinnä pääkaupunkiseudulla asuvien keskuudessa. Ortodoksiseen kirkkoon on jo pitkään suhtauduttu myönteisesti. Roomalaiskatoliseen kirkkoon suhtautuu myönteisesti 30%, kielteisesti vain 10%. Kielteisesti suhtautuvien prosentuaalinen määrä on viime vuosina laskenut. Tähän on vaikuttanut osittain se, että on tajuttu kirkkokunnan laajuus: huomattavasti yli puolet koko maailman kristityistä ja kaksi kolmasosaa läntisen Euroopan kristityistä on katolilaisia.

Jos tarkastellaan haastateltavien suhdetta muihin uskontoihin, myönteisimminkin asennoidutaan juutalaisuuteen. Joka neljäs ottaa siihen myönteisen kannan, vain 15% kielteisen. Samalla on todettava, että kun on kysymys suomalaisille vieraasta uskontokunnasta, on myös paljon niitä, jotka eivät osaa määritellä kantaansa. Juutalaisuuden jälkeen tulee Suomen vapaakirkko. Likipitäen samoissa lukemissa ovat helluntaiherätys ja Suomen Adventtikirkko sillä poikkeuksella, että helluntaiherätykseen kielteisesti suhtautuvia on enemmän (29%) kuin muihin vapaisiin suuntiin.

Enemmistö haastatelluista asennoituu kielteisesti buddhalaisuuteen, hindulaisuuteen ja islamiin. Viimeksimainittuun suhtautuu myönteisesti vain 1%, joten mitään suurta "buumia" islamin suuntaan ei ole meillä näköpiirissä. Islamin vaikutus kasvaa maahanmuuton myötä sekä jossain määrin myös siten, että suomalainen nainen avioituu muslimin kanssa. Hännänhuippuna tulevat mormonit ja Jehovan todistajat: niihin suhtautuu kielteisesti 46% ja 62%. Nämä korkeat lukemat selittyvät muun muassa siitä, että suomalaiset eivät pidä kotiovilleen tulevista käännätyistä. Suomalaisille on ominaista se, että uskontoa ei hevin vaihdeta.

ALUEELLISESTI LAAJENEVA JA PIRSTOUTUVA USKONNOLLISUUS

Uskonnollisen kentän eriytymis- ja pirstoutumiskehitys on ollut havaittavissa jo 1800-luvun alkupuoliskolta lähtien. Luterilaisen kirkon sisällä alkoi

Kuvio 6: Kulttuurisen arvomaailman suhde ympärillä oleviin arvoihin vuosina 1990-91 Ronald Inglehardin mukaan.

syntyä herätysliikkeitä. Nyt nämäkin liikkeet ovat levinneet aiempien kanta-alueidensa ulkopuolelle ympäri maata. Myös vanhoillis-lestadiolaisuus on tulossa Etelä-Suomea kohden. Jopa luterilaisen kirkon sisällä vaikuttava karismaattinen liike toimii eri puolilla Suomea ja on levinnyt jatkuvasti uusiin seurakuntiin.

POSTMODERNI KULTTUURI JA USKONTO

Mikä on suomalaisen arvomaailman suhde ympärillä oleviin arvoihin? Mikä on sen paikka maailmassa ja Euroopassa? Näihin kysymyksiin antaa mielenkiintoisen (kuvio 6) näkökulman Ronald Inglehardin tutkimus *Modernization and Post-Modernization* (1997). Sen empiirinen aineisto koostuu 1990-91 tehdyistä World Values -haastattelusta yli 40 maassa. Kirjan pääajatus on seuraava: Modernisaation myötä kehitys on kulkenut yhtenäiskulttuurin uskonnollisista arvoista yrittämistä ja rationaalisuutta painottavaan kulttuuriin, jonka päämääränä on taloudellinen kasvu. Mutta kun tietty taloudellisen turvallisuuden taso on saavutettu, kehitys on kääntynyt postmodernisaation suuntaan. Siinä sallivuudesta, luovuudesta ja yksilöllisyyden korostuksesta on muodostunut keskeisiä arvoja. Tällöin auktoriteettien kunnioitus on myös heikentynyt.

Miten eri maita voidaan postmodernisaation valossa luonnehtia? Inglehardin mukaan Suomi sijaitsee muun Euroopan kanssa vauraalla ja turvallisella postmodernilla vyöhykkeellä. Pohjoismaat Suomi, Ruotsi, Tanska, Norja ja Islanti ovat Euroopan maista voimakkaimmin postmoderniin kulttuuriin suuntautuneita. Vain Alankomaat asettuu samaan ryppäeseen Pohjoismaiden kanssa. Itä-Eurooppa on vasta kulkemassa modernisaation suuntaan ja jää enemmän "hengissä säilymisen" kuin "hyvinvoinnin" alueelle.

Inglehard käsittelee myös sitä, miten eri uskonnolliset alueet ja kulttuurivähykkeet liittyvät toisiinsa. Protestanttiset maat ovat siinä jaottelussa pisimmälle postmodernisaation suuntaan kehittyneitä. Kuten todettiin, Pohjoismaat ja luterilaiset kirkot muodostavat yhdessä Alankomaiden kanssa selvimmin postmodernin vähykkeen. Inglehard erottaa myös roomalaiskatolisen, ortodoksisen ja muun muassa kungfutselaisen uskonnollis-kulttuurisen alueen.

Yhteenvedona suomalaisesta uskonnollisuudesta voidaan todeta, että kysymys on pohjimmiltaan protestanttisista ja pohjoismaisista arvoista. Suomalaisten uskonnollisuutta arvioitaessa onkin ratkaisevaa, tarkastellaanko sitä muiden Pohjoismaiden, Euroopan vai koko maailman uskonto-tilanteessa.

KIRKOSSAKÄYNTI

(Figure 7) Uskonnollisuuden yhtenä perinteisenä mittarina voidaan pitää kirkossa käyntiä. Euroopan ahkerimmat kirkossa kävijät löytyvät Puolasta, Italiasta, Espanjasta ja Portugalista. Pohjoismaat ovat vertailussa vasta loppusijoilla ja ne ovat tässäkin tarkastelussa yhtenäinen alue. Niitä vähemmän käydään kirkossa ainoastaan entisen Neuvostoliiton alueen maissa.

USKOMUKSET

(Kuvio 8) Suomalaiseen uskonnollisuuteen liittyy myös joukko erilaisia uskomuksia, jotka ovat viime vuosina elpyneet, ei ainoastaan Suomessa, vaan koko Euroopassa. Osa uskomuksista liittyy kristilliseen uskoon. Onko enkeleitä olemassa? Voidaanko sairauksia parantaa rukouksella? Tutkimusten mukaan tämäntyyppisiin kristillispohjaisiin kysymyksiin melkein puolet suomalaisista vastaa myöntävästi. Mutta samalla on todettava, että esimerkiksi henkiparannukseen uskoo yli miljoona suomalais-

The percentage of the population in different countries, who attend the divine service at least once a month. World Values 1990-1991.

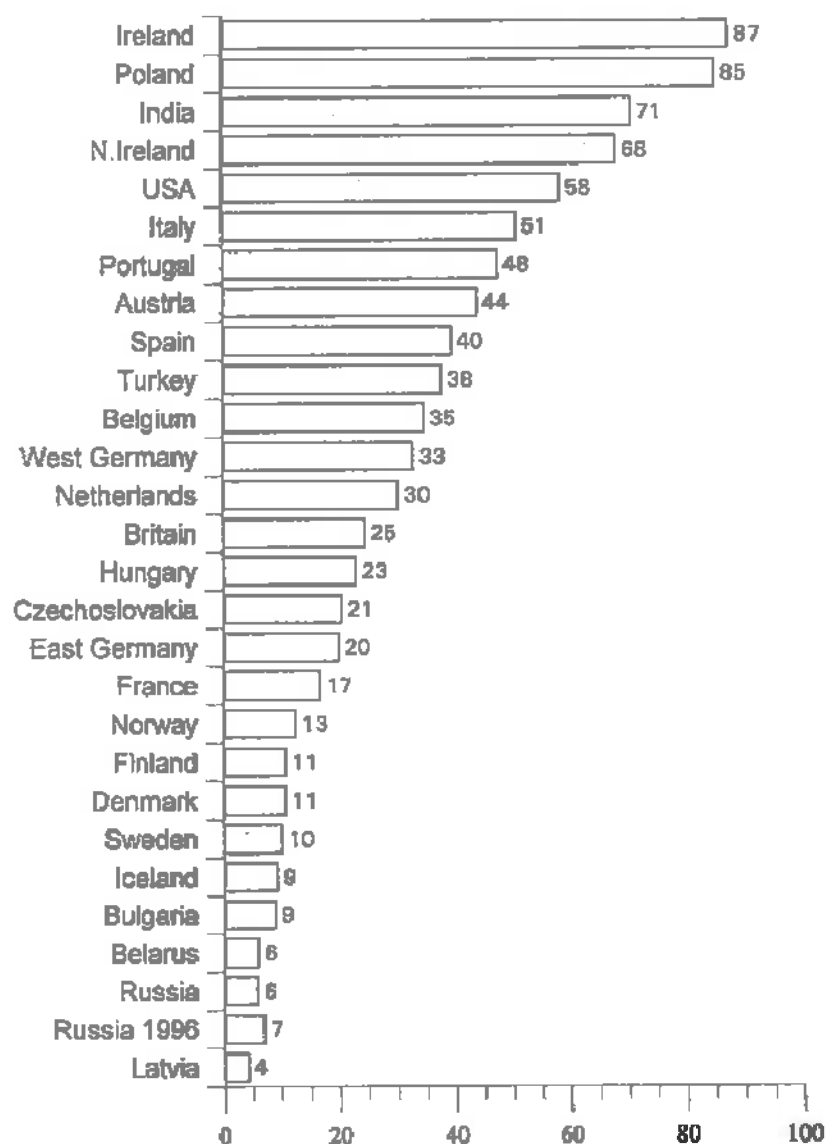
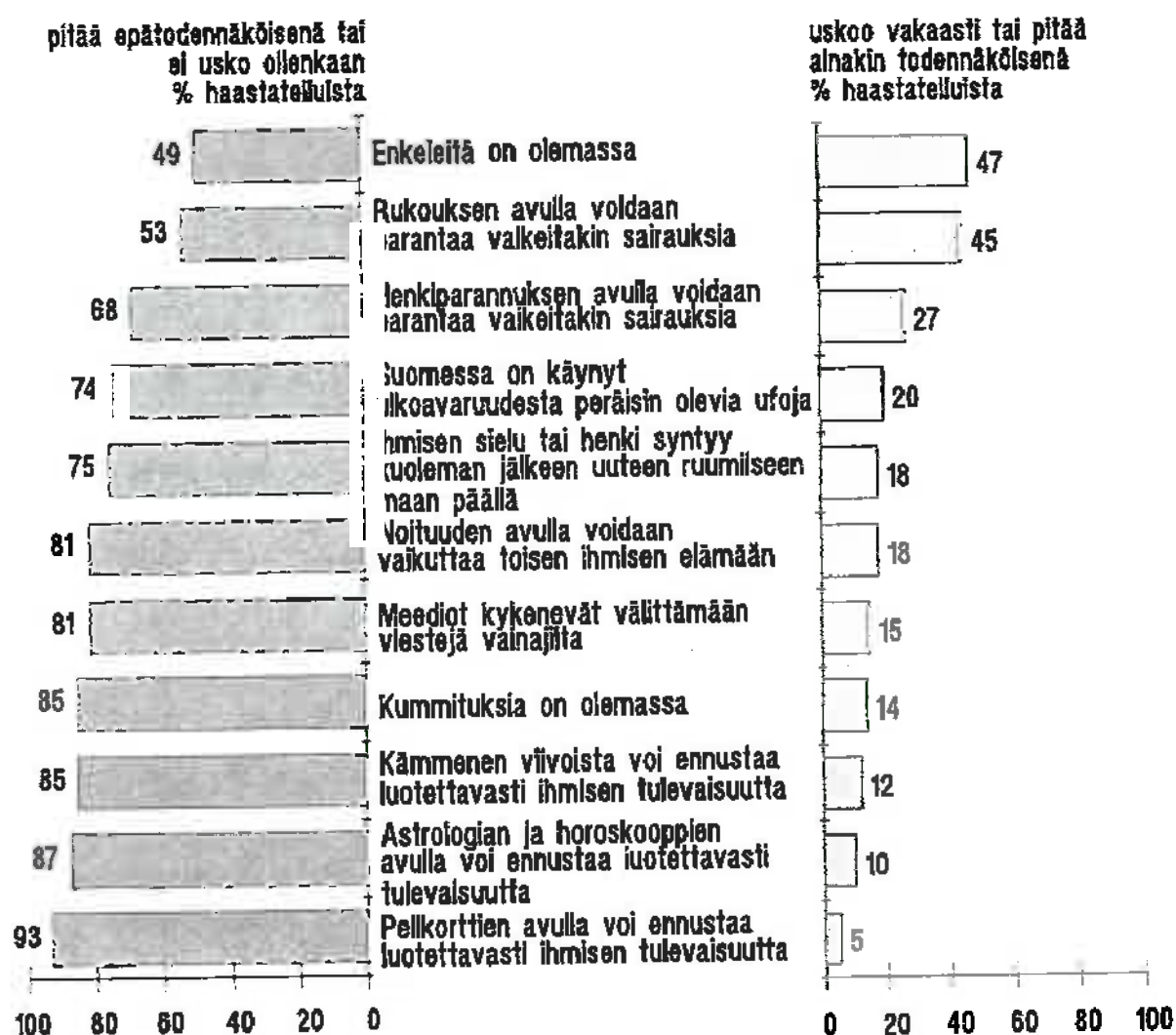

Figure 7: The percentage of population in different countries that attend the divine service at least once a month. World Values 1990-91.

Kuvio 8: Suomalaisten uskomuksia 1990-luvulla eri tutkimusten mukaan.

ta, ja lähes miljoona uskoo jälleensyntymiseen. Noin 15% suomalaisista uskoo noituuteen ja 14% meedioiden kykyyn välittää viestejä vainajilta. Vielä 1970-luvulla olisi suhtauduttu paljon kriittisemmin tällaisiin uskomuksiin. Tällä hetkellä uskomusten kirjo on selvästi kasvamassa, ei ainoastaan Suomessa vaan koko Euroopassa.

MONI USKOO JÄLLEENSYNTYMISEEN

Samalla voidaan tehdä se mielenkiintoinen havainto, että uskomukset eivät välttämättä liity kiinteästi mihinkään uuteen tai edes vanhempaan uskonnolliseen yhteisöön. Uskomukset näyttävät saavan pikemminkin kannatusta juuri sen vuoksi, että ne esiintyvät irrallaan uskonnollisista yhteisöistä. Otan esimerkiksi jälleensyntymisuskon. Sen laaja kannatus selittyy siten, että se on meillä Suomessa irtaantunut hindulaisuudesta, buddhalaisuudesta ja suureksi osaksi myös spiritualismista, teosofiasta ja antroposofiasta. Sama tilanne vallitsee myös muissa Euroopan maissa. Niissä tehtyjen tutkimusten mukaan noin 20% haastatelluista sanoo uskovansa jälleensyntymiseen.

Kuitenkin vain kaksi promillea (0,2%) suomalaisista kuuluu jälleensyntymistä opettaviin uskonnollisiin yhteisöihin. Jälleensyntyminen on irtaantunut erilliseksi uskomukseksi, johon uskotaan sellaisenaan, ilman että kuulutaan jälleensyntymistä opettavaan yhteisöön.

Jälleensyntymiseen uskovia on yhtä paljon luterilaisen kirkon piirissä kuin väestössä keskimäärin. Tämä ilmenee myös niin päin, että jos henkilö uskoo jälleensyntymiseen, keskimääräistä todennäköisemmin hän sanoo uskovansa myös kristillisen perinteen opetuksiin.

SUOMALAISEN USKONNOLLISUUDEN TULEVAISUUS

Suomalaiset eivät yleensä näe kristillisen uskon ja jälleensyntymisuskon välillä vastakohtaisuutta tai ristiriitaa. Ne ovat yhdessä suomalaisten yleistä

uskonnollisuutta: hyväuskoisuus on lisääntymässä. Yleensä ihmiset eivät enää ensi sijassa kysy, onko jokin uskonnollinen ilmiö totta, liittyykö se loogisesti minun omaan elämänkatsomukseeni. Pikemminkin kysymys kuuluu: tuntuuko tämä uskonnollinen kokemus hyvältä?

Tämä kehityssuunta herättää monia pohdintoja. Voiko enää muodostua selkeitä uskonnollisia vakaumuksia ja sitoumuksia? Onko johdonmukaisella uskonnollisella ajattelulla enää paikkaa tässä kokemusta painottavassa uskonnollisuudessa? Elämänkatsomukset näyttävät muodostuvan entistä haperimmiksi, mutta samalla niihin on helppo liittää uusia uskonnollisia lisäpalasia, koska ne ovat ennestäänkin väljiä ja moniaineksisia. Mutta voidaananko näin syntyvän elämänkatsomuksen pohjalta tehdä elämää koskevia valintoja ja voiko sen avulla suunnistaa tulevaisuuteen? Suomalaisen uskonnollisuuden nykyinen kehityssuunta herättää monia kysymyksiä, jotka jäävät avoimiksi odottamaan vastauksia.

THE RELIGIOUS SITUATION IN THE NEIGHBOURING AREAS OF FINLAND

Over 85% of the Finnish population belong to the Evangelical Lutheran Church. Approximately 54,000 (1.1%) are present members of the Orthodox parishes. Of registered religious communities the next in size of membership are the Jehovah's Witnesses and the Finnish Free Church. Both are slowly growing religious communities. The membership of the Orthodox Church has also begun to grow in the latter half of the 1980s. The Catho-

lic Church in Finland has approximately 6,000 members. Of the world's Christians over half are Catholics. With European integration and migration it is to be expected that the number of Finland's Catholics will grow.

Jewish congregations have a little over 1,000 members. Only a symbolic proportion of the Muslims in Finland belong to Islamic congregations. It is estimated that there are many more than 10,000 Muslims in Finland.

If we do not include the Jehovah's Witnesses and Mormons, according to official religious statistics so-called neo-religious communities have less than 1,000 members. All religious communities are not, however, organized official denominations and thus are not included in the figures mentioned.

If the Pentecostal movement were to form an official religious community, its membership, approximately 50,000, would be close to the figure for the Orthodox. Of the approximately 170 religious communities in Finland the majority operate as normal registered associations under the terms of the law of associations. Therefore official denominational figures do not tell the whole truth about Finland's religious situation.

What is the relation of the Finnish world of values to the values of the environment? What is its place in the world and in Europe? An interesting viewpoint on these questions is given by *Ronald Inglehard's study Modernization and Post-Modernization (1997)*. Its empirical material is comprised of interviews on World Values taken in over 40 countries in 1990-91. The main idea of the book is as follows. With the progress of modernization development has proceeded from the religious values of a uniform culture to a culture that emphasizes enterprise and rationality, whose goal is economic growth. But when a certain level of economic security has been achieved, development has turned in the direction of post-modernization. Here tolerance, creativity and the emphasis on individuality have become central values. In this case respect for authorities has also weakened.

How can different countries be described in the light of post-modernization? According to Inglehard, Finland is situated with the rest of Europe in a wealthy and secure post-modern zone (see Figure 7). The Nordic countries Finland, Sweden, Denmark, Norway and Iceland are the European countries most strongly aligned to post-modern culture. Only the Netherlands is placed in the same cluster with the Nordic countries. Eastern Europe is only travelling in the direction of modernization and remains more in the area of "staying alive" than that of "welfare".

Inglehard also considers how different religious areas and cultural zones are interrelated. In this grouping the Protestant countries are the furthest developed in the post-modernization direction.

In summary, one may state that Finnish religiosity is basically a question of Protestant and Nordic values. In evaluating the religiosity of Finns it is of decisive significance whether it is examined within the religious situation of the other Nordic countries, of Europe or of the whole world.

TT. 1995. 10. ON SUOMEN EV. LUT. KIRKON TUTKIMUS-
KESKUKSEN JOHTAJA. LUTERILAINEN SUOMI
USKOO (1984) JA LUTERILAINEN SUOMI TÄNÄÄN USKOO.

DOCENT HARRI HEINO, D.D., IS DIRECTOR OF THE RESEARCH INSTITUTE OF THE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF FINLAND. HE IS
AUTHOR OF THE BOOKS *MIHIN SUOMI USKOO* ('WHAT FINLAND
BELIEVES IN', 1984) AND *MIHIN SUOMI TÄNÄÄN USKOO* ('WHAT
FINLAND BELIEVES IN TODAY', 1997).

KRIISIN VUODET. TOISEN SUKUPOLVEN ISLAM SUOMESSA

OHODN CHEHAB

Olen luonnollisesti tutustunut Suomessa oleviin toisen sukupolven muslimilapsiin ja -nuoriin. Suurin osa heistä on edelleen muslimeja. Riippuu hyvin paljon vanhemmista, pysyvätkö nämä nuoret islamin-uskoisina.

VOITKO ETSIÄ ISÄÄNI?

Perheen isä on saattanut tulla Suomeen 30 vuotta sitten, mennyt täällä avioliittoon ja sitten lähtenyt esimerkiksi Algeriaan, Libanoniin tai Syyriaan. Valtaosa näistä perheistä ei tiedä isästä mitään. Lapset ja nuoret elävät täällä äidin kanssa. Joillakin näistä toisen sukupolven musliminuorista saattaa olla muistikuvia isästään, mutta he eivät tiedä hänen olinpaikkaansa.

Olen kohdannut tällaisia musliminuoria kadulla. Nuori sanoo, että hänellä on ollut muslimi-isä ja hän pyytää: "Voitko etsiä isääni?" Eräskin 18-vuotias nuori kertoi, että hänen isänsä on lähtenyt Ruotsiin 14-15 vuotta sitten. Tällaisen nuoren on vaikea tietää, kuka hän on: onko hän suomalainen, onko hän muslimi?

Jos lapsen isä on maahan muuttanut muslimi ja äiti suomalainen kristitty, lapsen uskonto määräytyy tavallisesti isän mukaan. Myös avioerotapauksissa lapsen uskonto on sama kuin isän.

Periaatteessa muslimimies ei voi mennä naimisiin uskonnottoman tai ateistin kanssa. Kun hän tapaa suomalaisen naisen, tämä saattaa sanoa olevansa kristitty. Kuitenkaan hän ei välttämättä tiedä kovin paljoa omasta uskonnostaan. Tällöin avioeron tullessa isän uskonnollinen vaikutus on voimakkaampi.

ASEMAN NUORET

Oman ongelmansa muodostavat rautatieasemalla kokoontuvat musliminuoret. He ovat pääosin somaleja, joukossa on myös joitakin arabeja. Heitä ei juurikaan moskeijassa näe. Moskeijassa käy turkkilaisia, bosnialaisia, kosovolaisia ja iranilaisia nuoria. Suurella osalla ns. aseman muslimilapsista ei ole omaa perhettä täällä Suomessa. He ovat tulleet muiden aikuisten mukana Suomeen. Näillä lapsilla ei ole Suomessa isää eikä äitiä. Täällä olevat sukulaisperheet saattavat lähettää näitä lapsia takaisin kotimaahan. Pieni osa näistä somalinuorista selviytyy – ja kapinoi. He oppivat, että täällä oleva sosiaaliturva kuuluu myös heille. Lisäksi Suomessa toimii turvakoti, jossa on tällä hetkellä 20 somalinuorta.

Meidän kannaltamme suurin pelko ei ole siinä, että toisen sukupolven muslimit vaihtavat uskontoa. Se on siinä, että nämä nuoret voivat joutua harhaan: rikollisuuteen, huumeisiin, vapaaseen seksiin. Nuori voi saada AIDS:in. Suuret ongelmat ovat näillä alueilla. Ja tässä tarvitaan paljon yhteistyötä koulujen ja vanhempien kanssa. Näin voidaan muslimilapsille taata turvallinen kasvuympäristö.

Yritimme saada aikaan kerhotoimintaa, johon kutsuimme mukaan aseman nuoria. Valitettavasti jouduimme sulkemaan kerhon, koska emme saaneet siihen riittävästi taloudellista tukea.

Olemme keskustelleet näistä k... myksistä poliisin ja myös suoje-
 poliisin kanssa. Osa musliminuorista on todellisia rikollisia. Eräällä nuo-
 rella pojalla on tilillään yli 50 rikosta: esimerkiksi varkauksia ja puukotuksia.

ERI TAUSTOJA

Suomessa olevat muslimit, kuten somalit, iranilaiset, kosovolaiset ja bosnia-
 laiset tulevat erilaisista oloista ja kulttuuritaustoista. Kommunistisessa järjes-
 telmässä eläneiden Bosnian ja Kosovon muslimien tiedot islamista ovat
 vähäisiä. Kuitenkin sota on pannut bosnialaiset etsimään uudestaan islamin-
 uskoisia juuriaan. Esimerkiksi bosnialaiset lapset opiskelevat islamia, mitä
 taas ei voi sanoa kosovolaisista. Kosovolaisille on etninen tausta tärkeämpi
 kuin uskonnollinen. Suurin osa iranilaisista on lähtenyt maastaan uskonnol-
 lisista syistä, vaikka heidän uskonsa ei tulekaan erityisemmin ilmi. Kuiten-
 kin he pyytävät imaamin hautajaisiinsa.

Suomessa olevat shialaiset o... alkuaan Irakista, josta he joutuivat
 Persianlahden sodan aikoihin pakolaisiksi Saudi Arabiaan. Sieltä heitä on
 tullut kiintiöpakolaisina Suomeen. Shialaisilla on moskeijat Tampereella,
 Turussa ja Helsingissä. Heissä on hyvin koulutettua ja väkeä.

MILLAISIA AIKUISIA NÄISTÄ NUORISTA TULEE?

Kysymys muslimilasten ja -nuorten kasvatuksesta on meille muslimelle
 suuri huolenaihe. Millaisia aikuisia heistä kasvaa tässä yhteiskunnassa,
 tuleeko heistä elämässään harhautuneita nuoria ihmisiä? Tämä on niin
 vakava kysymys, että jopa 60-70% täällä olevista muslimivanhemmista
 suunnittelee lastensa lähettämistä takaisin kotimaahan. Vastaisen muuton
 varalle monet rakentavat itselleen asuntoa kotimaahansa. Monet islamin-
 uskoiset maahanmuuttajat eivät osaa käyttää hyväkseen suomalaista sosi-
 aaliturvajärjestelmää eivätkä hyväksy sitä. Jos he suostuisivat sen käyttä-
 jiksi, se merkitsisi, että heistä tulisi pysyvästi toisen luokan kansalaisia.

Joukossa on hyvin koulutettua väkeä, jopa somalien joukossa on 30 lääkäriä ja yli 200 insinööriä.

KOULU, PÄIVÄKOTI JA NUORISOTALO

Teemme parhaillamme valmisteluja sen hyväksi, että muslimilapsilla olisi Suomessa mahdollisuus kunnolliseen kouluun ja päiväkotiin. Myös nuorille on saatava kokoontumispaikka. Tämä on varmin tapa saada toisen polven muslimit pysymään Suomessa.

Pyrimme näihin tavoitteisiin, vaikka emme ole saaneet paljoa ymmärtämystä viranomaisilta. He eivät ole antaneet työntekijöillemme oleskelulupia. Perustamamme islamilainen päiväkoti on jäänyt ilman taloudellista tukea, vaikka samaan aikaa fundamentalistista kristinuskoa opettava koulu saa varoja yhteiskunnalta.

Eräs Turun kaupunginvaltuuston jäsen sanoi, että Suomessa ei tarvita ollenkaan moskeijoita eikä muslimeja. Toivon kuitenkin, että täällä syntyisi yhteistyötä kristittyjen ja muslimien kesken. Lähetystyö voi toteutua Suomessa, ei tarvitse lähettää lähetystyöntekijöitä ulkomaille!

THE YEARS OF CRISIS. SECOND GENERATION ISLAM IN FINLAND

Second generation Muslim young people living in Finland often have a problem: they know nothing about their fathers. The young person may have recollections of his or her father, but his whereabouts are unknown. I have met such young people in the street. One asked me: "Can you look for my father?"

The Muslims in Finland, such as Somalis, Iranians, Bosnians and people from Kosovo come from different circumstances and different cultural backgrounds. The Muslims of Bosnia and Kosovo, who lived under the Communist system, have scant knowledge of Islam. However, the war has driven Bosnians to seek their Islamic roots. For example, Bosnian children study Islam, which cannot be said of those from Kosovo. From our point of view the greatest fear is not that second generation Muslims will change religion. It is that these young people will go astray: getting into crime, drugs and free sex. The question of the education of Muslim children and young people is for us Muslims a great source of anxiety. What kind of adults will they grow up as in this society, will they become young people who have lost their way? At present we are making preparations for providing Muslim children in Finland with the chance to go to a decent school and day nursery. Young people too need a place where they can meet. This is the most certain way to get second generation Muslims to remain in Finland.

KHODR CHEHAB ON SUOMEN ISLAMILAISEN YHDYSKUNNAN PUHEEN-
JOHTAJA. HÄN ON IRAKILAINEN BEIRUTISTA, MUUTTanut SUOMESSA 11
VUOTTA JA NUKKUU NYKYÄÄN HELSINGISSÄ. AMMATILLISEN HÄN ON EKO-
NOMI JA OIKEUSTIETEEN LÄHETUSTEOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 199

KHODR CHEHAB IS CHAIRMAN OF THE ISLAMIC COMMUNITY OF FINLAND.
HE COMES FROM BEIRUT, HAS LIVED IN FINLAND FOR 11 YEARS AND
NOW LIVES IN HELSINKI. BY PROFESSION HE IS AN ECONOMIC AND
TEACHER OF ARABIC.

KRIISIN VUODET. TOISEN SUKUPOLVEN ISLAM SUOMESSA

TIMO KESITALO

Meille lienee tuttua puhe kulttuurishokista. Suomeen muuttaneet uudet tulijat kokevat suhteessa suomalaiseen kulttuuriin kulttuurishokin. /ivan ensimmäinen kokemus on monille myönteinen: Suomi on puhdas ja rauhallinen maa. Ensi-ihastus rapisee muutaman viikon aikana. Tilalle tulee lukemattomien vieraiden ja vastenmielisten asioiden huomaaminen. Tämän pidemmän vihavaiheen jälkeen toivottavasti tulee tasaantuminen, jolloin ihminen näkee niin omassa kuin suomalaisessakin kulttuurissa sekä puutteita että rikkautta.

Alkuihastuksen aikana maahanmuuttaja on avoin kaikille uusille vaikutteille. Seuraavan kerran samanlaista avoimuutta esiintyy yleensä vasta toisen sukupolven edustajilla heidän tullessa murrosikään. Strategisesti ajatellen nämä kaksi avoimuuden aikaa ovat myös kristilliselle läheisyydelle tärkeitä tilanteita.

Muslimit muodostavat maassamme merkittävimmän maahanmuuttajaryhmän. Heitä lienee tällä hetkellä noin 15 000. Joskus on mainittu muslimien tavoitteena olevan 100 000:n suuruinen yhteisö. Sellainen kykenisi huolehtimaan yksittäisen muslimin kaikista tarpeista Suomessa.

Muslimeista puhuttaessa maahanmuuttajan alkuihastus on häviävä ilmiö. Mitä voimakkaampi muslimiyhteisö on maassamme, sitä lyhyempion maahanmuuttajan avomielisyys. Muslimiyhteisö antaa myönteisessä mielessä käytännöllistä apua ja turvaa tutulla ja parhaalla mahdollisella tavalla usein kirjaimellisesti lentokentältä alkaen. Samalla muslimiyhteisö kylvää tarpeettomatkin ennakkoluulot maahanmuuttajan mieleen, niin ettei hän uskalla olla luottavaisesti kanssakäymisessä vaikkapa suomalaisten kristittyjen kanssa. Murtautuminen ulos muslimiyhteisön turvallisesta piiristä tapahtuu usein vasta seuraavan sukupolven aikana lasten tullessa teini-ikään.

Euroopassa yleensä voidaan havaita toisen sukupolven musliminuorten valtaosan olevan jopa tiukemmin muslimeja kuin vanhempansa. Osa kuitenkin valitsee kapinan tien.

MITÄ NYT TAPAHTUU SUOMESSA?

Ajatellaanpa somaliperhettä, joka tuli Suomeen kahdeksan vuotta sitten. Perheen vanhin lapsi oli silloin esimerkiksi seitsenvuotias ja meni heti kouluun. Nyt tuo lapsi on 15-vuotias ja puhuu täydellisesti suomea. Suomen kielestä on tullut hänen ykköskielensä. Hänen isänsä puhuu suomea murtaen ja äiti ei ehkä lainkaan. Lapsi elää kaksoiselämää; kaveripiirissä suomalaisen nuoren elämää ja kotona somalin elämää. Ristiriita nousee kahden maailman kohtauspisteissä. Nuori häpeää vanhempiansa huonoa kielitaitoa ja erilaisuutta kavერიensa edessä. Joissakin tapauksissa nuori alkaa halveksia vanhempiaan.

Murrosikäisen sukeltaminen suomalaiseen kulttuuriin on usein sävyllään kielteinen. Nuori ei lähde etsimään jotain hyvää uudesta, vaan pikemminkin pakenee vanhempiaan siihen mikä osuu eteen. Useimmiten kapinan polttoaineeksi löytyy suomalaisen kulttuurin huonoimmat ainekset. Nuoret ikäänkuin toteuttavat juuri ne kauhukuvat, joilla muslimiyhteisö on suomalaista yhteiskuntaa maalaillut maahanmuuttajille. Muslimit pu-

huvat rautatieaseman muslimeista. Nämä nuoret ovat muslimiyhteisölle häpeä, josta mieluummin vaiettaisiin.

Koska murrosiän ongelmat ovat vanhemmille outoja, he eivät tiedä miten suhtautua niihin. Perinteinen malli, lasten ruumiillinen kurittaminen vain kärjistää tilannetta ja saattaa vieroittaa lapsen lopullisesti vanhemmis- taan. Suomalaiset sosiaalityöntekijät tulkitsevat tilanteen oman kulttuurinsa näkökulmasta ja pitävät vanhempia julmina. Huostaanottoa paljon parempi ratkaisu olisi etsiä tällaiselle perheelle ystäväksi suomalainen kristitty perhe, jossa myös on murrosikäisiä nuoria.

LÄNSIMAISEKSI KÄÄNTYMINEN

Joissakin tapauksissa kristillinen usko saattaa olla musliminuorelle tapa kapinoida vanhempiensa arvoja vastaan. Kääntymällä kristityksi nuori pystyy loukkaamaan vanhempiaan kipeämmin kuin millään muulla. Kristilliselle kirkolle ja lähetystyölle tilanne on hankala. Toisaalta haluamme opettaa vanhempien kunnioittamista, toisaalta taas haluamme toivottaa uuden kristityn tervetulleeksi. Kristityillä on vahva kiusaus asettua kapinoivan nuoren puolelle vanhempia vastaan. Tällöin kristityistä tulee suomalaisen maallistuneen kulttuurin puolustajia islamin parhaita arvoja vastaan. Näin ei saa olla. Olen huomannut uskostaan etääntyneiden maallistuneiden muslimien joskus sanovan tulleen ”melko kristityiksi”, tarkoittaen että he ovat alkaneet pukeutua länsimaisesti, käydä diskoissa ja käyttää alkoholia. Kristittyjen ja muslimien tulisi yhdessä julistaa musliminuorille, että kristinusko ei ole tätä. Kristillinen usko opettaa uskonnon pyhyyttä, vanhempien kunnioittamista, lähimmäisen rakastamista, siveyttä sukupuoliasioissa, rehellisyyttä liikeasioissa ja pidättymistä huumavista aineista. Kristitty voi pukeutua vaikka huntuun jos ympäristö sitä edellyttää. Länsimainen maallistuminen ja moraalinen rappio on muslimille ja kristityille yhteinen vihollinen.

Tältä taustalta kristitty voi ymmärtää niitä muslimiperheitä, jotka lähettävät 12-vuotiaan tyttärensä levottomaan Somaliaan turvaan. "Aika kunnioitettavaa", lausui nuorisonohjaajiksi opiskelevien nuorten joukko hiljan kuullessaan asiasta. Sotatila voi turmella ruumiin, mutta länsimainen mädännäisyys voi turmella sielun.

Yleinen mielipide yhteiskunnassamme ei voi ymmärtää eikä suvaita lasten poislähtämistä. Mitä voisimme tehdä, jottei muslimiperheiden tarvitsisi lähettää lapsiaan pois Suomesta? Jos muslimiyhteisö luottaisi kristillisen kirkon nuorisotyöhön, voisi kirkko tarjota hyvän nuoren mallin. Myös kristilliset koulut voisivat tarjota hyvän vaihtoehdon musliminuorille. Mutta voiko muslimiyhteisö hyväksyä sitä, että jotkut nuoret omaksuvat samalla kristillisen uskon? Eipä tietenkään. Toinen vaihtoehto on, että kirkko luopuu jossain määrin omasta sanomastaan ja alkaa tehdä "uskonnotonta nuorisotyötä". Tällainen kristillisuus ei ansaitse muslimien sen paremmin kuin kristittyjenkään kunnioitusta. Kun vaihtoehdot loppuvat, haaveet rakentavasta yhteistyöstä jäävät konferensseissa harjoitetun dialogin tasolle.

Auttaakseen toisen sukupolven muslimeja tulee islamilaisen yhteisön, kristillisen kirkon ja yhteiskunnan palvelujen toimia kukin itsenäisesti taistoillaan ja toisiaan kunnioittaen.

JÄRJESTETTY AVIOLIITTO

Tähän asti Suomessa on puhuttu lähinnä vain muslimien ja suomalaisten välisistä avioliitoista ja eroista, ja niiden myötä tulleista ongelmista. Kokeemukset muualta Euroopasta osoittavat, että meillä on käsissämme muutaman vuoden kuluessa musliminuorten sosiaalinen ongelma.

Toisen sukupolven ongelmat kulminoituvat avioliittoon. Islamilaisissa kulttuureissa ei yleensä tunneta nuoruutta, vaan lapsi on lapsi avioliiton solmimiseen asti. Aviopuolison valitsevat yleensä vanhemmat. Englannissa muslimiperheissä vallitseva käytäntö on edelleen, että vanhemmat valitsevat

lapsilleen puolison, vaikka nuoret olisivat syntyneet Englannissa ja käyneet tavallisen englantilaisen koulun. Tosin yhä enemmän on kyse vanhempien ja lasten välisestä neuvottelusta, jossa yhteistuumin valitaan puoliso vanhempien esittämistä ehdokkaista. Silti moni nuori saa vain "ilmoitusluonteisena" asiana tietoonsa tulevan puolisonsa nimen ja häiden päivämäärän. Tämä käytäntö toimii yleensä hyvin ja avioliitoista tulee onnellisia. Aina ei. Monet musliminuoret karkaavat kotoa paetakseen järjestettyä avioliittoa.

Moni tarina alkaa siten, että muslimityttö muuttaa asumaan yhteen länsimaisen pojan kanssa, johon on hetkellisesti ihastunut koulussa. Pojan mielestä yhdessä asuminen on hauskaa vain muutaman kuukauden, jonka jälkeen poika muuttaa takaisin kotiin. Muslimityöllä ei olekaan enää paluuta kotiin. Hän on häpäissyt vanhempansa koko muslimiyhteisön edessä. Isän silmissä työstä on tullut kuin yleinen nainen, joka ei enää ansaitse paikkaa perheessä. Englannissa hämmästyttävän moni muslimityttö vaipui juuri tähän rooliin, eli ryhtyi myymään omaa ruumistaan. Jälleen muslimiyhteisön pahimmat pelot ovat ikäänkuin itseään toteuttava profetia. Pojalla taas on aina mahdollisuus palata harharetkiltään ja avioitua kunniallisella tavalla.

Vaikka musliminuori kykenisikin kokoamaan elämänsä kotoa pakenemisen jälkeen, on hän saattanut menettää moraalisen selkärankansa. Juurettomuuden tunne voi myös olla tuhoisa. Näiden nuorten avuksi kristityt ovat Englannissa pystyttäneet turvakoteja, joissa vanhempi aviopari toimii nuorten sijaishempina. Tuntemassani tapauksessa intialaispariskunta huolehtii luokseen paenneiden tyttöjen koulutuksesta ja ammattiin päteväytymisestä. Joissain tapauksissa he jopa järjestävät näille tytöille avioliitot neuvotellen heidän kanssaan. Osa tytöistä oivaltaa myös mitä evankeliumin sanoma anteeksiantamuksesta merkitsee ja kääntyy kristityksi. Parhaissa tapauksissa tyttö voi onnellisesti avioituttuaan luoda uudelleen yhteyden vanhempiinsa. Jotkut perheet jopa hyväksyvät lapsensa kääntymisen kristityksi, kun näkevät sen antaneen lapselleen kunniallisen elämän.

THE YEARS OF CRISIS: SECOND GENERATION ISLAM IN FINLAND

Our 15,000 muslims are the most significant immigrant group in Finland. Most of the young muslims keep the faith and values of their parents, often even more strictly than the first generation. Some, however, react by protesting. When a teenager chooses to integrate to the Finnish culture, he or she often rebels against the parents and in fact realizes the horrifying images muslims may have of Western societies. In some cases adopting the Christian faith can be a way to rebel against the values of the parents. That their children should become Christians hurts the parents more than anything else.

For the Christian church and mission the situation is difficult: we wish every newcomer welcome to the church, but we also teach Christians to respect their parents. The church has got a responsibility to help the second generation muslims. So do the muslim community and our society. Each of these must work independently and with respect for the work done by the others.

TM, PAST. TIMO KESKITALO ON SUOMEN EVANKELISLUTERILAISEN OPISKELIJA- JA KOULULAISLÄHETYKSEN PÄÄSIHTEERI. HÄN ON TOIMINUT LÄHETYSTYÖSSÄ MUSLIMIEN PARISSA ENGLANNISSA, JA ON MM. VUOSITTAISEN MUSLIMIN KOHTAAMINEN SUOMESSA -SEMINAARIN JÄRJESTÄJÄ.

REV. TIMO KESKITALO, M.THEOL. IS GENERAL SECRETARY OF THE FINNISH EVANGELICAL LUTHERAN STUDENTS' MISSION. HE HAS WORKED AS A MISSIONARY AMONG MUSLIMS IN ENGLAND, AND IS THE ORGANIZER OF THE ANNUAL "MEETING MUSLIMS IN FINLAND" SEMINAR.

PERINTEINEN KRISTILLISYYS JA SUKUPOLVI X, Y, Z...

ARI PUONTI

Esitelmää valmistellessani olen hyödyntänyt amerikkalaista, englantilaista ja suomalaista tutkimustietoa sekä nykynuorisoa kristillisestä näkökulmasta tarkastelevaa kirjallisuutta. Kuulun itse X-sukupolveen. Siksi en ole valinnut tiukan tieteellistä ja neutraalia lähestymistapaa, vaan omat ajatukseni ja kokemukseni sekoittuvat mukaan tekstiin.

MÄÄRITELMIÄ

Tutkijat ovat melko yksimielisiä määritellessään ns. suuret ikäluokat (*Baby Boomers*); siihen kuuluvat vuosina 1946-50 syntyneet. USA:ssa mukaan lasketaan 60-luvun alussa syntyneet vuoteen 1964 asti.

Sen jälkeen määritelmät hajoavat. Kuvailevia nimikkeitä on monia: X-sukupolvi (vaikeasti määriteltävä), *Baby Busters* (syntyvyyden pysäyttäjät), *Twenty-something* (kaksytjarisat), "pullamössösukupolvi", "uusavuttomat" jne. Kristinuskon näkökulmasta tarkasteltuna on puhuttu myös ensimmäisestä jälkikristillisestä sukupolvesta.

X-sukupolvi-käsitteen lanseerasi Douglas Coupland vuonna 1991 julkaisussaan kirjassaan "Generation X – Tales for an Accelerated Culture". Tutki-

joiden määritelmät X-sukupolvesta vaihtelevat – USA:ssa ja Kanadassa siihen lasketaan joko vuosina 1961-1983 tai 1965-1983 syntyneet. Euroopassa, oman arvioni mukaan myös Suomessa tuntomerkkeihin sopii lähinnä viimeisin vaihtoehto. 60-luvun alkupuolella syntyneet ovat väliinpuotoajia, joiden arvot ovat useimmiten lähempänä suuria ikäluokkia. On hyvä muistaa, että X-sukupolveen kuuluminen ei kuitenkaan ole niinkään ikä- kuin arvokysymys.

Vuoden 1984 jälkeen syntyneistä on käytetty termiä Millennial, vuosituhanen vaihteen sukupolvi. Keskityn kuitenkin lähinnä X:iin.

X - SUKUPOLVEN LUONNEHDINTA

Kulttuurieroista huolimatta länsimaissa asuvia X:ää yhdistää arvioni mukaan seuraavat asiat:

Tulevaisuuteen kohdistuva pessimismi: Suuret ikäluokat ihannoivat rakentajasukupolvea ja uskoivat, että tulevaisuus oli heitä varten valmiina olemassa, heidän muotoiltavissaan ja valloitettavissaan. Suurilla ikäluokilla on jupprien arvoja: he ovat usein menestyksen, uran, saavutusten ja varallisuuden ohjaamia.

X:ät ajattelevat, että suuret ikäluokat ovat siinä määrin panneet maailman asiat sekaisin, ettei se ole enää pelastettavissa. Nyt on tärkeintä on hengissä säilyminen. X:ät tarkastelevat ihmiskunnan tulevaisuutta kohtalonomaisten pessimismin vallassa. Tulevaisuuteen ei voi vaikuttaa, omiin ratkaisuihin kylläkin. Siksi X:ien aikakäsitys on ”tässä ja nyt”. Sitä on kuvailtu hedonistiseksi, mielihyvän saavuttamiseen keskittyväksi asenteeksi. X:ät mieltävät politiikan suurten ikäluokkien touhuksi, eivätkä luota siihen ongelmien ratkaisijana.

Pitkien ihmissuhteiden arvostus: X:ät arvostavat pitkään kestäviä ihmissuhteita, mutta he ovat usein kyvyttömiä solmimaan niitä. Tämän taustalla voi olla kipeitä kokemuksia suuren ikäluokan rikkoutuneista perhesuhteista, omasta perhehelvetistä. Ydinperhe on hajonnut X:ien aikana.

tullut yksinhuoltaja- tai ns. uusperhe. Tämä on jättänyt jäljet emotionaali-
seen kehitykseen: ihmissuhteiden kestävyys ei uskota, vaikka niitä
arvostetaan paljon. Ratkaisuksi nähdään ensi sijassa ero eikä suhteen
työstäminen. X-sukupolvi arvostaa siinä määrin ”omaa hyvää oloa”, että sen
hyväksi ollaan usein valmiita uhraamaan paljon, myös omien lasten emo-
tionaalinen kehitys. Lyhytkestoinen sitoutuminen näkyy parisuhteiden
kestossa ja avoliittoina. Kristittyihin X:iin vetoavatkin sellaiset seurakunnat
ja järjestöt, jotka eivät vaadi liian tiukkaa sitoutumista.

Vapaan rakkauden luonnollisuus: Esiaviolliset suhteet ja vapaa rakkaus
olivat X:ien isovanhemmille tabu. X:ien vanhemmille oikeus vapaaseen
rakkauteen taas oli asia, jonka puolesta he taistelivat 60-luvulla. X:ille ei ole
tällä alueella enää mitään tabua, jota rikkoa – heille vapaa seksi on luonnollista.
Toisaalta he toteavat AIDS:in pelosta arvostavansa – 60-luvun radikaalien
kauhuksi – isovanhempiensa tapaan kiinteää ja uskollista parisuhdetta.

Isätön X-sukupolvi ei ole tottunut rajojen asettamiseen. Mahdollisesti
rajat on asetettu heille liian raa’alla tavalla. Siksi kaikki rajat ja säännöt
(esim. perinteinen kristillinen seksuaalietiikka) koetaan ahdistavana ja va-
pautta rajoittavana. Postmodernille ihmiselle yhden illan suhteet sekä avo- ja
homoseksuaaliset suhteet ovat hyväksyttäviä, jos joku niin kokee. Ei ole
poliittisesti korrektia kysyä miksi sitoutuminen on vaikeaa tai mistä homous
aiheutuu. Asiat ”vain ovat” – miksi pohtia niiden vaikuttimia, jos ihmiset ovat
onnellisia.

Jatkuvassa muutoksessa eläminen: X-sukupolvi on kasvanut jatkuvan kult-
tuurimuutoksen ja informaatiotulvan keskellä, joka on näkynyt mm. tieto-
tekniikan ja tiedonvälityksen kehittymisenä. Myöskään ihmissuhteita tai
työpaikkoja ei pidetä pysyvinä.

Todellisuuspako: Vaikea perhetausta aiheuttaa emotionaalista kipua. X-
sukupolven elämässä se johtaa helposti todellisuuden pakoon. Se ilmenee
esimerkiksi yksinäisyyteen vetäytymisenä tai yksinäisyyden torjuntana.

X:än voi olla vaikeaa elää ilman lähellä olevia kavereita. Oman elämän todellisuutta ei tarvitse kohdata, jos elää "bailaten" tai solmii ihmissuhteensa Internetin keskustelusivuilla. Sekä USA:ssa että Englannissa on todettu nuorten itsemurhien lisääntyneen hälyttävästi. Suomi menee itsemurhaluvuissa silti näidenkin maiden ohi.

Isänmaallisuuden arvostaminen: X:ät arvostavat suurten ikäluokkien vanhempia, omia isovanhempiaan. Isänmaallisuuden arvostus on noussut Suomessa roimasti X:ien keskuudessa, varsinkin jos X:ien isänmaallisuutta verrataan esimerkiksi Ismo Alangon sukupolven arvoihin. Erään Ismon laulun mukaan se "pyyhkii perseensä siniristilipulla".

Kierrätys: X:ien kierrätykseen joutuvat jätteet, aviokumppani, perinteiset tavat (mm. avioliitto) ja arvot (mm. uskollisuus).

Postmoderni maailmankuva: Moderni maailmankuva pohjautuu valistuksen ajan filosofiaan, jossa ihmisen järki on kaiken mittari. Suuret ikäluokat saattoivat kysyä, mikä on totuus ja vaatia sille perusteita. Postmodernissa maailmassa sitä vastoin totuuden ratkaisee subjektiivinen kokemus, tunne. Totuus on suhteellista – se mikä on totta sinulle, ei välttämättä ole totta minulle. X:ille totuuksia onkin näkökulmasta riippuen monia.

Ajan henkeen ei kuulu sitoutuminen liian kiinteästi mihinkään jäykään, dogmaattiseen uskonnolliseen tai ideologiseen systeemiin. Tiukka sitoutuminen nähdään yleensä yksilöllisyyttä ja vapautta rajoittavana. Jos joku väittää löytäneensä totuuden, se kuulostaa X:istä "jumalanpilkkalta". Totuus määräytyy kustakin hetkestä käsin ja saattaa muuttua.

Suuret kertomukset eivät vetoa: Douglas Coupland kirjoittaa kirjassaan *Life After God* (1994, 272-274): "Uskoimme rockmusiikkiin, mutta en usko, että uskoimme silloin rakkauslauluihin, kuten emme nytkään usko. Osamme oli elää paratiisissa ja siksi jokainen keskustelu tuonpuoleisesta oli järjetöntä. Oletimme, että politiikka oli olemassa jossain televisioidussa ei-paratiisissa, kuolema oli verrattavissa kierrätykseen. Elämä oli

viehättävää, mutta ilman politiikkaa ja uskontoa. Se oli pioneerien lasten elämää, elämää Jumalan olemassaolon jälkeen, elämää maan päällä olevassa pelastuksessa taivaan reunalla... Ajattelen, että kultaisesta elämästä maksamamme hinta oli kyvyttömyys uskoa tosissaan rakkauteen. Sen sijaan saavutimme ironian, joka pilkkasi kaikkea mihin koskimme. Mietin onko tämä ironia se hinta, jonka maksoimme Jumalan menetyksestä. Mutta sitten muistutan itseäni, että olemme eläviä olentoja, meillä on uskonnollisia impulsseja, meillä täytyy olla niitä. Millaisiin maailmassa oleviin halkeamiin nämä impulssit virtaavat ilman uskontoa? Tämä on jotain, mitä ajattelen joka päivä. Joskus mietin, että se on ainoa asia, jota minun tulee pohtia."

Coupland kuvaa ns. suurten kertomusten (kristinuskon, marxismi, valistuksen järjen filosofia, ideologiat) hylkäämistä, mikä on juuri X:ille ominaista.

Yliluonnollisuuden jano: a) Ufot ja scifi. X:illä on yliluonnollisuuden jano, mutta se ei välttämättä kanavoidu kristinuskoon. Liberaaliteologian vaikutuksesta perinteiset kirkkokunnat ovat länsimaissa menettäneet Raamatun myyttisen maailmankuvan. Tiedon moderni raamattututkimus on tyhjentänyt taivaan Jumalasta ja maanpäällisen elämän enkeleistä ja demoneista. Kirkon merkitys on typistynyt siirtymäriittien suorittamiseen ja kristillinen julistus lähimmäisen rakkauden esillä pitämiseen. Kuulostaa aika tylsältä ja jännittymättömältä. Siksi yliluonnollisuuden jano näkyy kiinnostuksena ufoihin ja skifi-kirjallisuuteen.

Ufovillitys lisääntyy. *Salaiset kansiot* -TV-sarjan myötä. Hämmästykseni lukioluokan enemmistö saattaa uskoa ufoihin. Eräs oppilaskysyi, uskonko itse niihin. Teologisen koulutukseni ja valistuksen hengen antamalla evästyksellä minun olisi pitänyt vastata, että ufoja ei ole muualla kuin ihmisten omassa päässä. Tämä ei olisi vedonnut ufomyönteisiin oppilaisiin. Vastasin uskovani niihin. Vaikka tiede ei voi todistaa ufojen tai Jumalan olemassaoloa, kiistatta ihmi-

sillä on kokemuksia kummastakin. Sitä paitsi kirkko on aina uskonut enkeleiksi ja demoneiksi kutsuttujen olentojen olemassaoloon. Olisivatko ufot näistä jompia kumpia?

b) Ekstaasin etsintä ja tekno. Vajaassa vuosikymmenessä teknomusiikista on kehittynyt dynaaminen liike ja keskeinen osa 90-luvun populaarikulttuuria. Teknoa on luonnehdittu yhdistelmäksi hippityylistä psykedeliaa ja nautintohakuista viikonloppujuhlintaa. Sillä on kiinteät yhteydet myös ikivanhaan shamanismiin. Islamin mystisen sufi-lahkon dervissit, reivaajat luovat spontaanisti oman transsitanssinsa. Sam Inkisen mukaan tekno "on tarjonnut konkreettisen kanavan nuoren X-sukupolven kokemusnarkomanialle. Yksi teknokulttuurin kiinnostavimpia puolia onkin ollut rave-tapahtumaan liittyvä totaalikokemus".

Ambient-teknoa soittava dj Nikke on pukeutunut teknokokemuksen uskonnolliselta kuulostavaan muotoon: "Mikä on parasta teknossa? No, tietysti mielessä sitä voi ajatella seksinä. Tietysti siihen liittyy jokin oivallus. Se on sitä, että kun musiikin rytmi osuu kohdalleen niin sä saavutat jonkin olevaisuuden absoluuttisen tilan. Se on siitä hetkestä kiinni nappaamista. Silloin ihminen vaan on. Kai se on jonkinäköinen taivas."

SUOMALAISET 15-30-VUOTIAAT

Edeltävinä vuosikymmeninä nuoret on ollut helppo jakaa eri alakulttuureihin. 90-luvulla olennaista on ollut eri tyylien risteytyminen. Nuoret sallivat toisilleen enemmän erilaisuutta mm. pukeutumisessa.

Helena Helve on tehnyt seurantatutkimuksen vuosien 1965 ja 1968 syntyneiden pohjalaisten ja helsinkiläisten nuorten arvoista. Lisäksi hän on tutkinut 16-19-vuotiaita vuosina 1989-90, 1992 ja 1995.

Helve jakaa nuoret kolmeen kategoriaan:

1. *Humanistit* ovat arvomaailmaltaan humanistis-kristillisiä, ihmiskeskeisiä ja ympäristöongelmista kiinnostuneita myös käytännön tasolla.

2. *Individualistit* ovat moderneja ja samalla kriittisiä perinteisiin aatemai-
ilmoihin nähden sekä suhtautuvat pessimistisesti puoluepoliittiseen
vaikuttamiseen.

3. *Traditionalistit* ovat asenteissaan konservatiivisia, asuvat tavallisesti
maalla ja uskovat yrittämiseen.

Useilta nuorilta puuttuu selkeä arvomaailma, joka ankkuroituisi johonkin
ideologiaan kuten kristinuskoon. Helven mukaan (1996, 70) "vain pieni osa
kirkkoon sitoutuneista uskoo 'kirkon jumalaan'". Nuoret eivät ole kiin-
nostuneita myöskään ns. uusista uskonnoista, ja vain pieni osa on mukana
kulteissa." Maailmankuvan ainekset kootaan eri uskonnoista, ideologioista ja
uskomuksista.

X - SUKUPOLVEN TAVOITTAMINEN

Niille, jotka miettivät evankeliumin välittämistä X:ille, suosittelen Kevin
Graham Fordin kirjaa *Jesus for a New Generation* (1995) ja Mike Starkeyn
kirjaa *God, Sex & Generation X* (1997).

Jos haluamme tavoittaa x-sukupolven, mielestäni lähtökohtana ei voi olla
kristinuskon keskeisten dogmien mukauttaminen postmoderniin ajatte-
luun. Suurta kirkkokansa voidaan ehkä miellyttää sillä, että helvetti kielle-
tään, sovitus, ylösnousemus ja Jeesuksen neitseestäsyntyminen tulkitaan
uudella tavalla. Näin muodostuva uskontulkinta ei kuitenkaan ole enää klas-
sista kristinuskoa. Näin kirkon tehtävä typistyy siirtymäriittien tarjoajaksi ja
sen sanoma yleishumaaniksi lässytykseksi. Tämän suuntaista näkemystä
edusti eräs Hesarissa 19.10.1997 haastateltu nuori pappi.

Heikki Lassilan (1994) satunnaisotoksella (1069 ihmistä) tehty tutkimus
osoitti, että mitä nuoremasta sukupolvesta on kysymys, sitä halukkaampia ih-
miset ovat tulemaan seurakunnan toimintaan mukaan. 15-25 vuotiaista jopa 87%
halusi siihen mukaan ja 25-34 vuotiaista 82%. Ne, jotka kaikkein mieluiten osal-
listuisivat seurakunnan toimintaan, käytännössä käyvät siellä kaikkein vähiten.

Helsingin Saalemseurakunnassa (helluntaiseurakunta) järjestetyssä X-sukupolvi-seminaarissa 8.4. 1995 tehdyn gallupin mukaan pari-kolmekymppiset odottivat seurakunnalta yhteyttä, erilaisuuden sietämistä ja opetusta.

USA:n Kaliforniassa X-seurakunnan perustaneen Dieter Zanderin (1996) mukaan ei-kristittyjen X:ien tavoittamisen tulee olla "real, rousing, relevant and relational" eli

- teeskelemätöntä ja aitoa
- innostavaa, yllätyksellistä, ei perinteistä
- ajankohtaisia aiheita käsittelevää
- ihmissuhteisiin perustuvaa (johtaminen ja pienryhmät)

Lisäisin tähän vielä, että x-sukupolven tavoittamisessa on huomioitava usko yliluonnolliseen ja kokemuksellisuus. Karismaattisuus eli Pyhän Hengen ilmiöt voivat täyttää ihmisessä olevan yliluonnollisten kokemusten janon.

Kristillisissä piireissä vaikuttaneet Toronto-ilmiöt, jossa ihmiset ovat vapisseet, nauraneet ja vatkanneet jäseniään Pyhän Hengen vaikutuksesta, kuten he itse asian ilmaisevat, ovat tämän 90-luvun hengellistä elämää. Suurin osa haastattelemistani Toronto-ilmiössä mukana olleista on kertonut, että tämän seurauksena he ovat kokeneet sisimmän rikkinäisyyden parantumisen ja Jumalan rakkauden kosketuksen. Tämä kaikki vastaa juuri X-ihmisten syviin tarpeisiin.

Näiden ilmiöiden arvostelijat unohtavat, että kristinuskoon on aina sisältynyt älyllisen pohdinnan lisäksi aitoja karismaattisia ja ekstaattisia kokemuksia. Skeptikko voisi lukea uudelleen vaikkapa Paavalin kirjeitä.

X-sukupolven tavoittamisessa on otettava vakavasti myös x:ien sisäiseen parantumiseen tähtäävä työ. Siinä tarvitaan työkaluja oman rikkinäisyyden kohtaamiseen ja ihmissuhteiden rakentamiseen. Parisuhteen ja avioliiton hoitamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Miten x-sukupolvelle tulee julistaa evankeliumia? Apologeettinen, järkeen vetoava evankeliointi ei puhuttele x:iä. Tämän vaihtoehtona näkisin narratiivisen prosessievankelioinnin. Tällä tarkoitan kertomusten, myös Raamatun kertomusten käyttämistä kristillisessä julistuksessa. Kristinuskon puolustaminen järkeen vetoavilla argumenteilla ei tuota tulosta, sillä X:ille absoluuttista totuutta ei ole. Totuus on olemassa Kristuksessa, mutta ydin on suhde Häneen, ei perinpohjainen tiedollinen ymmärtäminen. Vanhan evankelioimistyylin massatilaisuudet ratkaisukutsuineen eivät vetoa X:iin. Heille on annettava aikaa ratkaisun tekoon. Kysymysten ja epäilysten salliminen on tärkeää.

Toiminnan on oltava myös:

- luovaa (taide, draama, tanssi)
- sosiaalista ja ekologista vastuuta esilläpitävää.

MITKÄ KRISTILLISET TAHOT OVAT ONNISTUNEET X:IEN TAVOITTAMISESSA?

Jos onnistumisen kriteerinä on se, kuinka suuri osa väestöstä kuuluu ev.-lut. kirkkoon, käy riparin tai kuinka moni käyttää sen palveluksia elämänsä risteyskohdissa, kirkko voi olla tulokseen tyytyväinen. Mutta jos tarkastellaan kirkkoon kuuluvan enemmistön uskonnollisia ajatuksia tilanne on huonompi.

Opetusministeriön Nuorisoasiainneuvottelukunnan julkaiseman *Nuorisobarometrin* (2/96) mukaan 15-19 vuotiaista vain 25% ja 25-29 vuotiaista 16% ilmoitti luottavansa kirkkoon paljon. Nuorista 27% pitää uskontoa itselleen erittäin tai melko tärkeänä, ei kovin tai ei lainkaan tärkeänä 73% (Helsingin kaupungin tietokeskuksen muistioita 1997:1).

Nähdäkseni rippikoulun suosion suurin syy ei ole uskonnollisten asioiden pohdinnassa vaan siinä, että melkein koko ikäluokan (92%) kokoavasta leiristä ei voi jäädä pois. Tämän on vahvistanut kyselyni lukioluokissa.

Myöhemmin ajatellaan deistisesti: Jumala / jumaluus on olemassa, mutta sillä ei ole mitään käytännön merkitystä elämään. Jumalaa ei määritellä kristinuskon mukaan, vaan jumalakuvaan saatetaan liittää ajatuksia vaikkapa hindulaisesta sielunvaelluksesta. Humanisti- ja traditionalistinuoret ovat helpommin saavutettavissa kuin individualistinuoret.

Mielestäni luterilaisen kirkon sisäisistä liikkeistä ovat X-sukupolven tavoittamisessa onnistuneet parhaiten Kansan Raamattuseura (KRS), Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys (SLEY) ja Tuomas-yhteisö. KRS:n vetonaulana ovat sisäinen parantuminen ja riparit. SLEY:n vuosittaiset Maata näkyvissä -festarit kokoavat paljon noin 14-20 vuotiaita. Festareilla kulttuurisesti relevantit kommunikointitavat liittyvät konservatiiviseen raamattuopetukseen, joka huomioi ajankohtaisten kysymyksien käsittelyn. Helsingin Tuomas-yhteisön messu on iskenyt suoraan opiskeluikäisten X:ien ytimeen. Messun voimana on dogmaattisuuden karttaminen ja traditionaalisuuden uudelleen muokkaaminen.

Nopeassa kulttuurimuutoksessa vapaat suunnat ovat jääneet kehityksestä jälkeen, koska esimerkiksi helluntailaisuus on ollut pitkään kulttuurivihamielinen. Vapaat suunnat ovat syntyneet agraariyhteiskunnan aikana eivätkä ne ole pystyneet mukautumaan suurkaupunkien haasteeseen. Silti näiden seurakuntien voima on niiden karismaattisuudessa, yhteisön antamassa turvallisuudessa, perheenomaisuudessa ja ihmissuhteissa. Vapaaseurakunnista Jyväskylän vapaaseurakunta on osoittanut suurta uudistumiskykyä ja elinvoimaa. Helluntai-seurakunnista Helsingin Saalem herättää toiveikkautta.

Parin viime vuoden aikana on syntynyt eri puolille maata noin 50 uutta itsenäistä karismaattista seurakuntaa. Seurakunnat ovat syntyneet sekä luterilaiselta (mm. Tampereen Palatsiseurakunta) että vapaiden suuntien pohjalta (mm. Joensuun Cityseurakunta). Aika näyttää miten näiden merkitys kasvaa.

Helsingissä on tällä hetkellä ainakin kuusi itsenäistä ns. nuorisoseurakuntaa (Charismatic Youth Church, Elävän virran seurakunta, Silmu, Sola

Gratia, Vineyard, Kristuksen seurakunta), jotka ovat X:ien perustamia. Osa näistä on perinteisiä, toiset etsivät kiihkeästi tapoja vastataksaan suurkaupungin haasteisiin.

Esimerkiksi Sola Gratian perustajat ovat pääosin 24-32-vuotiaita helluntailaisia, mutta kokevat perinteisen helluntailaisuuden itselleen vieraaksi. Tarkoituksena on ollut soveltaa maltillinen karismaattinen kristillisuus suurkaupunkikulttuuriin. Interaktiivinen opetus, bileiden välityksellä evankeliointi, yhteyden kokeminen pienryhmissä ja parantava rukous ovat seurakunnan toiminnan keskeisiä kohtia.

Nuorisoseurakuntien perustaminen on levinnyt voimakkaasti erityisesti Englantiin. 1990-luvun alusta on perustettu noin 40 nuorisoseurakuntaa sekä anglikaanisten että vapaiden seurakuntien aloitteesta. Ne ovat kasvaneet nopeasti, ja nuoria on tullut paljon uskoon. Seurakuntien tyyli vaihtelee: jotkut käyttävät perinteisen liturgian osia ja gregoriaanista laulua, toiset taas kokoontuvat pari kertaa kuussa teknoraveihin, joissa on ylistystä, tanssia, videoita ja interaktiivinen puhe.

Myös Suomessa tarvitsemme erilaisia hengellisiä yhteisöjä – eihän X-sukupolvea voi panna yhteen muottiin.

TRADITIONAL CHRISTIANITY AND GENERATION X, Y, Z...

Generation X in the West can be described as follows. It is characterized by:

- 1 pessimism about the future;
- 2 appreciation of long-term human relationships;
- 3 regarding free love as natural;

- 4 living in a state of constant change;
- 5 a flight from reality;
- 6 appreciation of patriotism;
- 7 recycling;
- 8 a post-modern world-view;
- 9 regarding so-called great stories as irrelevant and
- 10 a thirst for the supernatural.

In evangelizing Generation X the fundamental classical truths of Christianity must be respected. The central dogmas of Christianity must not be accommodated to post-modern thought. Otherwise the role of the Church is restricted to "offering rites of passage and general humanistic rubbish". In the Finnish Lutheran Church X'ers have been best reached by those Christian communities which have studied their culture and taken note of the need of Xers for inner healing. Also, those who have composed youth music that touches them and provided Bible teaching for Xers have succeeded in reaching them. "The St. Thomas Mass in Helsinki has also struck right at the heart of student-agers".

In a situation of swift cultural change the free churches, with a few exceptions, have fallen behind developments, because cultural hostility has been evident in free church circles.

TM, PAST. ARI PUONTI ON AMMATILTAAN USKONNON, PSYKOLOGIAN JA FILOSOFIAN OPETTAJA. HÄN ON SOLA GRATIA -SEURAKUNNAN PASTORI.

REV. ARI PUONTI, M.THEOL. IS BY PROFESSION A TEACHER OF RELIGIOUS EDUCATION, PSYCHOLOGY AND PHILOSOPHY. HE IS PASTOR OF THE SOLA GRATIA CHURCH FOUNDED IN HELSINKI IN 1997.

IDENTITEETTI JA KIRKON MISSIO MUUTTUVASSA KULTTUURISSA

MARJA-LIISA LAIHIA

Pieni vilkaisu omiin lapsuusvuosiimme ja sieltä takaisin tämän hetken todellisuuteen kertoo meille siitä prosessista, jossa yhteiskuntamme ja koko maailma on nyt. Vanhimille meistä elämä Suomessa rakentui ennen selkeille arvoille. Koti, uskonto ja isänmaa olivat käsitteitä, joiden merkityksiä ei tarvinnut sen kummemmin pohtia. Ne olivat yhteistä omaisuutta, sisäistettyä kansallista muistia. 1960- ja 70-luvuilla astuttiin railakkaasti noiden arvojen ylitse ja etsittiin avarampaa tilaa ihmisyyden toteutumiselle. Oli tarve pyyhkiä pois koko kulttuurin muisto.

Todellisen elämän realiteetit panevat sekä uskon että aatteet aina lujille. Tänäpäni moni meistä on nälkäinen ja janoinen. On ikävä ehkä juuri lapsuuden elämänmallin selkeyteen ja sen itsestäänselvyyksiin, jotka loivat monelle turvallisuuden tunnon. Suomi kuului suomalaisille ja ulkomaalaiset ulkomaille ja sunnuntait olivat kirkossakäyntiä varten.

Tänäpäni pluralismi on sekä eksistentiaalista että globaalia todellisuutta. Kulttuuri ei enää ole kaikkialla turvallinen kotiliesi, vaan siitä on eri puolilla maailmaa tullut poliittisten, taloudellisten, etnisten ja uskonnollisten risti-

riitojen ja jakautumien lähde. Muun maailman ohella myös länsimainen yhteiskunta on kokemassa rajua identiteetin muutosta.

Pyrin tässä alustuksessa selvittämään, mitä ihmisen kulttuuri on. Kysyn, millaista se on olemukseltaan ja mikä sen merkitys on meille henkilökohtaisesti. Miten esim. suomalaisuus ja sen erilaiset ilmenemismuodot muovaavat identiteettiämme kansana ja yksilöinä. Miten ihmisen kulttuuri muuttuu? Millainen on kulttuurin ja uskonnon välinen suhde? Miksi meihin sattuu, kun joku läheisistämme kulkee eri tietä, valitsee meille vieraan elämäntavan tai meille vieraan jumalan. Ja lopuksi: miksi juuri kirkon on olennaista tietää mitä kulttuuri on? Toivon että voin selkeyttää sitä kokonaisviitekehystä, oman maamme kontekstia, johon koko tämän seminaarin uskontoja koskeva pohdinta liittyy. Käsittelen aihetta enimmäkseen kulttuurintutkimuksen näkökulmasta.

KULTTUURIN KÄSITE

Kulttuuri on läsnä tässä hetkessä, kaikkialla ympärillämme. Kulttuuri on myös sisällämme opittuna mallistona, joka ohjailee niitä tapoja, joilla ajattelemme ja koemme erilaisia asioita ja joiden mukaan toimimme. Olen vakuutunut siitä, että kulttuurin ymmärtäminen juuri näin laaja-alaisesti ja toisaalta syvästi on yksi niistä avaimista, jotka auttavat meitä ymmärtämään monikulttuuristuvaan elämään liittyvää problematiikkaa. Itse identiteettipohdinnan jätän avoimeksi itsetutkistelun aiheeksi ja toivon, että siihen löytyy aineksia kulttuurikäsitteen merkityksen ymmärtämisen kautta.

Ajatus kulttuurin ohjailevasta vaikutuksesta saattaa tuntua epämiellyttävältä. Mutta olemmeko koskaan ajatelleet, että se mitä näemme, kuulemme ja haistamme, itse asiassa se mihin emme kiinnitä mitään huomiota, voisi olla oman kulttuurimme tuottamaa? Kaunista ja rumaa on sellainen mitä olemme täällä Suomessa oppineet pitämään kauniina ja rumana. Esimerkiksi käsityksemme työstä ja ihmisen arvosta juontaa juurensa pitkälti

niistä luonnonoloista, joissa suomalaiset ovat työtä tehneet vuosisatoja ja -tuhansia. Arvostuksemme ja ihanteemme ovat taas kehittyneet niiden arvojen ja arvostusten pohjalta, joita olemme yhdessä ylläpitäneet, usein sukupolvelta toiselle.

Voisimme pohtia lisää lukemattomia kysymyksiä: Miksi suomalaiselle on kohteliasta antaa toisen olla rauhassa? Miksi kodin ovi symboloi useimmiten yksityisen ja julkisen välistä rajaa? Miksi useimmat meistä kokevat vapautumisen ja levon hetkiä metsässä ja järvien rannoilla, miksi luonto koetaan myös Jumalan kohtaamisen paikkana? Miksi istumme hiljaa kirkonpenkissä? Miksi reagoimme niin kiivaasti ankaria auktoriteetteja vastaan? Miksi totuuden ja valheen raja on meille niin hiuksenhieno?

Tämäntyypiset esimerkit kertonevat, että oma kulttuuri on varustanut meidät yllättävän suurella varannolla valmiita malleja, joita seuraamme enimmäkseen tiedostamatta. Omasta kulttuurisesta alitajunnasta ovat peräisin sekä periaatteelliset että tilannekohtaiset toimintamallit. Kulttuuri määrää, mikä on sopivaa ja mikä häpeällistä käyttäytymistä eri tilanteissa. Arkielämässä kulttuuri ohjaa meitä priorisoimaan asioita, tekemään valintoja ja ratkaisuja, jotka koetaan yhteisesti hyväksyttäväksi ja järkeviksi.

Kulttuuri on tapa elää. Käytämme siitä sellaisia sanoja kuin ”normaali”, ”luonnollinen”, ”looginen”. Kulttuuri on ”selvää” niille, jotka sen yhdessä jakavat. Kulttuuria eletään todeksi aina sosiaalisesti ja kollektiivisesti, ihmisten yhteiselämässä. Selvyys häviää, kun ylitämme oman kulttuurimme rajat, Venäjälle, Ruotsiin tai oman kulttuurimme sisällä johonkin ns. alakulttuuriin, joka voi olla uskonnollinen tai ammatillinen yhteisö. Tästä saamme taas yhden kuvan kulttuurista: se on kuin yhteinen mieli, joka organisoi tietoa yhteisesti ymmärrettyjen käsitteiden avulla. Ulkoinen, materiaallinen kulttuuri on tämän sisäistetyn kulttuurin eräänlaista jatketta. Esimerkiksi TV, puhe-
lin ja kirjat ovat sanojen ja äänen jatkeita, jotka ulottuvat kauas ajan ja paikan ulkopuolelle.

OMAN KULTTUURIMME VAIKUTUS

Länsimaiselle kulttuurille on melko tyypillistä erehtyä pitämään erilaisia jatkeita, esim. mielikuvia, ajatuksia ja selityksiä ehdottomana todellisuutena, vaikka kyse onkin enemmän yhteisymmärrykselle perustuvista sopimuksista. Voisimme ajatella, että esim. järjestäytynyt kirkko byrokratisoineen voi olla tällainen jatke, joka helposti ajautuu elämään omaa elämänsä unohtaen alkuperäisen tarkoituksensa, elävän Kristuksen seurakunnan yhteyden. Näin voi käydä myös hartauselämälle tai uskonnollisille tavoille.

Olemme sidottuja omaan kulttuuriperintöömme. Meidän on vaikea nähdä tätä sidonnaisuutta,ellemme ole joutuneet kohtaamaan itseämme ns. toiseuden peilissä eliellemme ole törmänneet mallistoon, joka aivan eri tavoin ohjailee ihmisten elämää. Mallistoon, joka rajaa maailman eri tavoin kuin mihin olemme tottuneet, joka esittää maailmankaikkeuden järjestyksen meille käsittämättömällä tavalla; joka erottaa hyvän ja pahan, oikean ja väärän meidän mielestämme väärällä tavalla.

Voimme vain todeta, että oma kulttuuri on ainut tulkintatapa, jonka avulla voimme tarkastella muuta maailmaa. Toisaalta se myös suojelee ihmistä yllätyksellisiltä ja tuntemattomilta asioilta tai ainakin vähentää niiden vaikutusta. Kulttuuri antaa elämälle viitekehyksen, identiteetin, ryhdin, jota ilman olisimme loppujen lopuksi täysin eksyksissä.

KULTTUURIN KERROKSET

Kulttuurin olemus kaikessa syvyydessään paljastuu kun tarkastelemme sitä kerroksittain. Kulttuurin pintaa, sen ilmiä, on kaikki se mitä pystymme havaitsemaan aistien avulla, tavat, rituaalit, käyttäytymisen moninaisuus. Tämä on hyvin tietoista ja ulkopuolisen helposti omaksuttavaa aluetta. Syvemmillä, näkymättömissä on emotioiden taso. Se on ihmisen intiimiä,

suojatumpaa kokemusaluetta, josta nousee kaikki evaluoiva, ympäristöä arvioiva toiminta.

Kaikkein vaikeinta on päästä käsiksi niihin arvoperustoihin, joista ihmisen kaikki toimintamallit ovat lähtöisin. Arvojen maailma on kaikkein syvintä kulttuurin aluetta, joka saattaa ulottua satojen, jopa tuhansien vuosien taakse paikallishistoriaan. Tätä aluetta voidaan kutsua mikrokulttuuriksi. Se vaikuttaa ihmisen alitajunnassa, tuottaen erilaisia uskomuksia ja odotuksia, jotka sitten tulevat ilmi tietynlaisena käyttäytymisenä. Näiden perusolettamusten varaan rakennamme elämämme kansallisesti sekä yksilöllisesti suomalaisina.

Tämä kaavio osoittaa, miten kompleksinen ja sisäisesti yhteenkietoutunut todellisuus yksittäinen kulttuuri voi olla, vaikkemme sitä näkisi tai tiedostaisi. Hengelliset, materiaaliset, älylliset, sosiaaliset ja emotionaaliset piirteet ovat yhteydessä toisiinsa. Kieli lävistää koko kulttuurin olemuksen ja kertookin juuri siksi niin paljon kulttuurin orientoitumistavoista.

Uskonto on syväkulttuurin merkittävä osa. Se kulkee myös läpi kulttuurin muiden kerroksien ja ilmenee tietona, kokemuksena, tunteena, asenteena jne. Uskon, että meitä askarruttaa erityisesti kysymys uustyyppisten uskonnollisten liikkeiden vaikutuksista. Raapaisevatko ne vain ihmisen kulttuurista pintaa vai muokkaavatko ne, ehkä ihmisen sitä tiedostamatta, hänen perusarvojaan? Tiedämme ainakin, että Kauko-Idän alueella ja islamilaisissa maissa uskonto ja kulttuuri ovat niin intiimissä yhteydessä toisiinsa, että ne suorastaan ehdollistavat toisensa. Jokainen ajatus, tarve, rituaali heijastaa jollain tavoin oman uskonnon vahvistamaa maailmankuvaa.

Kulttuurien ja uskontojen vertaileva tutkimus painottaa ihmisen uskonnollisten tarpeiden syvyyttä. Ihminen etsii ja on aina etsinyt Jumalaa maailmansa koossapitäjäksi. Hän on aina etsinyt vahvistusta kyvyllensä sietää elämää, sen särkyvyyttä ja kuolemaa. Tässä etsinnässä on pohjimmiltaan kyse sellaisista elämän pohja-arvoista, jotka ovat ihmisen haavoittuvinta aluetta.

Tämän takia uskonnollisten tunteiden ja käsitysten kosketteluun liittyy niin paljon tunnetta, intiimiyttä ja herkkyyttä. Rajoja luodaan muihin, omia arvoja puolustetaan vahvasti tunnepitoisin keinoin, esim. etnosentrismillä, paremmuuden ja ylemmyyden keinoin, ennakkoluulojen ja stereotyyppisten käsitysten keinoin. Muilta suojaudutaan.

MUUTOS ON JATKUVAA

Edellä esittämäni saattaa antaa vaikutelman, että kulttuuri on perusolemukseltaan pysyvän tuntuista ja sisäisesti johdonmukaista. Näin ei kuitenkaan ole. Koska elämme kulttuuriemme keskellä tuskin tiedostaen niiden vaikutusta, emme taida myöskään huomata niiden dynaamisuutta, jatkuvaa käymistilaa. Emme myöskään huomaa niiden epäloogisuutta ja raadollisia puolia, jotka ovat osa inhimillistä elämää.

Myös uskonto muuttuu ihmisen mukana. Perinteiset uskonnot uudistuvat hitaasti, koska niiden kiinnekohdat ovat yleensä enemmän menneisyyteen sidottuja. Uusia uskonnollisia liikkeitä taas erityisesti tällä vuosisadalla leimaa uskomaton innovaatio ja luovuus. Tätä monimuotoisuutta kuvaa sana uskontomarkkinat.

Suuri osa ihmisistä haluaa kuitenkin nähdä elämänsä tasaisen stabiilina, koska se antaa pysyvyyden, jatkuvuuden ja ennakoitavuuden tunteen. Toisin sanoin vaikutelman turvallisuudesta.

Todellisuus on elävää, jatkuvaa liikkeellä oloa ja tasapainoilua ympäristön muutosten ja aikakauden aatesuuntien kanssa. Ihmisen intiimi, syvästi sisäistetty suhde kulttuuriinsa ja toisaalta tämän suhteen jatkuva mukautuminen ajan ja paikan olosuhteisiin vaikeuttaa oman identiteetin hahmottamista. Identiteetti on löydettävä yhä uudelleen, jotta voisi löytää paikkansa jatkuvasti muuttuvassa maailmassa.

Miten kulttuuri ja sen sisällä vaikuttava uskonto muuttuvat? Historiallisesti katsoen uudet vaikutteet ovat levinneet maailmalla naapurista naapuriin

ja kauemmas siirtolaisten ja kauppiaiden mukana. Muutos voi syntyä myös kansallisen katastrofin tai kulttuurisen hätätilan keskellä, esim. sotilasvallan alla. Lukemattomat uskonnolliset uudistus- ja herätysliikkeet ovat syntyneet ulkoisten uhkien torjumiseksi, aivan kuin silloiksi sellaisten kuilujen ylitse, joita ihmiset eivät olisi kenneet ylittämään omin avuin.

Tänä päivänä kulttuuriset ja jopa uskonnolliset vaikutteet tulevat suoraan olohuoneeseen tai työhuoneeseen sähköisten kommunikaatiokanavien välityksellä. Akkulturaatio, kulttuurin muutosta tuottava prosessi, ei enää edellytä vierasmaalaisten ihmisten elävää kontaktia. Kulttuuri muuttuu mieleme kautta. Se muuttuu nopeammassa tahdissa kuin koskaan aikaisemmin. Useimmat meistä ovat nähneet Suomen harppaavan vuosisatoja kestäneestä paikalliskulttuurien aikakaudesta keskitettyyn, delokaaliseen yhteiskuntaan, jossa paikkaan sidotut elämisen mallit eivät saa enää vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän tukea. Tällainen rakennemuutos ei ole osoittautunut kovin pitkäaikaiseksi malliksi, sillä muutoksen vauhti ja luonne alkaa yhä enemmän aliarvioida kansallisten rajojen merkitystä. Olemme siirtymässä samalla kertaa ns. globaaliin aikakauteen. Tätä muutosta on sanottu koko ihmiskunnan suurimmaksi rakennemuutokseksi.

KESKITETTY KULTTUURI VALTAA ALAA

Haluaisin kuvata lyhyesti näitä kahta peräkkäistä ja toisiinsa johdonmukaisesti kietoutuvaa prosessia.

Keskitetylle kulttuurille on tyypillistä kaiken paikallisen toiminnan ja ihmisten palvelun eliminoiminen ja siirtäminen yhä kaukaisempiin keskuksiin. Pienten ihmisläheisyyttä ja ihmisten paikkasidonnaisuutta tukevien toiminta- ja työmuotojen tilalle on luotu keskuksia, jotka koneistojen tavoin ovat ottaneet huolehtiakseen ihmisten tarpeista. Koulukeskuksia, terveyskeskuksia, kauppakeskuksia, seurakuntakeskuksia. Kokemusperäisen tiedon tilalle on tullut valtakunnallinen tai länsimainen yhtenäiskoulutus.

Spontaanin yhdessäolon on korvannut kaikenlainen seminaari- ja harrastustoiminta tai TV.

Ulkoa ohjatun massakulttuurin tarkoitus on tyydyttää ihmisiä ja yllyttää heidän mukavuudentarpeitaan, jotta kaupallisuus saisi yhä suurempaa jalansijaa ihmisten henkilökohtaisessa elämässä. Tämä on ns. nyt-kulttuuria, elämän täyttämistä erilaisilla kulutushyödykkeillä, joita leimaa uutuus ja nopeavaikutteisuus. Se mikä on mielenkiintoista ja hauskaa ja jännittävää, tulee muualta.

Keskitetty kulttuuri meillä Suomessa näyttää yhä enemmän omaksuvan vaikutteita koko maailmalla nopeasti leviävästä globaalista monokulttuurista. Tämä johdonmukaisesti etenevä dominointimalli on lähtöisin enimmäkseen länsimaisesta teknologiasta ja markkinataloudesta, joka perustuu hyödyille, määrälliselle kasvulle ja useimmiten riiston menetelmille. Se on kasvattanut länsimaisia ihmisiä kohti yhä suurempaa itsekeskeisyyttä ja privatismia.

Toisaalta jatkuvasti lisääntyvä modernisaatio on myös luonut edellytykset ihmisen yksilöllisyydelle. Tämä tarkoittaa sitä, että postmodernissa maailmassa ihmisellä on yhä suurempi vastuu eettisistä ja moraalisisista valinnoistaan. Kulttuurien syvät, perinteiset arvot kyseenalaistetaan, koska ne edustavat vanhaa, mennyttä ja kyllästyttävää. Hyväksyvä mielenkiinto kohdistuu siihen mikä on uutta, tai ainakin uudennäköistä, elämyksellistä, nopeasti toimivaa.

Paikallisuus ja perinne mielletään haitallisiksi riippuvuussuhteiksi, jotka estävät ihmistä toimimasta globaalien kriteereiden mukaisesti. Perinteen tilalle työntyy eettinen relativismi, joka markkinoi moniarvoisuutta – todellisuudessa elämisen sietokykyä kohottavia malleja yksilölliseen makuun. Näin myös uskonto muokkaantuu globaalin monokulttuurin arvojen ja mallien mukaisesti.

MUUTTUNUT USKONNOLLISUUDEN KÄSITYS

Vilkaisu Suomen uskonnolliseen ja elämänkatsomukselliseen tilanteeseen – mikä tuntuu samalta kuin avaisi uskontotieteen peruskurssikirjan – paljastaa,

että koko uskonnollisuuden käsitys on muuttunut. Selitän tätä kolmella huomiolla:

1. Ensivaikutelma antaa sen käsityksen, että ihmiset hakeutuvat eri uskonnollisiin yhteisöihin ja liikkeisiin entistä enemmän henkilökohtaisten tarpeidensa mukaisesti. Perinteinen, yhteisökeskeisempi suomalainen kulttuurimme täytti ihmisten tarpeet kollektiivisesti. Kristillinen kirkkomme ei taas ole pyrkinyt olemaan ensisijaisesti tarpeiden tyydytyksen tori, vaan Kristuksen elävä ruumis, jossa jokainen löytää osallisuuden.

2. Eettinen relativismi ilmenee yhä selvemmin synkretistisen eetoksen suosimisena. Rajat uskonnon, elämänkatsomuksen, filosofian ja psykologis-terapeuttisten liikkeiden välillä ovat hämärtyneet. Lähes mitä tahansa aktiviteetteja käytetään uskonnollisten tarpeiden tyydyttämiseen. On ymmärrettävää, miksi ainakin osalle tällaista uskonnollisuutta on annettu määritteeksi "antiuskonto" tai uskonnon mutaatio. Itse sana "uskonto" halutaan työntää osaksi mennyttä aikaa, paikalliskulttuuriin elämänmaileihin. Keskitetyn kulttuurin eetokseen kuuluu tyydyttää ihmisen kaikki tarpeet markkinoimalla erilaisia kulutushyödykkeitä. Se korjaa ihmisen häiriö- ja puutostilat terapiailla, tekniikoilla, huumeilla ja tajuntakulteilla.

3. Uskon markkinoita on epäilemättä edistänyt jo pitkään jatkunut sekularisaatioprosessi. Uskonnollisia funktioita ja selitysmalleja on vähä vähältä irroiteltu kulttuurin kokonaisuudesta. Seurauksena on pirstoutunut maailmankuva, elämän eri alueiden sektoroituminen toisistaan. Uskonnon merkityksen kapeuttaminen alkoi oikeastaan jo valistuksen ajalla, jolloin kirkon auktoriteettiasemaa alettiin tieteen rationalismin avulla romuttaa. Uskonnon funktiot ihmisen elämää monipuolisesti turvaavana, koossapitävänä ja selittävänä voimana siirtyivät muille sekulaareille järjestelmille. Näyttää siltä, että lastemme valinnat kallistuvat yhä enemmän uuden kulttuurin kasvattamaan suuntaan, siihen millä on uutuusarvoa, erilaisuuden kiehtovuutta. Vas-

tauksia etsitään muualta kuin vanhempien peritystä uskonkäsityksestä. Usein lähimmältä ja aktiivisimmalta kauppiaalta.

UUTEEN SOPEUTUMINEN

Miten ihminen on kestänyt uutta, yksilöä rakentavaa globaalia monokulttuuria? Miten hän reagoi uskontojen ja elämänkatsomusten valintapöydän äärellä? Onko hän todella yksilö, joka iloitsee vapaudestaan valita ja nauttia ja tulla tyydytetyksi? Perustuuko tämä uusliberalistinen vapauden käsitys uuden kulttuurin kylvämälle harhalle vapaudesta? Onko loppujen lopuksi kyse vain valinnanvapaudesta ulkoatulevan massaviestinnän tarjoamissa raameissa?

Ehkä kuviteltu vapauden kasvu on saanut enemmän aikaan uutta epävakautta ja lopulta pakoa koko vapaudesta. Yksilöllistyminen ei osoittautukaan samaksi asiaksi kuin vahva, terve yksilöidentiteetti, vaan tuottaa lisää sisäistä epävarmuutta ja hämmennystä. Itsestä ei enää löydetä riittäviä aineksia identiteettiin, niitä on etsittävä muualta. Itsensä toteuttamisen keinoja on myös etsittävä muualta. Pahimmillaan elämästä tulee psyykkisen hajoamisen välttelyä.

Tällainen kulttuuri ei ole osoittautunut ihmistä itseään suojelevaksi. Se kieltää jakamisen, osallistumisen ja tasavertaisten oikeuksien periaatteet. Se ei anna arvoa paikalliskulttuurille tai ihmisten pienyhteisöllisyyden tarpeille, lähimmäisyydelle, vaan pyrkii irrottamaan ihmiset juuriltaan ja orjuuttamaan näin äärimmilleen individualisoituja ihmisiä globaalien valtajärjestelmien alle.

Kommunikaatio toimii yhä enemmän universaalisti. Sähköisin menetelmin ihmisiä kaikkialla maailmassa sidotaan henkisesti keskitettyyn tiedon ja kokemuksen järjestelmään. Se välittyy suoraan ihmisen tajuntaan. Sen pää tarkoitus on muuttaa ihmisen arvomaailmaa. Tällainen kulttuuri ei ole ihmisen omaehtoista, luovaa toimintaa. Ihminen ei itse tuota kulttuuria, vaan naut-

tii sitä ohjatusti. Tuhoaako keskitetty kulttuuri todella ihmisen kulttuurisen merkityksen, kuten professori Matti Sarmela, kulttuurinmuutoksen teräväsanainen kriitikko, on väittänyt?

Ihmisen uudenaikaisesta yksinäisyydestä, turhautuneisuudesta ja turvattomuudesta kertoo tämänpäivän kieli, josta löydämme seuraavanlaisia sanoja: irrallisuus, yksinäisyys, juurettomuus, siltä jäätyminen, vieraantuminen, kodittomuus, uusavuttomuus, epätoivottomuus, syrjintä, eksyneisyys, tarkoituksettomuus jne. Ihminen on eksynyt itseltään, muilta ja Jumalastaan. Tämä lienee merkki koko yhteiskunnan epätoivaisuudesta, mikä toisaalta ilmenee avoimena jumalan kaipuuna ja toisaalta kaikenlaisena uskonnon pelkona.

Tämä aliravitsemustila kertoo nälästä. Ensinnäkin ihminen on leikkinyt tarpeeksi kauan riippumattomuuden leikkiä. Ei hän näytä pöyryvän tukahduttamaan yhteisöllistä luonnettaan. Hän ei pysty elämään kulttuurittomana maailmankansalaisena. Tarkoiton tällä sitä, että ihmisen kulttuuria eletään aina todeksi sosiaalisesti, jonkinlaisessa elävässä vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin. Globaalit identifioitumisyritykset yksityisten ihmisten kokemuksissa ovat törmänneet tähän tosiasiaan ja toisaalta myös maailman kulttuurisen diversiteetin vahvuuteen. Hän tarvitsee kuuluvuutta ja osallisuutta ja muiden huomiota pystyäkseen elämään tyydyttävää elämää. Hän ikävöi perheyhteyttä.

Toiseksi läntiset yhteiskuntamme kärsivät rationaalisuuden aiheuttamaa puutostilaa, jossa etsitään pyhän kokemuksia, symboliikkaa, rituaaleja ja kulttia. Etsitään samaistumisen kokemuksia, todellisuuden tuntua, mielen ylennystä arjesta. Mystiikkaa, irrationaalisuutta, ekstaasia.

Kolmanneksi ihminen etsii jotakin, joka kokoaisi hänen universuminsa sirpaleet ja panisi ne järjestykseen. Hänellä on selkeyden, auktoriteetin ja rajojen nälkä. Hän tavoittelee kosketusta moraalisiin voimiin joko itsestään, luonnosta tai Jumalasta, jotain jolla voisi eheyttää modernin pirstaleisuuden.

Miten ihminen kestää kaupallista manipulaatiota, joka tunkeutuu elämän joka sopukkaan? Markkinoiltako hän valitsee funktionaalisen periaatteen mukaisesti sopivan tarkoituksen elämälleen ja sopivan tekniikan elämänsä toteuttamiseen uusimpien henkisyysarvojen mukaisesti? Miten ihminen kestää paikallisuutensa riistoa, inhimillisten arvojen systemaattista alasajoa? Miten hän kestää toisaalta yksilön äärimmäistä eriyttämistä ja toisaalta voimakkaita keskitettyjä ohjailumekanismeja?

Olen kuvannut aika kärkeästyin sanoin tämän päivän kulttuurista muutosta. En näe kuitenkaan mitään syytä kaunistella niiden voimien luonnetta, jotka eri tavoin muokkaavat tajuntaamme ja sydämiämme. Mutta yksi merkittävä puoli on vielä käsittelemättä: kulttuurin muutos nostattaa yleensä aina vastavoimia. Ihmisen historia on oikeastaan jatkuvaa aaltoliikettä, jossa muutos, uudistuminen, vastustaminen ja mukautuminen eri tavoin liikuttavat kulttuurin ja uskontojen arkitodellisuutta. Muutos on uhka, mutta historia osoittaa, että ihmisellä on myös kapasiteettia kestää muutosta ja nousta sitä vastaan.

Myös Suomessa voimme nähdä miten kaupungistunut valtakulttuuri ottaa mukisematta vastaan maailmalta leviävää monokulttuuria. Osa väestöstämme sen sijaan nousee puolustamaan paikkaansa ja paikallista ymmärtämystään. Kaaoksen aavistaminen nostattaa vastakulttuuria, jota voimme löytää eri puolilta kirkkoa, yhteiskuntaa ja myös ns. uususkonnollisissa liikkeissä. Voimakas sitoutuminen sisäistä lojaalisuutta ja selkeitä ryhmärajoja ylläpitäviin yhteisöihin voi olla keino hallita juuri omaa elämää uhkaavia trendejä.

UUSI YHTEISÖLLISYYS

Edellä kuvaamani aliravitsemustila sekä sen erilaiset tyydytyskeinot kertovat globaalin kulttuurin vastaisesta, uudesta paikallisuuden ja yhteisöllisyyden tarpeesta. Tämä ei kuitenkaan näytä samalta kuin perinteinen yhteisöllisyys, vaan on luonteeltaan selvästi egoistista. Etsitään itsetoteutuksen ja itsensä

ilmaisun paikkoja, elämyksellisyyttä ja kiihottavuutta. Tähän ei sovi lähimmäisenrakkauden etiikka tai sitoutuminen. Identiteetti on kuin nomadismia, kevyttä vaeltamista paikasta toiseen. Identiteettiä rakennetaan milloin mistäkin harrastuksesta, aate- tai muotivirtauksesta.

Oman kulttuurisen, uskonnollisen ja yksilöllisen henkilöllisyytensä selvittäminen ns. identiteettityöskentely, on ihmisenä kasvun luonnollinen osa. Se ei tahdo luonnistua, silloin kun elämä tuntuu vakaalta ja tasapainoiselta. Usein jostakin muutos herättää tarpeen selkiyttää omaa itseä ja erilaisten yhteisöjäsenyyksiensä perusteita. Kuka olen? Mitä suomalaisuuteni tarkoittaa? Entä suomalainen luterilaisuus tai suomalainen helluntailaisuus? Mitä tarkoittaa Kristuksen seuraaminen tässä maassa ja miten se ilmenee? Ympärillä kasvava erilaisuus, moniarvoisuus, uskonnollinen torikauppa voi olla uhkaa, koska se asettaa minut itseni, minun oman uskon ja käytäntöni kyseenalaiseksi. Erilaisuus on peili, josta näen itseni, haluan sitä tai en. Useimmiten erilaisuus merkitsee meille häiriötä, ongelmaa, epämukavuutta, epäilystä, uhkaa. Läheisen irrottautuminen siitä, mikä minulle on arvoista ja rakasta on usein pelottavaa. Samuus on helppo mieltää "normaaliksi", erilaisuus "epänormaaliksi". Uskonnonvapaus, moniarvoisuus ja monikulttuurisuus ovat useimmiten näennäisesti kannatettavia periaatteita, mutta eivät käytännössä.

Jos erilaisuus mahtuu omiin mielikuviini todellisuudesta, siedän sitä. Ellei näin ole, sietokykyni joutuu kovalle. Identiteetin hahmottaminen eli kommunikaatio oman itsen kanssa alkaa, kun haluan tutkia kuvaa, joka peilistä välittyy. Haluaako kirkko katsoa tähän peiliin? Entä omat hengelliset yhteisömme? Millainen on identiteetiltään kirkko, jolla on valmiuksia kohdata nykyajan globaalisten muutosten kourissa oleva kulttuuri?

VAPAA JA SIDOTTU IDENTITEETTI

Haluaisin kuvata selkeän ja vahvan identiteetin merkitystä kristilliselle kirkolle yksinkertaisella vastakkainasettelulla, vapautuneen ja sidotun identi-

teetin käsittein. Kyse on siis tyypittelystä, jonka tarkoituksena on havainnollistaa monikulttuurisen tilanteen edellyttämän identiteetin luonnetta.

Sidottu identiteetti on luonteeltaan suojautuvaa, eksklusiivista ja torjuvaa. Se puolustaa oman uskon oikeudellisuutta, omia hartauden malleja, se omistaa Jumalan oman kulttuurinsa perinteiden ja käsitysten sisälle. Elämän turvakallio, kiinnityskohta ei kuitenkaan todellisuudessa ole itse Jumala, vaan pikemminkin oman kirkollisen yhteisön rakenteet, sen työntekijät, dogmit, yhteisöä ylläpitävät perinteet, rituaalit, sakramentit. Turvallisuus tulee hyvin lähelle käsitteitä "tuttu", "totuttu", "samuus".

Mutta Jumalan jakaminen vieraiden kanssa pelottaa. Vieras ja tuttu vasta-kohtaistuvat ja näin syntyneitä rajaa on vaikea ylittää. Itse asiassa todellista erilaisuuden kohtaamista väitellään. Tällaisella, uskoa omassa sylissään kantavalla, selkä muihin päin seisovalla kirkolla on vaarana etnosentrisyys, ylemmyyden ja paremmuuden kokeminen suhteessa muihin.

Sidotulla identiteetillä voi olla myös hyökkäävä piirre. Viittaa tällä agres-siiviseen ja tuomitsevaan herätyskristillisyyteen. Tällainen identiteetti on yhtä lailla etnosentrista, ehkä myös arrogantia.

Etnosentrismi voi esiintyä myös ns. kotikenttäedun muodossa. Isännän oikeudet omassa maassa tulkitaan oikeudeksi itsestäänselvään dominointi-malliin myös uskonnollisella kentällä. Kotikenttäetu ei kuitenkaan ole etu dia-logille, vaan päinvastoin kielii valtakulttuurin ja vähemmistöjen välillä vaikut-tavista valtasuhteista.

Kun katson itseäni, löydän vaivatta sidotun identiteetin aineksia. Taidam-me pohjimmiltaan olla melko kykenemättömiä lähestymään eri tavoin eläviä ja uskovia ihmisiä.

Kulttuurien tutkimus löytää myös positiivisia ja luonnollisia perusteita etnosentrismille. Ryhmärajojen ylläpitäminen on ihmiselle tyypillinen tapa määritellä itseään. Luonnollista on myös ihmisten hakeutuminen samoin ajattelevien ja kokevien ihmisten seuraan. Inhimillinen hyvinvointi on aika

merkittävällä tavalla yhteydessä niihin lähiyhteisöihin, joihin kuulumme. Ilman turvarakenteita, ilman yhteisöllisyyttä, ilman perinteen, rituaalin tai dogman antamaa tukea ihminen joutuu helposti tuuliajolle ja yksinäistyy.

Luonnollisen ja haitallisen etnosentrismen välillä on raja. Mielestäni kaikkien ratkaisevinta on asennoituminen siihen mikä on omaa kulttuuriani, itselleni läheisintä ja rakkainta. Asenne kääntää identiteettimme luonteen joko sidottuun tai vapautuneeseen suuntaan.

Vapautunut identiteetti on valmis ja halukas jakamaan omaansa. Vapautuneisuus tarkoittaa ennen kaikkea vapautumista oman uskonperinteen ja hengellisen yhteisön ahdistavasta sidonnaisuudesta. Sen kääntymistä voimavaraksi, ilonaiheeksi, siunaukseksi. Niin kauan kuin olemme sokeita omalle "itsestäänselvälle todellisuudellemme", olemme sen vankeja. Vapautunut identiteetti kykenee myös katsomaan itseään ja uskoa kriittisesti, useimmiten juuri toiseuden tarjoaman peilin avulla. Arvioimaan, mikä omassa perinteessä on rasitetta, mikä inhimillistä vajavuutta. Mikä siinä on luotaantyöntävää, vääristynyttä omahyväisyyttä. Vapautuneisuus auttaa myös ottamaan vastaan ulkoa tulevaa kritiikkiä ja käsittelemään sitä rakentavalla tavalla. Vapautuneen identiteetin omaava kirkko on kasvokkain muun yhteiskunnan edessä. Kaikki sen uskonomaisuus on selän takana, kantavana voimavarana. Tuo omaisuus ei ole puolustettavaa, vaan jaettavaa omaisuutta.

Stephen Neillin sanoin itsepuolustus ilmaisee aina sisäisen luottamuksen puutetta. Hän kirjoittaa edelleen näin: "Jos kristitty todella luottaa Kristukseen, hän voi avautua pelotta mille tahansa miltä taivaan suunnalta tahnansa puhaltavalle tuulelle. Jos jokin tuuli odottamatta puhaltaa hänen luokseen yllättäviä aarteita, hän voi olla varma siitä, että Kristuksen varastot ovat kyllin suuret kokoamaan nämäkin aarteet."

Kasvot kohti maailmaa tarkoittaa myös kykyä nähdä yhteiskunnan tila realistisesti. Se on kykyä nähdä ihmisen tarpeet, heidän hätänsä, etsintänsä ja valintansa suunnat. Kykyä nähdä globaalien, uusliberalististen ja kauppal-

listen aatteiden vaikutus ihmisten elämässä, myös kirkon sisällä. Vapautunut identiteetti antaa kirkolle kyvykkyyttä elää tämän hetken todellisuudessa, moniarvoistuvassa ja monikulttuuristuvassa Suomessa. Se mahdollistaa kirkon toimimisen vastakulttuurina, radikaalina vaihtoehtona "tälle maailmanajalle". Vapautunut identiteetti antaa kirkolle myös edellytykset elää todeksi ominta ja syvintä olemustaan, tarkoitustaan, Jumalan missiota maailmassa. Ihmisten kutsumista takaisin Jumalan yhteyteen, sovitukseen ja anteeksiantoon.

KIRKON MISSIONAARISUUS

Otan lopuksi esille muutaman asian, jotka ovat mielestäni olennaisia kirkon missionaarista olemusta ajatellen.

1. Evankeliumin luonne on universaali, ihmisen kulttuurin luonne taas partikularistinen. Evankeliumin avulla jokainen kulttuuri joutuu Jumalan läpivalaisuun, sillä jokaisessa kulttuurissa on syntiinlankeemuksen jälki, pimeyttä ja raadollisuutta. Evankeliumin tehtävä on eheyttää ihmiset ja heidän kulttuurinsa. Se tuo Jumalan läsnäolon kulttuurien sisälle, niiden syvärakenteisiin saakka, uudistaa ja muuttaa. Evankeliumista kirkko saa voiman taistella oman kulttuurinsa ihmistä sortavaa ja vahingoittavaa vaikutusta vastaan. Evankeliumin sisäistäminen merkitsee myös kulttuurin kahlitsevastaidonnaisuudesta vapautumista ja sitoutumista uudella tavalla omaan kulttuuriin. Tämä uusi identifikaatio on luonteeltaan vapautunutta. Yhtä aikaa paikallista sekä universaalia Kristuksen seurakunnan jäsenyyttä.

Kirkkojen Maailmanneuvoston Evankeliumi ja kulttuuri(t)-työskentelyä pohjustanut Armenian kirkon johtaja, arkkipiispa Aram I muistuttaa, ettei valtataistelua käydä evankeliumin ja kulttuurien välillä, vaan evankeliumin ja kulttuurien sisällä olevien voimien kanssa, jotka orjuuttavat ihmisiä. Evankeliumi vastustaa näin myös kulttuurista ja uskonnollista ylemmyyttä ja dominointia. Evankeliumin ja kulttuurin välillä tulisi tavallaan olla jatkuva

dialogisuhde eli suhde, joka edellyttää jatkuvaa valmiutta sekä kontekstuaalisoinnin kykyä. Tarvitsemme kykyä ymmärtää mitä ympärillämme tapahtuu ja kykyä vastata sieltä nouseviin tarpeisiin. Meidän on pidettävä evankeliumia esillä postmodernin kulttuurin keskellä, jonka keskeinen malli on valintapöytä. On löydettävä arvollinen tapa pitää esillä Jumalan erikoistarjousta maailmalle. Onko se tarpeiden tyydytyksen tori vai Paavalin mallin mukainen tori, jossa harrastetaan dialogia vai onko se syntisille ja kurjille valmistettu alttari? Missio on kutsua eheytymiseen, sovintoon ja vapauteen. Evankeliumin läpäisemä elämä ei voi perustua globaaleille, itsekkyyttä ja egoismia korostaville arvoille, eikä myöskään arvoille, jotka perustuvat parokkialismiin, vaan ihmistä suojeleville ja vapauttaville arvoille.

2. Uudessa Testamentissa käytetään toistuvasti ilmauksia, joissa korostuu Jeesuksen tunteminen. Mitä oikein tarkoittaa Paavalin sana "tiedän keneen uskon" tai vanhassa käännöksessä "minä tunnen hänet, johon minä uskon"? On sanottu, että se uskonto, joka osoittaa ottavansa uskonsa vakavimmin on uskottavin. Tämä uskottavuus ei aina ilmene meillä. Emme tunnu itse nauttivan sitä leipää, jota tarjoamme. Jos me tiedämme kuka Kristus on, meidän ei tarvitse koko ajan hyökätä tai puolustautua. Jos uskomme, että Kristus on jo voittanut kaikki kuoleman ja pimeyden vallat, voimme jättää kaikki toiseuden tuottamat uhkakuvat omaan arvoonsa.

3. Kaiken mission esikuva on Kristus, joka rakastaa ihmisiä. Koko evankeliumin eetos on rakkaus. Se on myös Jumalan valtakunnan merkki. Eikö silloin mission ydinkysymys ole etsiä kaikkia mahdollisia keinoja, miten saisi ihmiset rakastetuiksi Jumalasta lähtöisin olevalla rakkaudella? Tämän rakkauden attribuutteja voimme tutkia 1. Korinttilaiskirjeen 13. luvusta: lempeyttä, kärsivällisyyttä, oikeudenmukaisuutta, erilaisuuden sietoa, armahtavaisuutta, nöyryyttä, kestävyyttä.

Intian apostoliksi kutsuttu Stanley Jones kertoo intialaisesta miehestä, joka neuvoa länsimaisia kristittyjä tavalla, joka osuu suoraan missio- ja

dialogikeskustelumme ytimeen: "Olkaa hyvä ja avatkaa ovi, ja menkää sitten pois oviaukosta."

IDENTITY AND THE MISSION OF THE CHURCH IN THE CHANGING CULTURE

Culture consists of several layers. On the surface lie habits, rituals, behaviour etc. Deeper than this conscious layer lie the invisible layer of emotions. Deepest inside lie values, the roots of which may reach hundreds or thousands of years in the local history. This "microculture" is effective in our subconscious. It produces beliefs, expectations and forms of behaviour. Religion is a part of this layer, but it also appears throughout the other layers as knowledge, experience, emotions, attitudes etc.

Culture, and also religion, are in continuous transformation. Traditional religions change slowly, while the new movements in our century are characterized by innovation and creativity. The whole culture changes more rapidly than it has ever done. Cultural impressions come to our homes and offices through electric channels, and we move towards a global age, a global monoculture.

The concept of religion has changed. Today we see in Finland, that 1) people join communities and movements following their personal needs, not for collective reasons; 2) ethical relativism and syncretistic ethos are popular, and

the borders between religion, view of life, philosophy and psychological-therapeutical movements are unclear; 3) the long process of secularisation has promoted the religious market, as religion has been separated from other sectors of life and people have started to look for something new and different also in the religious sector. People build their identities wandering around, instead of picking up a single world view. Still, they hunger for community. They look for counterweight for the rational. They also look for authority and borders.

In the church, we need a liberated, free identity. A bound identity, which is defensive, exclusive and sometimes even aggressive, makes us incapable of getting closer to people of other faiths and other ways of living. A free identity is prepared to share and be critical towards the own tradition.

For the missionary church with a free identity three things are essential: 1) The gospel is universal, but the nature of human culture is particular. The gospel is able to heal us and our culture. It can bring the presence of God inside the cultures all of which have dark sides. 2) If we know Christ and believe that he has triumphed over the powers of death and darkness, we don't have to be afraid of what is different. 3) As Christ loves all people, we must in our mission show the love we receive from God.

FM MARJA-LIISA LAIHIA ON TÄLLÄ HETKELLÄ KULTTUURIANTROPOLOGIAN KOULUTTAJA. HÄN ON OLLUT LÄHETYSTYÖSSÄ MIKRONESIASSA (SAKSALAISEN LIEBENZELLER MISSION -JÄRJESTÖN LÄHETTÄMÄNÄ) JA PAKISTANISSA (SUOMEN LÄHETYSSEURAN LÄHETTÄMÄNÄ) SEKÄ ASUNUT PITKÄÄN SAKSASSA. HÄN ON KIRKKOHALLITUKSEN ASETTAMAN MONIKULTTUURISUUSTYÖRYHMÄN JÄSEN.

MARJA-LIISA LAIHIA, M.A. IS AT PRESENT A TEACHER OF CULTURAL ANTHROPOLOGY. SHE HAS WORKED AS A MISSIONARY IN MICRONESIA WITH THE GERMAN MISSION LIEBENZELLER MISSION AND IN PAKISTAN WITH THE FINNISH EVANGELICAL LUTHERAN MISSION. FOR MANY YEARS SHE HAS LIVED IN GERMANY. SHE IS A MEMBER OF THE MULTICULTURALISM WORKING GROUP SET UP BY THE ECCLESIASTICAL BOARD OF THE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF FINLAND.

CRAZY DAYS IN THE RELIGIOUS MARKET – PART II

ALEXANDER L. DVORKIN

Hyvää huomenta!

Yesterday I planned to talk today about about the main characteristics of those groups that we may term as totalitarian sects or destructive cults.

JUST LIKE DIFFERENT ROADS?

But from the way discussion unfolded yesterday, I decided to change my topic a little bit and to propose to you a little bit different area of discussion. Yesterday I heard an opinion expressed here, and it is an opinion which is nothing new, I hear it rather often – that different religions are just like different roads which lead to the same goal. And of course you know the familiar image that many of us probably have heard about is a mountain, and roads from different sides of the mountains, and the different parties of people that are climbing the same mountain perhaps do not know about the existence of each other. But then at the end they all meet at the summit which is of course knowledge of God or communion with God. Well I don't quite agree with this image, and again I must say that I'm speaking from a Christian Orthodox point of view. And the im-

age I would like to propose to you is many mountains, different mountains – but only one of them reaches heaven. You can climb very high on a mountain, you can be above the clouds but still it would not get you to the goal, you still wouldn't reach heaven, you still wouldn't reach God. In fact, if you realise that you made the wrong choice, you'd have to turn around and go as far down as you have gone up before you can climb the true mountain, the one that reaches heaven. This is how we see it. So the goals, the peaks of different religions are different. And what is the goal of Christianity? What is the peak of Christianity? And for this I would like to propose to you a little excursion around different religions, and see how they compare – and I must say that this is not my idea. It is the idea of the well-known modern Russian theologian Deacon Andrey Kouraev who is a good friend of mine.

So I don't think many people would argue that the words that you find in the epistle of St. John, the theologian, 'God is love' are the highest expression of understanding of God – 'God is love'. And also in the same epistle we find another word, that God has shown His love for us because He laid down His life for us – God has shown His love for us because He laid down His life for us. Let us go around different religions and compare whether they can say the same. Let us imagine that we find ourselves in Ancient Greece and we go to an illumined Greek philosopher. We approach him and we ask him 'Can you say that according to your religion that God is love?'. And he will look perplexed, and he will say 'Which god, which one do you mean?'. Because of course in Ancient Greek or Roman mythology there are different gods which represent different forces of nature like the sun, the wind and the sea. Can we say for example that the sun is love? Well of course the sun can give life, but at the same time it can kill. Can we say that the water is love? Well we cannot live without water, but again we can easily drown in water. So no we cannot

really say that those impersonal forces of nature – we cannot call them love. But then we will say to the Greek philosopher ‘No, I do not mean any of these gods. I mean the One, the one about whom Plato spoke, the Absolute.’ And he will say, ‘Oh this one – no don't talk about him because we know nothing about him, because he has departed from us, because he is far away and he doesn't care about us’.

DO YOU GUYS BELIEVE THAT GOD IS LOVE?

Then let's imagine that we are India talking to a Brahmin and we ask him ‘Can you say that according to your religious tradition God is love?’. But in the Indian tradition there are many gods, but all of them are ruled by Brahman, the Absolute, the living force that penetrates everything and is everything. It is an impersonal force, an impersonal power – sort of like the electricity. There is electricity that runs through this building, and everything is revelations of this electricity, just as in the Indian tradition everything is a revelation of this impersonal Brahman. The electricity gives light – here in the light bulb. In the refrigerator it produces cold, in a stove it produces heat. But can we imagine that electricity one day it tells to itself ‘I am very tired of producing cold in the refrigerator. Let me fry an egg or a couple of eggs in there?’ It cannot do so, right? Or let us imagine another thing, an electrician who made a mistake and touched a naked wire. And can he say ‘Please electricity forgive me I will not do it any more?’ And electricity will think and say ‘Yes OK you know, he's a poor guy he's too young and he's got two sons and two daughters, and I will forgive him this time. I will not punish him for his mistake.’ No, but the same is the impersonal Brahman in the tradition ruled by the law of Karma – it cannot change, it cannot change its mind.

Let us imagine that we approach a muslim Mullah and we ask him, ‘Can you tell us that according to the tradition god is love?’ And prob-

ably the Mullah will think for a while, because you cannot find these words in the Koran, and of course every person who is serious towards his religious tradition, will be very reluctant to use the words which are not in his scripture. He will think for a while and then probably he will say 'Yes, yes we can say it because love is one of the 99 names of Allah, that's one of his names and it is true.' But then we'll ask him a second question, 'But how did he show his love for us?'. And the muslim will say, 'He created the world. He created this wonderful world. He created man. He gave us life.' And then we'll ask him a third question, 'Was it difficult for him?'. And the Muslim will say 'Oh no of course no, come on. He's a great god. Our world is like a little grain of sand compared to the greatness of Allah. Of course it wasn't difficult, nothing is difficult for him.' So we'll store these words in our heart and we'll continue our excursion.

And we'll approach a Jewish rabbi and we'll ask him, 'Rabbi, can you say that god is love?'. And he'll say 'Yes of course, it's in our scripture and we can say that God, blessed be His name, is love.' We'll continue our questions and ask, 'How did he reveal his love for us, how did he show it?' And he'll say 'Well he created the world. He created man. He created everything and gave it to man to use.' And we'll ask 'Was it difficult for him?'. And he'll say 'Yes, yes read the Old Testament', he'll say, 'And of course God suffers when he looks at man. God suffers when He looks at man's iniquities. God cries when He looks at man's iniquities. He loves man. He's a jealous God. He wants man to return His love, and He suffers when man doesn't return His love.' 'But did he go in his love to the end? Did He suffer with man? Did He die with man?' And the rabbi will not answer. Now he said whatever he said. We cannot help but see some incompleteness in this witness. It is love that didn't yet reach its final point. It is not a love that has laid down its life for man, and this love that

we see in the Old Testament hasn't yet reached its final point: God has not yet become man.

But then imagine that we approach a representative of ISKCON who are here and we discussed about them yesterday and we'll ask them, 'Dear friends can you say that Krishna is love?' 'Oh yes', they'll say. 'Of course Krishna is love. He loves us and we could love him. We should cultivate our love for Krishna.' 'But, how did he show his love?', we'll continue. And they'll say, 'Well he became man. He was with Arjuna on the battlefield. He advised Arjuna. He enjoyed his communion, his loving communion with Gopies, with those shepherd girls. He had great sexual love for Radha, his favourite lover, and he had many other lovers and he wants to have us all to become his lovers'. So was it suffering love? No, we do not see a suffering love. We just see a jolly god who enjoys himself being here on earth. He came for a nice, I'm sorry to say, but you know a sort of sexual vacation that some westerners go to Thailand for, and then they go back.

Then I'll try to talk to a Jehovah's Witness who comes to our door and I'll say, 'Do you guys believe that God is love?'. And the Jehovah's Witness will say, 'Of course it's in our bible – it's in the bible God is love'. But 'How did he show his love?' we'll ask. And the Jehovah's Witness will say 'Well, he sent Jesus to death. God sent Jesus so Jesus would be killed for our sins.' 'But is Jesus God?' 'No, no of course no come on', the Jehovah's Witness will say. 'Jesus is not God, he can never be God. There is only one God, Jehovah, and we are witnesses of him.' But is not it strange? Imagine that I live in a building, and that fire breaks out in the building and I cannot exit the building, and then a fireman risking his life breaks through the window and carries me out of this fire and saves my life. To whom should I be thankful for this salvation of my life? Should it be to this fireman who risked his life, or to a fire general who sat in his safe office as this

fireman was saving me? Of course, it is to the fireman who risked his life. He saved me, not any kind of far away general. Or in general, imagine how it looks from the Jehovah's Witnesses' perspective. There we have God up in the heaven who is very angry with man for iniquities. And the iniquities are multiplying and multiplying, and God is more and more angry. And he sends His prophets and people do not listen to the prophets and the anger of God builds up. And then He sends the best man that ever existed and people kill him. And God looks up from the heavens and says 'Oh well did they kill him, did they? In this case I will forgive them.' Strange picture isn't it? Is it real love, or is it some kind of jealous tyrant that we see up in heaven?

So it is really only when we approach our Christian understanding that we see a real meaning of this word, of this phrase 'God is love'. And if we talk to those representatives of any monotheistic tradition, they will all agree that God created the world in time. God created time. God created the world. In other words the world is not co-eternal with God. The eternity of God is incomparably greater than the short time for which the world has existed. But 'God is love' is an ontological statement – it reveals something to us about the nature of God. So far we spoke only about the revelation of God. But it doesn't say God reveals love – it says it, but it says more: It says God is love. But how could God be love when the world was not there? Whom did He love? Where was this love? Was He a heavenly egoist who loved himself? No, we cannot say it about our God. And it is only when we approach the notion of the Holy Trinity, which was first revealed by Christianity, that we see what it really means. Then we see that Trinity is Three Persons in One Nature united by the bonds of love. That's what it means 'God is love', and it means that no other religion with all their great and noble ideas can really claim this statement. They have not, they cannot reach this highest point of human understanding of God, and

communion with God. This word 'God is love'. So that is basically our short excursion, and I think I am basically within the limits of my time, am I?

LYHENNELMÄ: USKONTOMARKKI- NOIDEN HULLUT PÄIVÄT OSAT I JA II

Uudet uskonnolliset liikkeet saattavat tarjota edustamaansa uskontoa siten, että syntyy vaikutelma monipuolisen "voileipäpöydän" äärellä olemisesta. Tai sitten ihminen, joka tutustuu niiden sanomaan voi tuntea olevansa kuin Liisa Ihmemaassa. Tarjolla on paljon ihmeellisiä kokemuksia. "Se on ihmeellistä."

Kun uudet uskonnolliset liikkeet hankkivat itselleen uusia kannattajia, rekrytointitilanteeseen voi liittyä "petoksen" (deceit) mahdollisuus. Uskonnollisten virtauksien edustajat eivät välttämättä kerro uskostaan kaikkea, ne eivät tuo esiin "koko totuutta". Ne saattavat peitellä jotakin, koska ne haluavat tehdä sinuun vaikutuksen.

Kysymys ei ole lopulta rahasta, vaan sinun omasta elämästäsi. Puhun ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Moskovan metropoliitta Filaret sanoi kerran: "Me tiedämme, missä kirkko on, mutta me emme tiedä, missä se ei ole." Me tiedämme, että kirkko on elämää Jumalassa, elämää Kristuksessa. Lahkoista (sects) sitä elämää ei löydy. Yksityiskohdissa niillä voi olla yhteneviä piirteitä kristinuskon kanssa, mutta itse sanoman kohdalla erilaisuus tulee esiin.

Olennainen kysymys voidaan asettaa näin: "Uskotteko, kaverit, että Jumala on rakkaus? Minkä uskonnollisen perinteen mukaan opetetaan todellista Jumalan rakkautta? Monenkin. Mutta minkä mukaan kysymyksessä on kärsivä rakkaus? Kun me lähestymme Pyhää Kolminaisuutta, me kohtaamme Jumalan rakkauden. Siinä Jumala *on* rakkaus. Tämä on ontologinen ilmaus, joka kertoo meille, millainen Jumala on.

{ALEXANDER L. DVORKININ ESITTELY SIVULLA 39.}

{ABOUT DR. DVORKIN: SEE PAGE 39.}

NEW AGE OCH KRISTEN TRO – ÖPPENHET, DIALOG OCH GRÄNSER

HARRY MÅNSUS

Jag har haft förmånen att läsa teologi 8 år nere på kontinenten, i Schweiz. Det var dels vid Zürich Universitet och dels en internationell högskola, där vi bodde i en stor familj och läste med folk från alla världsdelar. När man är född i Österbotten, med kyrkan mitt i k / n, så är det värdefullt att få leva sju år med Bibeln i hand, med folk från hela världen. Jag tror att det är en liten puff till det som vi talar om under konferensen, nämligen faran att evangeliet får ett bestämt kulturellt paket, medan Jesus från Nasaret rör sig in i varje ny kultur. När vi talar om kristen tro, då talar vi om den fantasi som skapade kosmos och som alltid ligger steget före. Det är det som är svårigheten att vara kyrka idag: att vi ibland rör oss långsammast kulturellt, medan vi ska spegla en Gud som leder historien.

Jag har i femton år utbildat pastorer och präster i Sverige. Detta är viktigt för mig. Som nytestamentlig teolog ser jag att Korint, Efesus och Rom hade en brokigare, en mera crazy andlig miljö än vad Stockholm, Helsingfors, Köpenhamn och Oslo har. I studiet av nytestamentlig exegetik fick jag lära mig att de urkristna missionärerna lade det romerska imperiet till sin Mästares fötter på mycket kort tid, i just en sådan religiös miljö som vi tycker är problematisk

idag. Detta gör att jag som bibelteolog slappnar av. Jag vill säga vad aposteln Paulus sade i ett av sina brev: "När tiden var fullbordad, sände Gud sin Son till världen." Jag tror att de olika andliga rörelserna på den tiden hade skapat ett sug, en törst efter andliga verkligheter, och inte minst efter det kristna försoningsbudskapet. Därför gick det som en löpeld med enkla medel genom det romerska imperiet. Tiden var mogen. Jag vill lägga det bibliska materialet på vår egen tid och ställa frågan: Går detta i repris en gång till? Som nytestamentlig teolog är jag mycket öppen för denna möjlighet. Situationen är förvånansvärt lika och vad jag kan känna är att inte minst i Sverige och Danmark, men också i Finland och Norge är den institutionella kyrkan på väg att marginaliseras. Ändå tror jag att det finns en längtan efter Kristus, efter försoning, efter helande – precis som i Korint, Aten och Efesus, de stora städerna på den tiden. Det är därför jag vill spegla det här.

Hela 90-talet har jag rört mig i två stora andliga strömfåror utanför kyrkan. Den ena pratar man inte så mycket om i Finland, men Tommy Hellstens böcker är bestseller som kommer från den rörelsen. Det är tolvstegsrörelsen (Anonyma Alkoholister). Går vi till USA därifrån de stora trendvågorna kommer, så är idag den rörelsen som vi kallar recovery-rörelsen starkare än New Age. Den har inte riktigt kommit till Finland ännu. I den andlighetsmiljön har jag rört mig som teolog, ungefär som Tommy Hellsten, hela 90-talet. Det har jag gjort för att hjälpa människor att få en gudstro som klarar mörkret, stormen, så att de inte står i Alko-kön och förödar sitt liv. Det har varit fantastiskt. Jag har sett mirakler. Jag vet att Gud är lika god som det står i Bibeln, fortfarande.

Jag har också rört mig hela 90-talet på New Age-scenen. Jag har gått och mött människor, och jag skulle hålla med att en del är säkert crazy – men långt ifrån alla. Jag har mött en del av de seriösaste sökarna som brottas med Gud och som brottas med de existentiella, mänskliga villkoren. Jag har startat Bromma-Dialogen, som är ett arbete under Svenska Baptistsamfundet. Jag är själv baptist, men märkligt nog är det de lutherska kyrkorna i Norden som

utnyttjar mitt arbete mest. Det här året har jag fått utbilda tusen ledare i lutherska kyrkan i Sverige. I sin nya bok om de här frågorna kom ut i Norge på det stora lutherska förlaget. Nästa fredag kommer det på vårt teologiska seminarium i Bromma att vara överfullt med människor från New Age och från kyrkan i en öppen dialog om vad som är kristen tro och hur de här världarna möts. Sedan tre år tillbaka har vi den första filialen i en kyrka i Stockholm, och där har det skett ett sådant inflöde av människor som inte är kyrkligt aktiva, att förra hösten ville två stora kyrkor också öppna filialer till vårt dialogprojekt, och den här hösten den fjärde.

Jag skulle vilja säga: Kristus är inte problemet idag. Det är det kyrkliga paketet. Det är att kyrkans språk och arbetsformer i så hög grad kommer från 50- och 60-talet, så att människan inte får möta Gud på 90-talets kulturella våglängd.

Det är inte min upplevelse idag, om jag får låna doktor Dvorkins bild, att sökarna som går olika vägar mot bergets topp måste gå ned hela vägen till dalen därför att det finns bara en enda väg som leder till Gud och Kristus. Jag är en evangelisk kristen. Jag är född i en väckelsefromhet som Frank Mangs var ett av de stora namnen för. Men som den andliga geografin är i en nordisk storstad idag, så kommer många människor över textolvestegsandligheten till en kristen tro. Andra kommer över de kraftfulla redskapen i New Age, text A Course in Miracles. Jag vågar inte säga: "Ni ska glömma allt vad ni har lärt er. Ni ska glömma den gudomliga närvaron som har gett er ert liv och er familj tillbaka i tolvstegsrörelsen." Jag vet ju att 75 % av min Bibel har jag gemensamt med åtminstone en annan världsreligion, nästan två. Bara när vi läser utifrån en kristen enhetskultur kan vi stå på en predikstol och tala "von Oben". Även det bibliska materialet visar att Gud själv i mer än tusen år gick genom vår mänskliga historia för att människorna skulle få upptäcka Jesus Kristus från Nasaret, och alla pusselbitarna behövdes. Det säger jag som teolog. Jag tror att vi i kyrkan gör det för lätt för oss om vi står bara i vårt revir och ber att

människor ska komma till oss. Den bibliska rörelsen, inte minst i Galiléen, är att gå ut till människorna.

Samtidigt vill jag säga att vi råkar leva i en tid när världen i kulturellt och andligt hänseende förändras så snabbt som den inte har gjort på tusentals år. Även om jag har studerat de här sakerna och varit på studieresa till California därifrån allt kommer, har jag svårt själv att ta in vilken förändring som äger rum. För femton år sedan var det i Sverige en och annan som trodde på reinkarnation. Idag är det över två miljoner. Det är svårt att ta in. Det har skett något oerhört. För femton år sedan var det en och annan som hörde om healer och healing men det var väldigt sällan. Idag finns det fler healers på heltid i Norge än det finns lutherska präster. Det är femton år. Det vill till att få in det på näthinnan. Hur ska vi arbeta i den här situationen?

Ibland känner jag i kyrkorna i Stockholm att man är bättre på befrielse-teologi i Latinamerika än man är på sitt eget andliga sammanhang. Trots att man talar så mycket om kontextualisering, om teori och praxis, vet man inte vad som händer utanför kyrkans väggar. Femton år är lite; tio år är ännu mindre. För tio år sedan hade tolvstegsrörelsen 5-10 möten per vecka i Stockholm. Idag finns det 200-250 möten. Det är en gigantisk tillväxt av andlighet utanför kyrkans väggar. Frågan är hur jag som kristen teolog ska relatera till den här miljön. Jag är inte det minsta rädd idag. Jag har varit evangelist sedan jag var femton år, men jag har aldrig fört så många till en kristen tro genom någon annan arbetsform än i dialogmiljöerna idag. Det finns en öppenhet för andliga upplevelser, för helande, för försoning.

Jag har delvis ett annat perspektiv än vad som har skymtat fram hos konferensens övriga talare. Om vi framställer New Age som en pyramid så kan vi konstatera att den akademiska forskningen, och även teologer och kyrkan som har sysslat med det här, har fram till början av 90-talet nästan bara pratat om det som finns på toppen. Det är nyandliga rörelser eller det som på engelska kallas cults. Mitt samtalsinlägg är att det är helt ointressant. De är små. De har inget

större inflytande, fastän de syns bra. Jag känner en del av ledarna från Hare Krishna, scientologer o s v, men när det gäller dialogen som jag förstår den, så skulle jag inte vilja lägga någon tid överhuvudtaget på den nivån. Det är inte det viska titta på när kyrkan funderar på relationen till New Age. När man går till ett universitet och börjar titta i hyllorna, så är det detta det handlar om ända fram till 90-talet. Det är lätt att undersöka. För en för religionsdialogen mellan kristen tro och New Age, för mig, är det helt ointressant. Jag vill inte lägga en enda timme på det. Åtminstone i Sverige har de nyandliga rörelserna enorma rekryteringsproblem. Lite längre ned på pyramiden, fortfarande på den tredje nivån, har vi rörelser som starkt betonar helhetssystemet, tex antroposoferna, Rudolf-pedagogiken och Martinus-kosmologin. Jag har respekt för människorna men jag anser inte att det är på den nivån som dialogen ska äga rum.

Sedan kommer vi ned till nästa nivå. Där har vi det som finns på veckotidningarna och i litteraturen. För en tid sedan gick jag på bokhandlar i Helsingfors. Ibland stod det som handlar om New Age under rubriken religionsvetenskap, men ofta liknade även stora bokhandlar vanliga New Age-affärer med de mera crazy fenomenen. Det här finns i populärkulturen: astrologi, kanalisering, kristaller osv. Åtminstone i Sverige kommer änglar väldigt starkt just nu. Men jag vill inte ha dialog på den nivån. Det här är fenomen som fladdrar förbi. Jag tycker också att det är tragiskt att så många i kyrkan funderar på astrologi, Tarot-kort osv när de tänker på New Age. De som har den bilden att det är "crazy things" missar den evangeliska möjligheten. Det är inte det det gäller, utan det som det gäller är det jag har kallat djupnivån.

Det är i djupnivån våra dialogprojekt uteslutande – eller nästan uteslutande – ligger. Jag nämnde redan reinkarnation, som i Sverige, Finland och de övriga europeiska länderna följer ungefär samma siffror. Gud har nedlagt en törst efter evigt liv. Reinkarnationstron sprider sig för närvarande väldigt starkt. Det är där dialogen äger rum: mellan kristen uppståndelse och reinkarnationstron. Det är en oerhört viktig dialog. I den

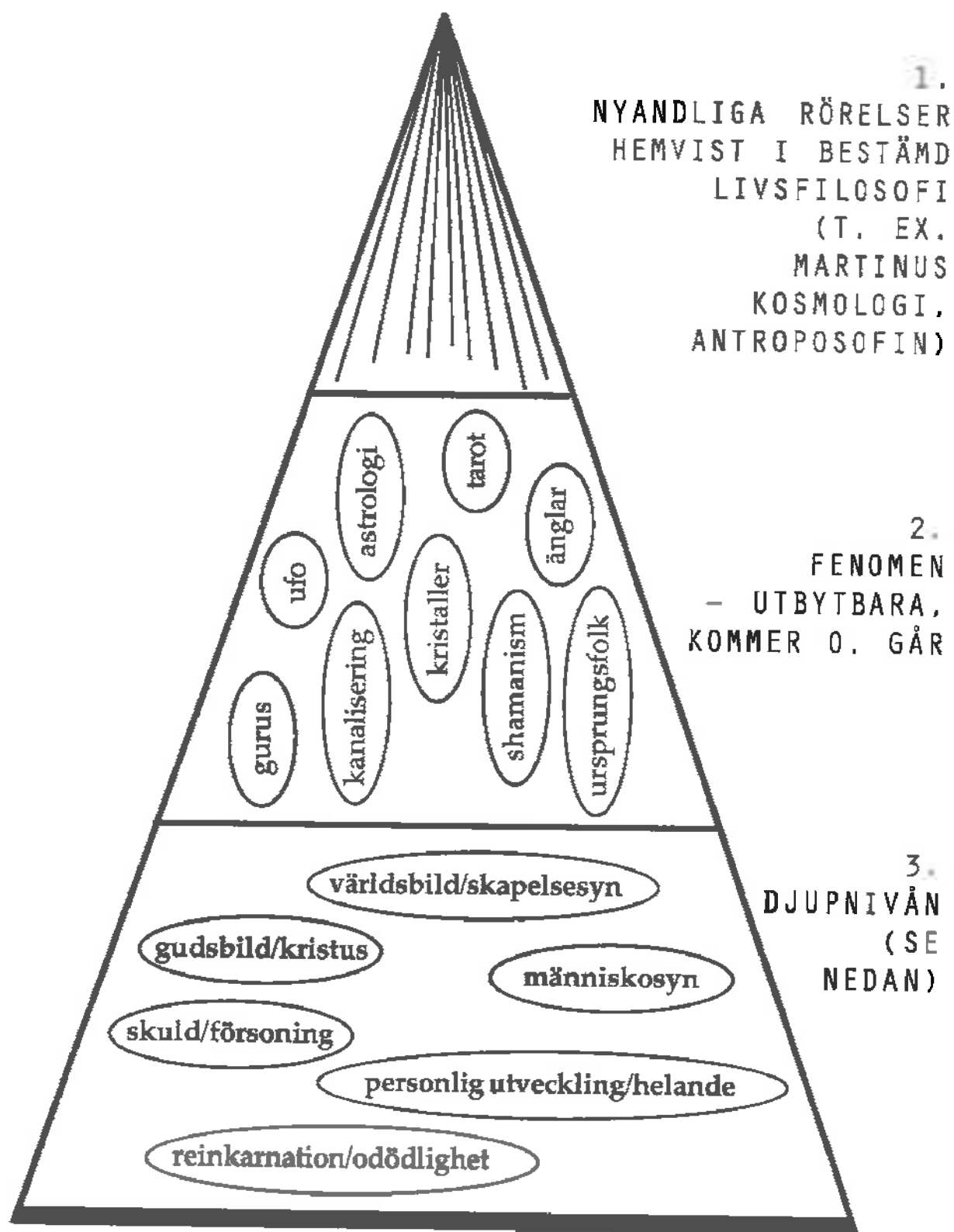
dialogen vågar jag inte göra reinkarnationsfrågan till en frälsningsfråga på direkten. Jag säger inte till en modern sökare, en människa som har tagit emot Jesus Kristus och som går till nattvarden i de öppna miljöerna: "Du får inte komma till nattvardsbordet, om du fortfarande tror på reinkarnation." Men jag vill under de närmaste två åren med Bibeln i hand gå in i en dialog, och där tror jag att kristen uppståndelsestro vinner, bara vi finns där. Finns vi inte där ganska snart så är det väl fyra eller fem miljoner om tio år som omfattar reinkarnationstron. De stora frågorna i dagens nyandlighet är frågan om skuld och försoning. Mirakelkursen eller *A Course in Miracles* är vad som har kallats New Age -rörelsens Bibel. I Sverige har den påverkat många stora kulturpersonligheter, tex författaren Marianne Fredriksson. Jag skulle kunna räkna upp andra framträdande kulturpersonligheter, och jag kan inte kalla dem crazy. Dessa brottas med de stora frågorna: "Vad ska jag göra med min skam, med min skuld?" De känner att de behöver få uppleva försoning i sitt äktenskap och med sig själv. Ett kristet dialogarbete är att ta bilderna från Nasaret och Galiléen och lägga dem i händerna på sökande människor. Jag tror att det fungerar. Det fungerar väldigt dåligt om jag i förväg har monopol på sanning och kärlek i tillvaron, och säger att deras upplevelser och erfarenheter är ingenting. Jag får inte säga till en som har fått tillbaka sin familj genom den andligheten att det är ingenting. Jag vet att Gud handlade med Abraham, Isak och Jakob långt före Jesus steg ner på den här planeten. Jag vet att det är precis samma sak i Stockholm och Helsingfors: det finns en närvaro på nätterna utanför centralstationen. Jag kan röra mig så länge i kyrkan, och som teolog, så att jag till slut inte berörs av de här stora orden försoning och nåd. I mitt eget liv har jag upplevt att när jag mötte dessa trasiga, sökande, brustna människor, blev jag själv mera berörd av mitt livs Mästare. Jag har förstått det: även en bibelteolog måste minnas adressen han gav oss: "dessa mina minsta".

Personlig utveckling och helande är de stora orden i hela den världsvida New Age -rörelsen idag. Åtminstone i Stockholm – och det kommer att vara så

om 5-10 år i Helsingfors också – är det idag fullt med helande och healing ute på staden. Man ber för folk, man lägger händerna 15 cm över deras kroppar, och man sänder ljus och kärlek och helande. Däremot är det väldigt svårt att t ex genom dagstidningar hitta någon kyrka som ber för människor och sysslar med helande. Det finns men det är svårt att hitta. Som ett exempel på en välkänd healer i Stockholm kan jag nämna helsingforskan Carita Stenbäck som leder Energifocus. Jag vet inte hur det är just nu, men tidigare var det 50-100 som sökte helande hos henne varje onsdag kväll. Därför går vårt dialogarbete ut på att hitta en plats där man i kyrkan kan syssla med själavård, förbön och helande utan att vara hysterisk – jag menar utan att ha en andlighet där det gäller vem som är bättre och sämre, mer eller mindre andlig. Det som jag förespråkar är ingen utsuddad flummig andlighet. Vad i New Age-scenen skulle behöva idag från den kristna församlingen, det är att Jesus från Nasaret går rakt in i våra miljöer och gör vad han gjorde när han gick på jorden: bryta brödet med dem som finns långt utanför. Den här förändringen började i mitt liv när min hustru Lea och jag tog beslutet att 50 % som ska vara gäster i vårt hem ska vara människor som inte är kyrkligt aktiva. Idag har det nästan blivit så att vi får kämpa för att det ska vara en del kyrkfolk i vårt hem också. Det har varit underbart att se att Gud inte är begränsad till kyrkorna. Hans närvaro finns ute på fredag och lördag nätterna också i Helsingfors.

Det som det just nu gäller är: Vem finns ute i vägskälen? Det är de mellan två och tre miljoner människor i Sverige som enligt forskarna talar i andliga frågor som de inte gjorde för tjugo år sedan. Forskarna säger att klassisk kristen tro har ersatts med en New Age-färgad begreppsvärld, där de här ingredienserna finns: sökandet efter en ny världsbild, gudsbild (varje seriös New Age-rörelse har en kristologi; ibland talar de mer om Kristus än vad vi gör i kyrkan), människosyn. Här sker en dramatisk förändring. Den fråga som finns idag är: Kommer inflytandet uppifrån pyramiden? När jag går in i en bokhandel i Stockholm idag, är jag skrämd. De kristna hyllorna bara minskar, och New Age

Bld: New Age – tre nivåer:

{ EN NY FOLKRELIGIOSITET
EN HOPPFULL HELHETSSYN PÅ VÄRLDEN
EN PERSONLIG LIVSFILOSOFI: LIVSTOLKNING

-hyllorna bara sväller. Det innebär att de tolkningsredskap som vanligt folk får kommer tyvärr från toppen av pyramiden. Jag skulle önska att kristen teologi skulle komma in i spelet när fältet är vidöppet. De här två till tre miljonerna i Sverige har inte lagt fast sig på en New Age-ideologi. De är sökare. De rör sig. Jag vill nämna att det fanns mer människor på olika New Age-central i Stockholm för fem år sedan än vad det gör idag. Trots att litteraturen sväller är det mindre folk, och så är statistiken också borta i USA. En av orsakerna är våra små filialer i de här kyrkorna. När det är tolv på healing så är det 120 som lyssnar på Margareta Melin, en av de främsta kristna själavårdare i Sverige. Tre av fyra i de här samlingarna har ingen kyrklig bakgrund och aktivitet.

Jag tror att vi skulle kunna uppleva en repris på det som hände under kristendomens två första århundraden. Men det kräver en kyrka som går ut i vägskälen, där avgörandet faller. För den kyrkan och de kristna behövs det tre saker. Det första är att man behöver känna sin egen kultur, sin egen andliga geografi. Det andra är att man behöver känna sin Bibel som aldrig förr. Vi kan gå ut och in i högmässor och frikyrkogudstjänster, och vi behöver snart inte kunna någon Bibel. Men här i de öppna dialogmiljöerna, där de här frågorna lever, så behöver vi veta vad det unikt kristna är. Därutöver tror jag att vi behöver trygga personligheter, så vi inte är rädda. Vi behöver människor som vet vem som har skapat kosmos, som vet att när Jesus kommer promenerande så är det hemligheten till allt liv. Det är därför jag inte är rädd för kvantfysiken. Jag är inte rädd för nya terapiformer. Jag vill lugnt stå där och erövra dem, det som ligger i linje med biblisk skapelsetro, och resten vill jag ta strid med.

HARRY MÅNSUS OJALUNPERI SUOMENRUOTSALAINEN, NYKYÄÄN RUOTSISSA ASUVA TEOLOGI JA BAPTISTIPASTORI. HÄN OJALUNPERI NEW AGEN JA KRISTINUSKON YDINHUELUA VARTEN PERUSTETUN BROMMA-DIALOGENIN JOHTAJANA SEKÄ PÄIHDETYÖSSÄ.

NEW AGE AND THE CHRISTIAN FAITH – OPENNESS, DIALOGUE AND BORDERS

Until the beginning of 1990's as well academic research as Christian theology concentrated their study of New Age on new religious movements. What is essential for the church today, though, is not this marginal phenomenon, but the enormous number of people looking for the truth for instance in the Recovery Movement or through healers. Many people experience God's goodness outside the church. We as Christians must not deny their genuine experience. There are many ways that seekers can come closer to God. When New Testament was written the situation was very similar to ours. What happened then can once more happen in our time, if the church goes out where the people are. Jesus went and shared bread and wine with those who were outside, and he can still do it today. He is still able to walk into the lives of people. Christ is not our problem, it is the fact that the language and working methods of the church are old-fashioned, so people do not meet God on the cultural wavelength of the 90's. What the New Age scene needs from the Christian church is that Jesus goes out to people and meets them where they are. What we need in the church is to know the spiritual landscape around us, to know the Bible and not to be afraid. The church often is very slow, even if it supposed to reflect a God that leads history.

HARRY MÅNSUS IS A SWEDISH-SPEAKING THEOLOGIAN AND BAPTIST PASTOR, ORIGINALLY FROM FINLAND BUT NOW LIVING IN SWEDEN. HE IS DIRECTOR OF THE *BROMMA-DIALOGEN* SET UP FOR DIALOGUE BETWEEN THE NEW AGE MOVEMENT AND CHRISTIANITY. HE ALSO WORKS WITH ALCOHOLICS AND DRUG ADDICTS.

USKON RAJOILLA – PAIKALLIS- SEURAKUNNAN NÄKÖKULMA

SERI-PÄIVI KOSKI

Suomen väestöstä kuului vuoden 1996 lopussa 85,1 % luterilaiseen kirkkoon. Olemme edelleen uskonnollisesti hyvin homogeenisen maan maineessa. Kuitenkin, ollaan ei vain esimerkiksi Venäjällä tai muualla maailmassa, vaan myös Suomessa käyty ja käymässä läpi valtavaa kulttuurin murrosta. Puhutaan globaalista aikakaudesta. Yksi tapa havaita tämä prosessi on vilkaista omia lapsuusvuosia ja palata sitten takaisin tämän hetken todellisuuteen.

Hahmotan nyt jonkinlaista vedosta yhdestä matkasta lapsuudesta nykyisyyteen Tarkastelen kulttuurin murrosta ja uskon rajoja kristillisen uskon viitekehyksestä käsin. Olen kasvanut tavallisessa eteläsuomalaisessa luterilaisessa kaupunkiseurakunnassa ja sen seurakuntanuorissa. Valmistuttuani olen toiminut kirkon työssä pääasiassa eteläisessä Suomessa ja Hämeessä. Olen työskennellyt kirkkomme jäsenten ja muitten suomalaisten parissa myös Keski-Ruotsissa. Olen muutenkin pyrkinyt pitämään silmät auki aina siellä, missä olen sattunut liikkumaan. Käsittelen teemaa ”uskon rajoilla” siis erilaisten paikallisseurakuntien näkökulmista – sekä seurakuntalaisena että teologina ja pappina. Toisaalta olen törmännyt uusiin ja/tai (osittain) vanhoihin, mutta nyt uusina tarjottaviin uskonnollisiin ajatuksiin myös tutkimus-

työtä tehdessäni. Esim. mystiikka ja ajatus ihmisen jumalallistamisesta eivät ole vain uusia virtauksia. New Age onkin osittain Old Age.

Mielikuvaani suomalaisesta lapsuudestani kuuluvat ennen muuta luterilainen kirkko herätysliikkeineen, ortodoksinen kirkko ja vapaat suunnat. Kun kuljen ajassa eteenpäin, kuva muuttuu vähitellen yhä monisärmäisemmäksi. Rajat uskonnon, elämänkatsomuksen, filosofian ja psykologis-terapeuttisten liikkeitten vähillä liukenevat ja uskonnollisten tarpeitten tyydyttämiseen käytetään hyvin monenlaisia aktiviteetteja. Tällä matkalla nuoruudesta nykyisyyteen, jota kuvaan, tämä näkyy selvästi. Luettelen joitakin niistä uskonnoista ja uskonnollisista yhteisöistä, joiden muistan eri tavoin tulleen vastaan 60-70-luvun taitteesta tähän päivään asti. Suomeen monet liikkeet ja ajatukset tulevat tietysti viipeellä. Luettelo käsittää sekä vanhoja että uusia yhteisöjä sekä myös ns. parauskonnollisia ryhmiä: Jehovan todistajat, branhamilaisuus, Siiloanseurakunta, Navigaattorit, katolinen kirkko, Operaatio Mobilisaatio, Wycliffe Raamatunkääntäjät, Gideonit, Herran kansa, Kristillinen Ashram, Jeesus-hipit, Jumalan Lapset, bahà'i, juutalaisuus, buddhalaisuus, islam, hindulaisuus, kristosofia, erilaiset joogat, The Bible Speaks, Divine Light Mission, TM, astrologia, moonilaisuus, mormonit, Livets Ord/Elämän Sana, teosofia, antroposofia, Krishna-liike, kristiyhteisö, skientologia, Suomen vapaa lähetys r.y., satanismi, parapsykologia, Tampereen kristillinen yhteisö Voitonkeskus, shamanismi, Inner Will, vapaamuurarius, Round Table, uuspakanuus, parsilaisuus, Odd Fellow, Veronica, Vineyard-seurakunta, rebekkaloooshi, Tammi-saaren vapaaseurakunta, Maitobaari, Kristuksen seurakunta...

Suhteellisen vähällä vaivalla luetteloin jäsentämättömän joukon, lähes 50 uskontoa, ryhmää, yhteisöä tai virtausta. Niiden kohtaaminen on tapahtunut hyvin eri tavoin ja eri aikoina. Mukana olivat ensinnäkin kaikki suuret maailmanuskonnot. Osa ryhmistä on kristillisiä tai kristinuskosta vaikutteita saaneita. Osa sanoo olevansa kristittyjä ja/tai edustavansa "uutta ja korkeampaa tietoisuutta". Moni saattaa olla sitäkin mieltä, että vain heidän käsityk-

sensä on oikea. Esitänkin kysymyksen: Missä ovat uskon rajat?

Poimin seuraavaan muutamia kohtaamisia oman matkani varrelta.

- Opiskeluaikana nuorteniltan tuli uuden The Bible Speaks -liikkeen edustajia – kirkkoherran luona. Positiivinen julistus oli vauhdikasta; Raamattua siteerattiin hengästyttävään tahtiin. Kun tilaisuuden lopuksi menin kysymään, mikä heidän taustayhteisönsä USA:ssa on, amerikkalainen pastori totesi vältellen: "Ei sillä ole mitään väliä, olemme tulleet auttamaan luterilaisia seurakuntia nuorisotyössä." Myöhemmin ilmeni, että The Bible Speaks ainakin tuossa vaiheessa etsi kannattajia jo aktiivisista seurakunnan nuorista ja opiskelijoista – vähän niinkuin sittemmin esim. Maitobaari ja Kristuksen seurakunta. Viimeksi mainitusta alkoivat puhua ja kysellä pääkaupunkiin opiskelemaan lähteneet seurakuntanuoret.

- Linnanraunioilla harjoitetaan vanhan pohjoismaisen aasauskon mukaisia menoja. Siellä on kuulemma pidetty hautajaisetkin.

- Olen aamutuimaan tulossa pankkiautomaatilta. Mies juoksee takapäin perääni ja huudahtaa: "Hei, sulta putos jotakin!" Hätkähdän ja käännyin katsomaan taakseeni. Jaa, kuittiko se oli? "Sulta putos tän aamun ihanin hymy!" Käännyin uudelleen ja oivallan, että minulle yritetään tarjota uuden uskonnollisen liikkeen materiaalia. Kun bussille juostessani totean kiireisäni, etten halua liittyä Krishna-liikkeeseen, en enää olekaan kiinnostava.

- Krishna-liike rantautuu naapurikaupunkiin. Seurakuntalaiset tuovat minulle kirjan Elämän tiede, jonka kirjoittajaksi on merkitty hänen jumalallisen armonsa, Bhaktivedanta Swami Prabhupada. "Mitä tämä on", kysytään.

- Jehovan todistajat tulevat ovelle. Keskustelun kuluessa käänän sen koskemaan heidän sieluntilaansa. He vaikenavat. Sitten toinen sanoo hämentyneenä: "Eivät luterilaiset meiltä yleensä tuota kysy."

- Istumme kastekahveilla. Eräs läsnäolijoista alkaa puhua innostuneesti ja asiantuntevasti jälleensyntymisistä, uusista elämistä ja karman laista. Akasha-kronikkakin taitaa vilahda keskustelussa. Puhujan mukaan ihminen

pystyy itse nostamaan itsensä yhä korkeammalle henkiselle tasolle – kunnes yhtyminen jumaluuteen tapahtuu. Mies tuntuu vakuuttuneen myös omasta korkeasta tasostaan. Jeesuksen ristinkuolema näyttää olevan täysin vieras ja tarpeeton. Alkaa pitkä ja syvällinen keskustelu, johon muutkin osallistuvat. Samantapaista keskustelua on käyty useita kertoja. Sen aloittavat tavallisesti kastevieraat, jotka haluavat kuulla, mitä kirkko sanoo. Yleensä ajatustenvaihto on vireää ja vilkasta.

- Aikuistunut seurakuntanuoreni oli käynyt skientologiien psykologisessa testissä. Joku myös tuo minulle skientologiien testikaavakkeet.

- Käväisen kirjakaupassa. Katseeni osuu vierekkäisiin hyllyihin, jotka on otsikoitu psykologia, parapsykologia, astrologia ja astronomia sekä kristinusko.

- Osa rippikoululaisista pelaa roolipelejä. Pojat ovat jotenkin levottomia. Heidän omasta toivomuksestaan käsittelemme aihetta tunnilla. Siitä viriää keskustelu, jota käydään myös väliajoilla. Kyselen nuorilta pelaamisen mahdollisia uskonnollisia ulottuvuuksia. He ovat kuulemma keskustelleet asiasta ja pitäisivät oman uskonnon perustamista täysin mahdollisena. Ja pelissä kuulemma kannattaa usein valita paha(n) rooli; sillä pärjää paremmin. Paljon näyttää tosin riippuvan pelinjohtajasta. Pari muuta ryhmää kyselee spiritismistä ja saatananpalvonnasta. Ja taas keskustelemme.

- Junatuttavuus, mies USA:sta, väläyttää suomalaismiehelle mahdollisuutta lähteä opiskelemaan amerikkalaiseen Brigham Young -yliopistoon.

- Muslimiystävänä ihmettelevät, mistä meidän pohjoisissa maissamme näkee, että olemme kristittyjä. Mitä se kristillisyyys oikein on? Tehän jätätte vanhat sukulaisennekin sairaaloihin ja vanhainkoteihin.

- Dosentti Kimmo Kääriäisen mukaan 37% venäläisistä uskoo astrologiaan. TT Harri Heinon mukaan alle 40-vuotiaiden osuus on vielä suurempi (49 %). Ja länsimaaisista ihmisistä noin 20-30 % on taipuvainen uskomaan astrologiaan. Kun meillä takavuosina vielä naureskeltiin horoskoopeille, nyt lähes jokaisessa lehdessä on sellainen. Puhutaan vaikkapa "leijonaihmisistä"

ikäänkuin itsestään selvänä totuutena. Minultakin on lukuisia kertoja kysytty horoskooppimerkkiä. Vastaan aina, ettei minulla ole sellaista, koska en usko horoskooppeihin. Ja sitten keskustellaan.

-Esoteeristyyppisiä suljettuja ryhmiä näyttää olevan monenlaisia sekä Ruotsissa että Suomessa. Ainakin osa kokoontuu suljettujen ovien ja mustiksi maalattujen ikkunoiden takana. Olen keskustellut monien niissä olevien kanssa. Olen myös kuullut kommentteja muilta, jotka seuraavat näitä liikkeitä läheltä. Tiedän, että monet pitävät niitä harmittomina. Ihmiset näyttää liittyvän niihin, koska saavat hyödyllisiä sosiaalisia yhteyksiä. Mutta minua mietityttävät jotkin seikat. Kysyn, mikä tai kuka on se Korkein tai Jumala, johon uskotaan? Kysyn, miksi tällaisista ryhmistä voi tulla tärkeämpiä kuin omasta seurakunnasta? Entä jos mukana on seurakunnan työntekijöitä? Miten he suhtautuvat tavalliseen seurakuntalaiseen elämässä tehdään todelliset päätökset? Kuka pystyy mittaamaan, että ihmisellä on "korkea moraalinen taso" (pääsyvaatimus)? Kuinka moni tietää, mihin sitoutuu mukaan mennessään? Samantyyppisiä kysymyksiä herättävät mm. antroposofia ja Waldorf- eli Steiner-pedagogiikka.

Missä mennään, kun kuljetaan uskon rajoilla? Eikö kirkon olemukseen kuulu uudistuminen? Raamatullista kielenkäyttöä ovat esim. luominen ja lunastus, synti, armo, anteeksiantamus, sovitus, ylösnousemus, kilvoittelu, kymmenen käskyä, Jumalan rakkaus, vanhurskauttaminen, iankaikkinen elämä. Joidenkin mielestä kieli on käsittämätöntä. Monessa edellä luettelemassani ryhmässä tai uskonnollisessa yhteisössä ei tunneta tai ei käytetä niitä tai jos käytetään, niille annetaan toisenlainen sisältö (esim. Jumala, Kristus tai kristukset tai enkelit). Sitä paitsi olen törmännyt yli erilaisten rajojen kulkevaan virtaan, uudenlaiseen (vaikkakin osittain vanhaan) kieleen, maailmaan, joka suorastaan vilisee termejä – vaikkapa tällaisia: reinkarnaatio, karma, initiaatio, esoteria, kanavointi, avatar, kosminen energia, ennegrammi, eetteriruumis, jumalallistuminen, meditaatio, itse, Äiti Maa, selvänäkijä, chakra, kristallipallo, Kalojen aika, okkultismi, numerologia, Vesimiehen aika, väri-

ym. terapiat, kundalini, kabbala, magia, aasa, astraaliruumis, mantra, dianetiikka, Maitreya, tarot-kortit, homeopatia, shamaani, guru, eurytmia, gnosis, akasha-kronikka, horoskooppi, aura, druidi... Onko tämä nyt sen selkeämpää? Ei ole. Kysymyksessä ei ole vain uusi (uusvanha) tai vaihtoehtoinen sanavalinta, vaan täysin erilainen sisältö.

Tällaista siis on aivan tavallisessa seurakunnassakin – ja sen liepeillä.

Lähestymme vuotta 2000. Kirkon on olennaista tietää, missä kulttuurissa ja ajassa se elää. Kun katselen nykyistä murrosta ja muutosta paikallisseurakunnan näkökulmasta, pidän tarpeellisina muutamia seikkoja. Ensinnäkin seurakunnan työntekijöiden koulutuksessa on tärkeä ottaa huomioon se maailma, jossa kulloinkin eletään. Voi olla, että meillä on vastauksia moniin kysymyksiin – joita kukaan ei kysy nyt vaan kysyi eilen. Voi olla, että ellemme tiedä, missä ajassa elämme, emme havaitse emmekä ymmärrä niitä kysymyksiä, joita meille tehdään. Kysymyksiä kyllä on. Voidaan kaisanoa, että ihminen on turvaton ja juureton. Elämme maailmassa, jossa valtaisa informaatiovirta syöksee esille koko ajan uutta, jatkuvasti muutuvaan sirpaletietoa. Siitä on yritettävä koota itselle jonkinlaista kokonaisuutta ja elämän pohjaa. Olemme kuulleet, minkälaiseen tilanteeseen tämä on johtanut Venäjällä. Myös moni suomalainen kristitty, joskus seurakunnan työntekijäkin, ottaa vastaan vaikutteita avoimin mielin, kysymättä, mistä ne tulevat ja mihin niillä pyritään. Asiallisenkin kyselyn tai kritiikin vastaanottaminen on vaikeaa. Välillä tähän liittyy ylikorostunut kriittisyys omaa kirkkoa ja omia juuria kohtaan. Tai ajatus siitä, että kun käsite ”Jumala” tai jumala(t) mainitaan, ollaan turvallisella pohjalla.

Eräs kollega kyseli ahdistuneena: ”Missä on raja? Mikä on kristillistä ja mikä ei?” – Siinäpä se. Olisi tärkeää oppia analysoimaan sitä informaatiota, joka tulvii ympärillämme – hahmottamaan ainakin sen pääpiirteitä. Tätä on tärkeä opettaa myös seurakunnassa – sekä nuorille, jotka vielä meitä enemmän elävät tässä uudessa todellisuudessa, että myös aikuisille. Mutta jotta sen

voi tehdä, on olennaista, että oma identiteetti on selkeä. Tiedän, että moni kavahtaa opillisuutta, mutta sitä ei voi kokonaan sivuuttaa. Eräs tutkijakollega USA:sta kertoi sikäläisestä seurakunnasta, jonka juuret ovat saksalaisessa 1700-luvun pietismissä. Seurakunta karttoi tietoisesti dogmaattisuutta, jota pakoon alunperin oli lähdettykin. Nyt siellä opetetaan kristilliselle uskolle vierasta jälleensyntymistä.

Elämme murroksen keskellä, vaikka toisaalta näyttää olevan jo niitäkin, jotka pitävät ns. uutta uskonnollisuutta taakse jääneenä aikana. Heidän mukaansa vanhat uskonnot ovat alkaneet osoittaa vetoa oimaansa. Toisaalta uusia ryhmiä ja virtauksia syntyy jatkuvasti. Tavallisessa seurakunnassakin liikutaan välillä uskon rajoilla. Itse kukin joutuu liikkumaan niillä. On sanottu, ettei meillä ole vielä totuttu keskustelemiseen. Itsekin olen huomannut eroavuutta jo suomalaisen ja ruotsalaisen ilmapiirin välillä.

Mitä on keskustelu, mitä on dialogi? Erääseen seurakuntataloon oli tulossa muslimipakolaisia. Kristityt kiiruhtivat ottamaan talon seinältä krusifiksin pois, etteivät sin loukkaisi tulijoita. Tällaisen kertomuksen olen kuullut. Toivottavasti se ei ole totta. Oli tai ei, se kertoo meille, miten tärkeää on että meillä on identiteetti. Analysointia on tärkeää opettaa myös seurakunnassa – sekä nuorille, jotka vielä meitä enemmän elävät tässä toisessa todellisuudessa, että myös aikuisille. Dialogi ei ole sitä, että kiellän uskoni tai vaikenen. Olennaista on, että tässä kulttuurimurroksessa keskustelemme toinen toisemme kanssa.

TM (VÄIT.) PAST. SUVI-PÄIVI KOSKI ON LUTHERILISEN SEURAKUNNAN KAPPALAINEN. HÄN ON PEREHTYNYT USKONNOLLISET LIIKKEIDEN KOHTAAMISEEN SEURAKUNTATYÖN KANNALTA OLLLESSAAN PAPPINA ERI PAIKKOJUNNILLA SUOMESSA JA RUOTSISSA. VÄITÖSKIRJASSA HÄN TUTKI 1600- JA 1700-LUKUJEN PIETISTEN VIRSIÄ.

AT THE BORDERS OF FAITH – A POINT OF VIEW OF A LOCAL PARISH

At the end of 1996 85,7 % of the Finns were members of the Lutheran church. This is a homogeneous country in religious respect, but at the moment an enormous transition of culture is taking place. There are innumerable religions, groups, communities and trends. The great world religions are there; some groups are Christian or have been influenced by Christianity; some say they are Christians but represent "a new and higher consciousness". It is claimed that renewal is needed in the church, for instance in the vocabulary. In fact, the words that are introduced, are not only new (what they actually seldom are) or alternative, but they have a totally different meaning. It is important that church workers learn to understand the surrounding reality. We must be able to analyze the information that is flooding around us. In order to do this we must have a clear identity. In the transition of culture in which we live, it is essential to have dialogue with each other. This means that we perceive the main features of the current trends, but also that we don't keep silent about our own faith.

REV. SUVI-PÄIVI KOSKI, M.THEOL., IS CHAPLAIN OF TAMMISAARI PARISH. SHE HAS STUDIED HOW TO RELATE TO RELIGIOUS MOVEMENTS FROM THE STANDPOINT OF PARISH WORK WHILE SERVING AS A PASTOR IN DIFFERENT PLACES IN FINLAND AND SWEDEN. IN HER DOCTORAL THESIS SHE STUDIED PIETIST HYMNS OF THE 17TH AND 18TH CENTURIES.

USKON RAJOILLA – TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA

LAURA MARIA RAI IS

Tehtäväni on lyhyesti selvittää tutkimuksen näkökulmaa uskon rajoihin. Tutkimus, josta on kyse, on protestanttista teologista tutkimusta. Rajat, joita tarkastelen ja joiden yli tähyilen, ovat kristillisen uskon rajoja muihin maailmankatsomuksiin.

Teologit ovat viime vuosina tutkineet kristillisen uskon rajoja hyvin ahkerasti. Tässä puheenvuorossa en pysty selostamaan tutkimuksen kehitystä enkä esittelemään kaikkia sen käsittelemiä kysymyksiä. Esittelen ensin nykytutkimuksen mukaisia periaatteita, miten uskon rajoilla käyttäydytään. Sen jälkeen puhun siitä, miten uskon rajojen yli ulottuva vuoropuhelu linjaa kristillisen uskon rajoja.

RAJOILLA KÄYTTÄYTYMISEN PERIAATTEET

Olen sitä mieltä, että keskinäisen kunnioituksen on vallittava uskon rajoilla. Tarvitaan myös kriittisyyttä, mutta ei omahyväistä toisten kritisoimista. Teologisen tutkimuksen näkökulmasta joudumme uskon rajoilla liikkuessamme heti alkuun määrittelemään suhtautumisemme rajan toisella puolella

olevien ihmisten uskoon. Erilaiset suhtautumistavat on totuttu jaottelemaan eksklusivistisiin, inklusivistisiin ja pluralistisiin eli relativistisiin. Lyhyesti ja yksinkertaistaen sanottuna: Eksklusivisteja ovat tämän jaottelun mukaan ne, jotka pitävät kiinni siitä, että vain kristityt voivat pelastua. Inklusivistit ajattelevat, että Jumala voi pelastaa niitäkin, jotka eivät ole kristittyjä. Pluralistit sanovat, ettei kukaan voi perustellusti väittää oman uskontonsa oleva ainoa tie pelastukseen.

Tätä kolmijakoa ei enää hyväksytä sellaisenaan. Eteläafrikkalaisen David Boschin mielestä se on liian vedenpitävä, se toimii liian hyvin voidakseen olla oikea. Hän hahmottelee uskontoteologiaa, jonka ydin on luova jännite. Jännite yltää hänen mukaansa sen steriilin asetelman taakse, jossa vaihtoehtoja ovat van absoluuttisuus ja pluralismi. Saksalainen Reinhart Hummel puolestaan näkee, että kristittyjen on myönnettävä uskontonsa aseman olevan kyseenalaistettu. Sekä Euroopan maallistuminen että uskontojen moninaisuus heikentävät kristinuskon vuosisataista valta-asemaa. Hummel kannattaa määritelmää, jonka mukaan kirkkojen toimintaa ja olemista suhteessa ei-kristillisiin uskontoihin luonnehtivat lähetys, vuoropuhelu ja yhdessä tai rinnakkain eläminen (Mission, Dialog und Konvivenz/ mission, dialogue and coexistence).

Määritelmän voi perustella trinitaarisesti: Lähetys perustuu Hengen toimintaan, vuoropuhelu Jeesukseen Kristukseen, Jumalan Sanan ilmoitukseen, ja yhdessä eläminen Luojan ja Ylläpitäjän toimintaan maailmassa. Kaikki kolme ovat lisäksi toisistaan riippuvaisia, sillä lähetystä ei ole ilman vuoropuhelua ja rinnallaelämistä, ja toisaalta vuoropuhelu ja rinnallaeläminen ovat itsessään lähetystä. Kuten mm. Bosch ja Hummel, myös Englannin kirkon oppikomitea hylkää kolmijaon eksklusivismi, inklusivismi ja pluralismi. Komitea päättyy omien sanojensa mukaan tavallaan näitä määritelmiä pidemmälle; tavallaan se tukee jokaista määritelmää eri kohdissa.

PELASTUS

Pelastuskysymys jää lopulta ihmiseltä aina vastaamatta. Kristillisen uskon mukaan vain Jumala tietää, kuka pelastuu. Raamatun lausumat asiasta ovat kenties selkeitä, mutta keskenään ristiriitaisia. Asia, josta ei ole epäilystä, on että Raamatun mukaan Jumala tahtoo pelastaa koko maailman. On myös todettavissa, että jokainen ihminen on langennut pahaan ja tarvitsee armoa. Paavali kirjoittaa, että "Jumala on tehnyt kaikki tottelemattomuuden vangeiksi, jotta hän voisi antaa kaikille armahduksen." Hän jatkaa: "Kuinka ääretön onkaan Jumalan rikkaus, kuinka syvä hänen viisautensa ja tietonsa! Kuinka tutkimattomat ovat hänen tuomionsa ja jäljittämättömät hänen tiensä!" (Room 11:32)

Matteuksen evankeliumiin talletetut Jeesuksen sanat viimeisestä tuomiosta puhuvat vain siitä, mitä ihmiset ovat tehneet ja mitä jättäneet tekemättä. Sen tekstin perusteella tuomio voi olla suopea sikhille tai ateistille, joka on auttanut lähimmäisiään hädässä (Matt. 25.) Toisaalla, kun Jeesukselta kysytään, mitä ihmisten on tehtävä, jotta heidän tekonsa olisivat Jumalan tekoja, hän vastaa: "Uskokaa häneen, jonka Jumala on lähettänyt. Se on Jumalan teko." (Joh. 6:29) Tämän mukaan ikuisen elämän saavat ne, jotka uskovat Jumalan Poikaan. Raamatun ristiriitaisuuksien kanssa on kristityn elettävä. Raamattu antaa toivon pelastuksesta, mutta se ei yksiselitteisesti luettele, kuka pelastuu ja kuka ei – eikä ainakaan luovuta ihmiselle tästä asiasta päätösvaltaa.

Käsitellessään uskontojen suhdetta toisiinsa Hans Küng on lausunut, että kukaan ei voi kulkea monta tietä samaan aikaan. Hän erottaa toisistaan ulkopuolisen ja sisäpuolisen näkökulman. Ulkoapäin, uskontotieteellisesti tarkastellen, on erilaisia tosia uskontoja, eri pelastusteitä samaan päämäärään. Nämä tiet leikkaavat välillä toisiaan, ja voivat rikastuttaa toisiaan. Sisältäpäin, Uuden testamentin opetukseen uskovan kristityn näkökulmasta minulle on olemassa uskonnollinen totuus, se tie jota minä yritän kulkea, koska en voi kulkea kaikkia teitä yhtä aikaa.

USKONTOJEN MONEUTEEN SUOSTUTTAVA

Kaikki kristityt eivät sulata lausuntoja, joissa luovutaan kristinuskon ehdottomasta, kaikkia koskevasta totuusarvosta. Ympäristössä, jossa eri uskonnot elävät rinnakkain, on kuitenkin suostuttava siihen, että vaikka minulle Kristus on tie, totuus ja elämä, naapurini ei tästä vakuutu. Vaikka minä uskon, että elämäni on Raamatussa itsensä ilmoittaneen kolmiyhteisen, armollisen Jumalan käsissä ja että rakkauden kaksoiskäsky, kultainen sääntö ja kymmenen käskyä on tarkoitettu minun elämänohjeikseni, minulla ei ole oikeutta vaatia samaa uskoa toiselta ihmiseltä. Uuden lähetysajattelun syntyyn on vaikuttanut juuri väärän vallankäytön ja ylimielisyyden syntien tunustaminen.

Uskontodialogiin ovat toisaalta kannustaneet myös maailmanlaajuiset eettiset haasteet. Uskontorajat ylittävä yhteinen eettinen pohdinta on luterilaisen etiikan puitteissa mahdollista, sillä ajatus luonnollisesta laista kuuluu luterilaisuuteen olennaisesti. Laki siitä, miten ihmisen on maailmassa eletävä, on kirjoitettu kaikkien sydämiin, niin kristittyjen kuin ei-kristittyjenkin. Ajatus on peräisin Paavalilta: "Pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii. Silloin pakanat, vaikkei heillä lakia olekaan, ovat itse itselleen laki. Näin he osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä. Siitä todistaa heidän omatuntonsakin, kun heidän ajatuksensa syyttävät tai myös puolustavat heitä." (Room 2:14) Luonnollinen laki, luontainen käsitys oikeasta ja väärästä, on ihmisten yhteinen lähtökohta yhteisten uhkien – kuten sotien tai ympäristökatastrofien – voittamiseksi.

Paitsi eettisiä periaatteita, eri uskonnoille ovat yhteisiä myös hartaudenharjoituksen ja mystiikan ilmenemismuodot. Hyvin erilaisista oppisisällöistä huolimatta löydämme muista uskonnoista vastaavia ilmiöitä kuin kristillinen rukous, mietiskely ja mystinen kokemus, mutta myös esimerkiksi ikonit ja luostarilaitos.

Ensituntumalta yhteisiltä vaikuttavat piirteet osoittavat lähemmin tarkasteltaessa eroja siinä, mikä sisältö niille kuhunkin oppikokonaisuuteen liittyen annetaan. Eri uskontojen mystiikan ja spiritualiteetin samankaltaisuuden tutkimus käyttää psykologian ja historian metodeja. Teologisesti voimme todeta Jumalan luoneen ihmisiin kaipauksen ja hengellisyysden, mistä aiheutuu spiritualiteetin osittainen samanlaisuus eri uskonnoissa. Toisaalta joudumme myös toteamaan, että uskonsisältöjen erot ovat suuria, emmekä sen takia voi liioitella yhteisten piirteiden merkitystä. Ei sitä pidä silti väheksyäkään. Muihin uskontoihin tutustuminen voi opettaa meille jotain, esim. pyhyydestä tai yhteisöllisyydestä.

RAJAT PIDETTÄVÄ SELKEINÄ

Se, että kristityt elävät rinnakkain ei-kristittyjen kanssa ja käyvät heidän kanssaan vuoropuhelua, edellyttää rajojen selkeyttä. Meidän on tiedettävä, mikä kuuluu kristilliseen uskoon ja mikä ei. Emme ole poistamassa rajoja ja siirtymässä synkretismiin, vaikka opimmekin toisiltamme yli rajojen. Synkretismia ei ole vielä se, että tutkistelee uskontoja ja uskonnollisia ilmiöitä löytäen niistä sekä Jumalan luomia, demonisia että inhimillisiä piirteitä. Kaikessa on sekä hyvää, pahaa että heikkoa. Paavali on meille esimerkkinä pelottomasta ja ennakkoluulottomasta tavasta lähestyä toisten uskontojen edustajia. Areiopagilla hän puhui ateenalaisille näiden palvomasta tuntemattomasta jumalasta: "Juuri sitä, mitä te tuntemattanne palvotte, minä teille julistan." (Apt 17:23.)

Roomalaisille Paavali kirjoitti, ettei kristityllä ole mitään syytä kerskailuun, vaan siltä on pohja pudonnut pois. Jumala on kaikkien kansojen Jumala, hän on yksi ja ainoa (Room 3:27.) Kerskaamaton, nöyrä asenne on uskon rajoilla oikea asenne. David Bosch päätyy rohkeaan nöyryyteen – tai nöyrään rohkeuteen. Hän kirjoittaa: "Meidän tietomme on vajavaista, mutta me tiedämme. Uskomme myös, että usko, joka meillä on on sekä tosi että oikeudenmukainen, ja tarkoitettu julistettavaksi. Me emme kuitenkaan julista tuoma-

reina emmekä lakimiehinä, vaan todistajina; emme sotilaina, vaan rauhan lähettiläinä; emme painostavina myyntimiehinä vaan Palvelevan Herran suur-lähettiläinä.” Boschin mukaan rohkea nöyryys on sitä, että lähdemme vuoropuheluun ja lähetystyöhön valmiina yllätyksiin ja riskeihin. Meillä ei ole vastauksia kaikkeen, mutta luotamme siihen, että Henki johdattaa meitä täydempään ymmärrykseen.

Norjalainen Oddbjørn Leirvik muotoilee asian niin, että jokaisen on oltava uskollinen sille totuudelle, jonka on saanut, oli se sitten peräisin Buddhalta, Koraanista tai Kristukselta. Kuitenkaan meillä ei ole lupaa puolustaa omaa vakaumustamme kaikin keinoin, mitä vain keksimme. Jeesus käski rakastamaan vihamiehiään, vaikka käyttikin voimakkaasti sanan miekkaa kohdattaessaan vastustajia. Evankeliumeista saamme lukea, kuinka johdonmukaisesti hän kieltäytyi vallasta eikä hyväksynyt vallankäyttöä Jumalan nimissä. Leirvikin ohje uskontojen rauhalliseen rinnakkaineloon on, että kaikki antavat toisilleen oikeuden todistaa siitä totuudesta, jonka kukin on löytänyt, ja samalla tunnustavat, että koko totuus on vain Jumalalla.

KIRKKOJEN HAASTEET USKON RAJOILLA

On paljon asioita, joita kirkot joutuvat käsittelemään, kun uskon rajoilla tulee entistä useammin vastaan toinen usko. Ensinnäkin kirkot ja koko yhteiskunta joutuvat sopeutumaan siihen, että uskonnollisuus on näkyvämpää kuin se on viime vuosikymmeninä ollut. Uskonnolliset vakaumukset ja uskontojen harjoittaminen on otettava huomioon. On myös uskallettava arastelematta puuttua uskonnon nimissä tehtyihin vääryyksiin ja ihmisoikeuksien loukkauksiin. On puolustettava uskonnonvapautta myös niille, jotka kuuluvat vähemmistöihin. On pyrittävä eroon stereotyyppisistä käsityksistä ja ennakkoluuloista eri uskontoja kohtaan. Kaikki tämä on tärkeää, koska uskonto ja kulttuuri nivoutuvat tiiviisti yhteen ja uskonnolla on sen takia suuri poliittinenkin merkitys. Yhteydenpito yli uskontojen rajojen on rauhantyötä. Sillä

voidaan toivottavasti estää erimielisyyksien kärjistymistä, ja ainakin uskonnon ottamista aseeksi riiteltyyn.

Toiseksi on tiedostettava uskonnon epäterveet muodot. On yhteisöjä, joissa ihmisiä käytetään uskonnon varjolla hyväksi taloudellisesti, henkisesti ja jopa seksuaalisesti. Uskontoon vedoten tietyt järjestöt harjoittavat suorastaan rikollista toimintaa. Eräs ilmiö, joka voi aiheuttaa vaikeuksia sekä kirkkoille että yhteiskunnalle, on fundamentalismi. Eri puolilla maailmaa on kokemuksia fundamentalististen liikkeiden kehitymisestä vaarallisiksi. Fundamentalismi ei ole tervettä uskonnollisuutta. Sen takia meidän on oltava varuillamme, jos näemme merkkejä siitä. Fundamentalismi on monin tavoin käytetty ja ymmärretty sana, enkä lähde sitä tässä tarkemmin määrittelemään. Sen merkkeinä voi kuitenkin pitää suvaitsemattomuutta, politisoitumista, autoritaarisuutta, uuden vastustamista, tiukkoja naisten ja miesten rooleja sekä oman ryhmän pitämistä uskonnon ainoana oikeana muotona.

Kolmanneksi kirkon on uskontojen kasvavan määrän takia joskus alistuttava olemaan yksi vaihtoehto muiden joukossa. Emme voi kiistää kristillisen ja varsinkin luterilaisuuden erityisasemaa kulttuurissamme, mutta on silti tosiasia, että monelle ihmiselle muut uskonnot ovat ainakin yhtä läheisiä tai yhtä vieraita. Lisäksi erityisasemamme saa meidät usein myös käyttämään valtaa tavoilla, jotka eivät ole oikeutettuja eivätkä kristillisen uskon mukaisia.

RAJOJA MÄÄRITTÄVÄ TEOLOGIA

Vuorovaikutuksessa eri uskontojen kanssa kristillinen teologia saa uusia painopisteitä. Kolminaisuusoppi ja monet muutkin teologiset opit ovat edelleen tärkeitä ja joutuvat tutkittaviksi uudessa valossa. Uskon rajoja vartioidessamme löydämme kuitenkin yhä uusia kohtia, joissa meidän on tehtävä itsellemme ja toisille selväksi, missä raja kulkee. Kun hindu tai buddhalainen väittää, ettei maailmalla ole alkua eikä loppua, me toteamme, että kristinuskon käsitys on vastakkainen. Alussa Jumala loi, ja viimeisenä päivänä Kristus

palaa takaisin maan päälle. Kun muslimi väittää, että Muhammedin kautta välitetty Koraani on Jumalan viimeinen ilmoitus, me kiistämme ja sanomme viimeisen ilmoituksen tulleen jo aikaisemmin. Samoin vastaamme mormonille, joka esittelee Mormonin kirjaa ja muita hänelle pyhiä kirjoja. Emme usko, että Bahá'u'lláh, pastori Moon, Sai Baba, Äiti-Amma, Sri Mataji Nirmala Devi tai kukaan muu yhdistää kaikki maailman uskonnot – meille ei ole auktoriteetteja Jumalan ja Raamatun lisäksi. Steinerin ja Jehovan todistajien raamatuntulkinnan pystymme osoittamaan kirkon perinteelle vieraaksi. Jälleensyntymisuskoa ja karman lakia vastaan olemme laatineet vakiintuneen teologisen argumentaation. Hengen ja tiedon messuilla toissalauantaina pidetyssä meditaatiossa jokaiselle annettiin vapaus valita, keskittyykö Jumalaan vai universumin keskipisteeseen. Tässä kohtaa me kiellämme, että persoonallinen Jumala olisi sama kuin piste, josta ihminen saa voimaa.

Tutkimus selkiyttää rajoja. Vielä niitten varrella on hämäriä kolkkia. Teologian valoa on vasta liian vähän suunnattu esim. koululääketieteelle vaihtoehtoisin tapoihin hoitaa ihmisiä. Saatananpalvonnan leviäminen on paljastanut toisenlaista teologista avuttomuutta. Kaikilla meistä ei vielä ole valmiuksia ottaa näihin asioihin teologista kantaa, vaan hapuilemme edelleen sitä etsien. Emme tiedä, mitä kaikkea uskon rajoilla vielä odottaa. Edessä on varmasti monta kohtaamista, jotka panevat meidät tekemään teologiaa eli muotoilemaan oman uskomme mukaisia vastauksia kysymyksiin, joita emme ole ennen huomanneet kysyä. Näin kristillinen usko hahmottuu pala palalta yhä selkeämmin. Ymmärrämme sitä uudella tavalla.

AT THE BORDERS OF FAITH – A POINT OF VIEW OF RESEARCH

At the borders of Christian faith, where there are other faiths on the other side, mutual respect must characterize the encounters. We don't know who will be saved, only God knows. The Bible contains contradictory statements of the issue. What is clear in the Bible is that God wants to save all people. The Christian hope is based upon this. We don't give up our faith and our hope, but in our world today we must accept that all people are not convinced by what is true for us. In all religions there is both good, evil and weak, and we have to recognise the different sides. There are common features, which cannot be ignored. On the other side the differences between the contents of the faiths are so big that we shouldn't overestimate the significance of the similarities. Dialogue between faiths helps us to see where the borders are. In interaction with other religions the Christian theology gets new emphases. Research makes the borders distinct. After encountering other religions we understand our own faith in a new way.

TM. PAST. LAURA MARIA RAITIS ON KIRKON LÄHETYSTÖN KESKUKSEN USKONTOKASVATUSSIIHTEERI. TYÖNÄN VUOROKAUDEN
USKONNOLLISEN TILANTEEN SEURANTA, TEOLOGISEN TUTKIMUS JA
KOULUTUS.

REV. LAURA MARIA RAITIS, M.THEOL. IS SECRETARY FOR RELIGIOUS
EDUCATION OF THE OFFICE FOR GLOBAL MISSION OF THE EVANGELICAL
LUTHERAN CHURCH IN FINLAND. HER RESPONSIBILITIES INCLUDE
OBSERVING THE RELIGIOUS SITUATION IN FINLAND AND PROVIDING
RELATED GUIDANCE, TRAINING AND PRODUCTION OF MATERIALS.

DIALOGI USKONTOJEN KOHTAAMISEN MALLINA

JOHANNA JÄMSÄ

Sana dialogi voidaan mieltää hyvin monella tavalla. Dialogi on tietynlainen keskustelun muoto. Se on vuorovaikutusta ja kohtaamista. Kirkon piirissä sanaa käytetään kirkkojen välisestä vuoropuhelusta ja uskontojen välisestä vuoropuhelusta. Itse tulen jäljempänä käyttämään sanaa dialogi nimenomaan uskontodialogin synonyyminä, eli tarkoitan sillä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja kohtaamista.

Mitä dialogi on? Ensinnäkin sitä voi käydä kaksi omiin perinteisiinsä sitoutunutta osapuolta, jotka keskustelevat toisiaan arvostaen. Se ei ole synkretismiä, vaan rinnakkain elämistä. Siihen kuuluu monipuolinen kommunikaatio, sekä myös epäilyt ja pohdinta. Siinä tarvitaan pyrkimystä ymmärtää toista, eli oikeaa kuuntelemista ja hyvää tahtoa. Se edellyttää avoimuutta. Dialogi on tasa-arvoista: vaikka ihminen pitääkin omaa näkemystään oikeana, hän ei asetu toisen yläpuolelle. Dialogi on yksilöllisten merkitysten tarkastelua yhteisellä kielellä.

Kirkollinen keskustelu uskontodialogista alkoi 1960-luvulla. Sitä varhaisempaa merkkipaaluna, eräänlaisena lähtölaukauksena uskontojen väliseen dialogiin, pidetään viime vuosisadan lopulla Chicagossa

kokoontunutta maailmanuskontojen parlamenttia. Siihen 60 vuoteen, joka kului ensimmäisestä Chicagon uskontoparlamentista kirkollisen keskustelun alkamiseen, mahtuu paljon merkittäviä tapahtumia. Tärkeimpiä olivat kristilliseen maailmaan liittyneen optimismin romuttaneet maailmansodat sekä lähetyskenttien tilanteen muuttuminen siirtomaiden itsenäistyessä. Tarve kristillisen lähetystyön uudelleenarviointiin toi osaltaan uskontodialogin kirkkojen keskustelunaiheeksi. Kristillistä uskoa oli tuotu maihin, joihin siirtomaavallat toivat muutakin omaa kulttuuriaan asettuen toisten yläpuolelle. Kun siirtomaa-ajattelu kyseenalaistettiin, koko lähetysajattelu joutui kriisiin. Syynä dialogikeskustelun alkamiseen oli myös Euroopan uskonnollinen moniarvoistuminen. Eri uskonnoista tuli 60-luvulla jopa muoti-ilmiötä.

Kirkoissa käydyn dialogikeskustelun käynnistäjiä ja ylläpitäjiä ovat olleet etupäässä roomalaiskatolinen kirkko ja Kirkkojen maailmanneuvosto (KMN). Uskontodialogin tarve tuotiin 60-luvulla esille Vatikaanin II kirkolliskokouksessa ja KMN:n yleiskokouksissa. Sekä roomalaiskatolinen kirkko että KMN aloittivat uskontodialogiin liittyvän tutkimus-, koulutus- ja julkaisutyön 70-luvun taitteessa asialle omistetuissa yksiköissään. Paavi antoi 1964 määräyksen ei-kristillisten uskontojen kohtaamiseen keskittyvät uskontosihteeristön perustamisesta Vatikaaniin. Tämä oli ensimmäinen konkreettinen toimenpide kirkkojen osallistumiseksi uskontojen väliseen dialogiin. KMN:oon perustettiin 70-luvun alussa oman dialogisihteeristönsä.

DIALOGIN TASOT

Dialogia voidaan käydä monella tasolla. Useimmiten sitä käyvät yksilöt keskenään. Meistä jokainen kokee tilanteita, joissa keskustelee toista uskoa edustavan ihmisen kanssa. Toinen taso on kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen taso, jolla yhteisöjen edustajat käyvät keskenään dia-

logia. Tällä tasolla mm. kirkot ottavat kantaa siihen, onko dialogi ylipäänsä hyvä asia, ja millaisena se on hyvä asia. Kolmantena tasona voidaan nähdä se virallinen taso, jolla esim. KMI¹ tai roomalaiskatolinen kirkko yhdessä muiden uskontokuntien kanssa tuottavat raportteja ja lausuntoja.

Uskontodialogi on herättänyt kristityissä paljon ennakkoluuloja, epäilyksiä ja pelkoa. Se on usein nähty uhkana. Toisaalta se on saanut myös vahvat puolestapuhujansa. Erilaisten kannanottojen taustalla on nähtävissä erilaiset tavat määritellä dialogi, sen tavoitteet ja sen teologinen perusta. Keskeiseksi keskusteluissa on noussut kysymys dialogin ja lähetystyön suhteesta.

TAVOITTEET

Mielipiteet uskontodialogista jakaantuvat usein sen mukaan, mitä sen tavoitteena pidetään. Tavoitteet voidaan jakaa neljään tyyppiin, joista esiintyy myös erilaisia yhdistelmiä. Joillekin dialogin tavoite on lähetystyö. Vuoropuhelu on osa lähetystyötä, jopa sen ydin, tai lähetystyön menetelmä. Tämän näkemyksen mukaan lähetystyön tulee olla vuoropuhelua, jossa pyritään ymmärtämään toista osapuolta ja kunnioittamaan tätä, mutta jossa kristitty on sitoutunut paitsi omaan perinteeseensä myös lähetyskäskyyn. Toinen mahdollinen dialogin tavoite on konfrontatio, vastakkainasettelu. Sillä voidaan tarkoittaa lähetykseen kuuluvaa erimielisyyksien kohtaamista, tai joskus pyrkimystä muuttaa toisen osapuolen näkökantoja tai jopa avointa vihamielisyyttä. Kolmas käsitys dialogin tavoitteesta on, että se on pelkkää leppoisaa keskustelua, jossa toiseen osapuoleen ei millään lailla pyritä vaikuttamaan. Sillä ei ole merkitystä, mitä dialogi sisältää ja mihin sillä päädytään; pääasia on, että keskustellaan. Neljäs mahdollinen tavoite on yhteinen toiminta esim. maailmanrauhan hyväksi. Tästä esimerkki on vuonna 1993, sata vuotta Chicagon uskontoparlamentin jälkeen samassa paikassa pidetty maailman-

uskontojen kokous, sekä sen tuottama maailmanlaajuista etiikkaa korostava asiakirja.

On olemassa dialoginäkemyksiä, jotka perustuvat käsitykseen, että kaikki uskonnot ovat pohjimmiltaan samaa. Tästä lähtökohdasta dialogin tavoitteen määritelmä on tietenkin erilainen kuin silloin, kun eri uskontojen käsitetään johtavan eri päämääriin, ja esimerkiksi vain kristinuskon johtavan pelastukseen. Tarkastellessamme eri käsityksiä dialogista ja sen tavoitteista havaitsemme niiden perustuvan erilaisiin käsityksiin keskeisistä teologisista opeista.

TEOLOGISIA KYSYMYKSIÄ

Uskontodialogia käydessämme joudumme käsittelemään kysymyksiä, jotka liittyvät siihen miten näemme muut uskonnot. Ovatko muut uskonnot mielestämme huonompia kuin omamme? Ovatko ne vääriä? Ovatko ne Jumalan luomaa todellisuutta vai lähtöisin pahasta? Vastauksemme näihin kysymyksiin vaikuttaa väistämättä käsitykseemme dialogista.

Dialogia käyvän kristityn ensimmäinen kysymys on kysymys luomisesta. Jos uskomme, että Jumala on luonut ihmisen omaksi kuvakseen ja ilmoittanut itsensä kaikille ihmisille yleisen ilmoituksen kautta, niin mikä on yleisen ilmoituksen merkitys? Mikä mahdollisuus ihmisillä on sen perusteella pelastua, että he ovat Jumalan luomia ja että Jumala puhuu heille omassatunnossa ja luonnossa? Perinteinen kristillinen käsitys on, että pelastava ilmoitus on Raamatussa, mutta tästä on poikkeavia käsityksiä.

Toinen kysymys on missä Pyhä Henki toimii. Onko se sidottu Sanaan ja sakramentteihin, vai puhuuko se muidenkin uskontojen keskuudessa? Erityisesti katolilaisia on dialogin yhteydessä puhuttanut kysymys kirkosta: onko kirkko välttämätön pelastukselle? Tästä tullaan kolmanteen, lähetystä koskevaan kysymykseen. Mitä tarkoittaa Jeesuksen käsky "Menkää

ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni”? Kuka tekee ja kenet opetuslapsiksi – edelleen: miksi? Jos Jumala on ilmoittanut pelastuksesta muidenkin uskontojen kautta, onko kristityillä velvollisuutta, ja onko heidän mielekasta lähteä julistamaan evankeliumia muille? Jos Pyhä Henki toimii kaikkien uskontojen keskuudessa, tarvitaanko lähetystyötä? Vastaukset näihin peruskysymyksiin ovat yhteydessä muihin teologisiin kysymyksiin. Ne myös vaikuttavat siihen, miten määritellään dialogin tavoitteet ja se, onko se positiivinen vai negatiivinen asia.

Neljäs, dialogin mielekkyyden kannalta ehkä kaikkein ratkaisevin teologinen kysymys on kysymys pelastuksesta. Siitä on olemassa hyvin karkea, ja karkeudessaan todellisuutta vääristäväkin jaottelu, joka kuitenkin on myös havainnollistava. Kristityillä ja muiden uskontojen edustajilla on eri tyyppisiä pelastusnäkemystyyppejä. Eksklusivismiksi kutsutaan näkemystä, jonka mukaan on vain yksi tie pelastukseen. Inklusivismi puolestaan on sellainen näkemys, että uskotaan totuutta olevan monissa pelastusteissa. Voidaan ajatella, että jossakin uskonnossa on täydellisempi ilmoitus pelastuksesta kuin muissa, mutta niissä kaikissa on kuitenkin totuutta. Relativismi on näkemys, joka ei aseta mitään uskontoa toisen edelle, eli ei ota kantaa siihen, onko joku käsitys pelastuksesta oikeampi kuin toinen. Tällainen näkemys on usein yhteydessä synkretismiin. Ajatellaan, että loppujen lopuksi kaikki uskonnot johtavat samaan.

Kysymykset luomisesta, Pyhästä Hengestä, lähetyksestä ja pelastuksesta liittyvät läheisesti toisiinsa.

DIALOGIN EDELLYTYKSET

Dialogin onnistuminen edellyttää toisen kunnioitusta, pelottomuutta, tietoa ja rehellisyyttä. Kristittyinä lähtökohtamme toisen kunnioittamiselle on se, että jokaikinen ihminen on uskomme mukaan Jumalan luoma

ja Kristuksen lunastama. Olemme kaikkien ihmisten kanssa samalla tasolla. Toisen kunnioitukseen liittyy myös itsekunnioitus. Itsensä kunnioittaminen on usein vaikeaa. Esimerkiksi meillä kristityillä ei ole kovin kaunis historia dialogitilanteista. Ristirekillä ja usein myös lähetysskentillä on harjoitettu monologia. Tästä huolimatta itsekunnioitus, yhdistettynä nöyryyteen, on tarpeellista. Nöyryydellä tarkoitan, että myönnämme sen, ettemme ole maailmanvalloittajia emmekä ole aina tehneet asioita oikein. Nöyryys on aivan välttämätöntä. Silti meillä on oikeus uskoa niin kuin uskomme. Sama koskee tietenkin muiden maailmankatsomusten edustajia.

Toiseksi tarvitsemme dialogissa pelottomuutta. Olen miettinyt asiaa paljon, koska muistan tilanteita, joissa olen pelännyt. En tiedä, mistä pelkousee. Siihen on varmasti monia syitä, mutta kantava asia on pelosta huolimatta se, että kristittyinä saan uskoa Jumalan voimaan. Siihen turvautuen, muistaen että Jumala on kanssani, olen esim. uskaltanut mennä buddhalaiseen rituaaliin. Uskon kolmiyhteiseen Jumalaan, joka on läsnä ja joka rukouksessa kuulee, kun pyydän häneltä rohkeutta ja varjelusta. Loppujen lopuksi pelon syy on oma epäuskomme: eihän meidän tarvitse pelätä, että toisessa uskonnossa on vahvempia voimia kuin se Jumala, johon me uskomme.

Kunnioituksen ja pelottomuuden edellä, tai ehkä niiden kanssa käsi kädessä, kulkee tieto. Tieto on tavallaan kahdensuuntaista. Lähtiessämme dialogiin olemme hyvin epävarmoja, ellemme tiedä, mitä itse ajattemme ja mihin uskomme. Meidän kristittyjen ongelma tämän päivän Suomessa on pitkälti se, ettemme tunne omaa oppiamme. Siitä seuraa pelkoa ja suojautumista dialogitilanteessa. Toisaalta dialogin edellytyksenä ja sen sisältönä on usein tieto toisesta osapuolesta. Nämä kaksi tiedon ulottuvuutta ovat tärkeitä muistaa esim. seurakunnissa. Jotta luotaisiin valmiuksia dialogiin, olisi annettava perusopetusta kristillisestä uskosta, mutta toisaalta myös opetusta ympäristömme muista

uskonnoista. Tätä on alettu viime vuosina antaaakin. Tieto niin omasta kuin toistenkin uskosta auttaa löytämään yhteisen kielen, jolla käydä vuoropuhelua.

Neljäs asia, jota tarvitsemme, on rehellisyys. Se ei aina ole helppoa. Uskontojen välisissä dialogeissa rehellisyyden puute on aiheuttanut ongelmia. Esimerkiksi on hankalaa, jos dialogilla on yhteiset toiminnalliset tavoitteet, mutta kaikki osapuolet eivät ole rehellisiä. Epärehellisyyttä on omien heikkouksien, omien virheiden ja omien ongelmien peittäminen. Rehellisyyttä tarvitaan sekä suhteessa omaan itseen että toiseen osapuoleen. Ilman rehellisyyttä ei ole luottamusta.

Lopuksi haluan sanoa, mikä oma kokemukseni dialogista toista uskontoa edustavien ihmisten kanssa on ollut. Se, että koen kohtaamisen dialogitilanteena, vapauttaa minut ajatuksesta, että minun pitäisi julistaa tai käännäyttää. Voin heittää pallon Jumalalle. Olen kohtaamassa jotain ihmistä, haluan tietää mitä hän ajattelee ja oppia tuntemaan hänet. Jumalan käsissä on, mitä ihmisten kohtaamisissa tapahtuu – on kyse sitten uskontodialogista tai mistä tahansa kohtaamisesta. Minulle hieno löytö on ollut tosiasia, että vaikka toisten kohtaaminen pakottaa meidät kyseenalaistamaan omaa ajatteluamme ja aiheuttaa epäilyksiä, niin kohtaukseen kannattaa uskaltautua. Olisi helpompi sulkeutua omaan tilaansa, panna ovet ja ikkunat kiinni eikä ottaa selvää mistään mikä on sen ulkopuolella. Meillä on kiusaus suojautua, jotta saisimme pidettyä oman uskomme vahvana. Loppujen lopuksi toisella tavalla uskovien kohtaukseen ei kuitenkaan koskaan heikennä sitä, mikä omassa uskossamme on olennaista.

DIALOGUE AS A MODEL FOR ENCOUNTERING RELIGIONS

Dialogue presupposes two parts that are committed to their own traditions and discuss with respect for each other. It is not syncretism, but living next to each other. It requires listening and good will, openness and equality. The debate about dialogue between religions, and initiatives to it, started in the 60's in the Roman Catholic church and in the World Council of Churches. Christians from different theological frameworks have had accordingly different attitudes towards dialogue. For some it is a positive thing, for others a negative one. The relation of dialogue and mission has been crucial in the debate. Mission can be considered as the goal or method of dialogue. Dialogue can be seen as confrontation, or as a goal and meaning in itself, or as a way to a common goal e.g. world peace. Our basic theological views affect our concept of dialogue. These views concern the questions of salvation, the origin of other religions, creation, the presence of the Holy Spirit, and mission. For a successful dialogue mutual respect, fearlessness, knowledge and honesty are required. From experience we know that dialogue is worthwhile. In dialogue with others we find what is essential in our own faith.

TM JOHANNA JÄMSÄ ON USKONNON, PSYKOLOGIAN JA FILOSOFIAN
OPETTAJA SOTUNGIN LUKIOSSA VANTAALLA. HÄN VALMISTEE
USKONTODIALOGIAIHEISTA LSENSIAATTITYÖTÄ.

JOHANNA JÄMSÄ, M.THEOL. IS TEACHER OF RELIGIOUS EDUCATION,
PSYCHOLOGY AND PHILOSOPHY AT SOTUNKI UPPER SECONDARY SCHOOL
IN VANTAA. SHE IS PREPARING A LICENTIATE DISSERTATION ON THE
SUBJECT OF INTER-FAITH DIALOGUE.

KESKIVIIKKO 22.10.1997

Yliopiston pieni juhlasali, Aleksanterinkatu 5:

9.00 Juhani Pörsti: Edellisen päivän yhteenveto

9.15 Marja-Liisa Laihia: Identiteetti ja kirkon missio muuttuvassa kulttuurissa

10.15 Alexander L. Dvorkin: Crazy Days of the Religious Market
(Uskontomarkkinoiden hullut päivät)

11.10 Harry Månsus: New Age och kristen tro – öppenhet, dialog och gränser (New Age ja kristillinen usko – avoimuus, dialogi ja rajat)

12.00 Suvi-Päivi Koski: Uskon rajoilla – paikallisseurakunnan näkökulma
Laura Maria Raitis: Uskon rajoilla – tutkimuksen näkökulma

15.00 Kanavat:

Uspenskin krypta

Alexander L. Dvorkin: The Russian Orthodox Church and Other Religious Communities (Venäjän ortodoksinen kirkko ja muut uskonnolliset yhteisöt)

Andreas-kirkko, Korkeavuorenkatu 22

Harry Månsus: Ett folk av ölkare – kan kyrkan bli ett andligt centrum

Teologinen instituutti, Kaisaniemenkatu 13 A, 4. krs

Paul Carden: Assessing the Threat of Cults and New Religions on World Mission Fields (Maailman lähetyskentillä esiintyvien kulttien ja uusien uskontojen uhkan arviointi, tiistain kanavan uusinta)

OPKO, Pohjoisranta 4 A

Pasi Turunen: Uusille tavoille. Kulttuurien törmäys Jehovan todistajien kääntyvän elämässä

Vanha kirkko, Lönnrotinkatu 6

Johanna Jämsä: Dialogi uskontojen kohtaamisen mallina

Bulevardi 16 B

Keijo Ahorinta: Pimeyden arvot – saatananpalvonnan monet kasvot

T I S D A G E N 21 . 10 . 1997

Universitetets lilla festsal, Alexandersgatan 5

9.00 Juhani Pörsti: Inledningsanförande

9.15 Miikka Ruokanen: Finland och Guds världsmission. Kyrkans mission i en föränderlig kultur

10.15 Alexander L. Dvorkin: Crazy Days of the Religious Market
(Religionsmarknadens galna dagar)

11.10 Kimmo Kääriäinen: Det religiösa läget i Finlands närområden

12.00 Harri Heino: Det religiösa läget i Finland idag

15.00 Workshops:

Uspenskis krypta

Alexander L. Dvorkin: Russia as a Breeding Ground of New Religious Movements (Ryssland som vagga för nya religiösa rörelser)

Teologiska institutet, Kajsaniemigatan 13 A, 4 vån.

Paul Carden: Assessing the Threat of Cults and New Religions on World Mission Fields (Hotet av kulter och nya religioner på världens missionsfält – en utvärdering)

Sjötullens församlingssal, Sjötullstorget 3, 3 vån.

Terttu Forsell och Leena Ranta: Religionens handelsmän

Gamla kyrkan, Lönnrotsgatan 6

Jukka Keskitalo: Individualism och avsaknaden av en ny gemenskapsform (annulerad)

Finlands Ev.luth. Student- och Skolungdomsmission, Norra kajen 4 A

Timo Keskitalo och Khodr Chehab: Krisens år. Andra generationens islam i Finland

Universitetets lilla festsal

Ari Puonti: Den traditionella kristendomen och generation X, Y, Z...

ONSDAGEN 22.10.1997

Universitetets lilla festsal, Alexandersgatan 5

9.00 Juhani Pörsti: Sammanfattning från föregående dag

9.15 Marja-Liisa Laihia: Identitet och kyrkans mission i en föränderlig kultur

10.15 Alexander L. Dvorkin: Crazy Days of the Religious Market
(Religionsmarknadens galna dagar)

11.10 Harry Månsus: New Age och kristen tro – öppenhet, dialog och gränser

12.00 Suvi-Päivi Koski: Vid trons gränser – en lokalförsamlings synvinkel

Laura Maria Raitis: Vid trons gränser – en forskningssynvinkel

15.00 Workshops

Uspenskis krypta

Alexander L. Dvorkin: The Russian Orthodox Church and Other Religious
Communities (Den ryska ortodoxa kyrkan och andra religiösa samfund)

Andreas-kyrkan, Högbergsgatan 22

Harry Månsus: Ett folk av sökare – kan kyrkan bli ett andligt centrum
(svenskspråkig workshop)

Teologiska institutet, Kajsaniemigatan 13 A, 4 vån.

Paul Carden: Assessing the Threat of Cults and New Religions on
World Mission Fields (Hotet av kultur och nya religioner på världens
missionsfält – en utvärdering, repris från tisdagen)

Finlands Ev.luth. Student- och Skolungdomsmission, Norra kajen 4 A

Pasi Turunen: Att gå in för nya seder – kulturkrockar i övergången till
Jehovas vittne

Gamla kyrkan, Lönnrotsgatan 6

Johanna Jämsä: Dialogen som modell för möte mellan religioner

Bulevarden 16 B

Keijo Ahorinta: Mörkets värden – satanismens många ansikten

TUESDAY, OCT. 21, 1997

University of Helsinki

- 9.00 Rev. Juhani Pörsti: Opening of the Conference
- 9.15 Prof. Miikka Ruokanen: Finland and God's World Mission. The Mission of the Church in a Changing Culture.
- 10.15 Alexander L. Dvorkin, Ph.D.: Crazy Days of the Religious Market
- 11.10 Dr. Kimmo Kääriäinen: The Religious Situation in the Neighbouring Areas of Finland
- 12.00 Dr. Harri Heino: The Religious Situation in Finland Today
- 15.00 Workshops

Various places in Helsinki

Alexander L. Dvorkin: Russia as a Breeding Ground for New Religious Movements

Paul Carden: Assessing the Threat of Cults and New Religions on World Mission Fields

Terttu Forsell & Leena Ranta: Salesmen of Religion

Jukka Keskitalo: Individualism and the Longing for a New Communion (Cancelled)

Khodr Chehab & Timo Keskitalo: The Years of Crisis. Second Generation Islam in Finland

Ari Puonti: Traditional Christianity and Generation X, Y, Z...

WEDNESDAY, OCT. 22, 1997

University of Helsinki

9.00 Rev. Juhani Pörsti: Summary of Tuesday

9.15 Marja-Liisa Laihia, MA: Identity and the Mission of the Church
in a Changing Culture

10.15 Alexander L. Dvorkin, Ph.D.: Crazy Days of the Religious Market

11.10 Pastor Harry Månsus: New Age and the Christian Faith – Openness,
Dialogue and Borders

12.00 Rev. Suvi-Päivi Koski: At the Borders of Faith – the Point of View
of a Local Parish

Rev. Laura Maria Raitis: At the Borders of Faith – the Point of View of
Research

15.00 Workshops

Various places in Helsinki

Alexander L. Dvorkin: The Russian Orthodox Church and Other
Religious Communities

Harry Månsus: A People of Seekers – Can the Church Become a
Spiritual Centre?

Paul Carden: Assessing the Threat of the Cults and New Religions
on World Mission Fields

Pasi Turunen: New Habits. Crash of Cultures in the Life of a
Convert to the Jehova's Witnesses

Johanna Jämsä: Dialogue as a Model for Encountering Religions

Keijo Ahorinta: Values of Darkness – the Many Faces of Satanism

JÄRJESTÄJÄT:

Kirkon lähetystyön keskus, Helsingin ev. lut. hiippakunta, Suomen ekumeninen neuvosto, Suomen lähetysneuvosto ja Kristillinen opintokeskus.

ARRANGÖRER:

Byrån för kyrkans mission, Helsingfors stift, Ekumeniska rådet i Finland, Finlands missionsråd och Kristna studiecentralen

ORGANIZERS:

Ev.Luth. Church of Finland (Office for Global Mission and Diocese of Helsinki), Ecumenical Council of Finland, Mission Council of Finland and Christian Study Center

KIRJOJA AIKAMME USKONNOLLISUUDESTA JA USKONTODIALOGISTA

- Aaltojärvi, Pia & Suurpää, Leena (toim.): Näin nuoret. 11 ikökulmia
nuoruuden kulttuureihin. Tietolipas 143, 1996 *
- Aeschliman, Gordon : Sukupolvi X ja keltasta pudonnut kirkko. Credo
1/95 *
- Ahorinta, Keijo: Saatananpalvonnan monet kasvot. LK-kirjat 1997
- Arlebrand, Håkan: Aura, karma, kabbala. Uuden aikakauden
hengellisyys ja salatieteen nousu. Kirjaneliö 1994
- Arlebrand, Håkan: Det okända (n:o upplaga). Libris 1995
- Barna, George: Baby Busters. The Disillusioned Generation. Barna
Research Group, California 1994 *
- Barna, George: Generation Next. Regal Books, California 1995 *
- Blomberg, Craig L. & Robinson, Stephen E.: How wide the divide? A
mormon & an evangelical in conversation. InterVarsity Press 1997
- Bosch, David J: Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of
Mission. Orbis Books, New York, 1991 **
- Bowman, Robert M.: Jehovah's witnesses, Jesus Christ and the Gospel
of John. Baker 1994
- Bowman, Robert M.: Orthodoxy and Heresy. Biblical Guide to Doctri-
nal Discernment. Baker 1993
- Bowman, Robert M.: Understanding Jehovah's witnesses. Why They
Read Bible the Way They Do? Baker 1994
- Brockway, Allan B & Rajashekar, J. Paul (Ed.): New Religious Move-
ments and the Churches. World Council of Churches 1987
- Burnett, David: Clash of worlds. Monarch Publications 1995

- Burnett, David: *Dawning of the Pagan moon. An investigation into the rise of Western paganism.* Monarch Publications 1991
- Burnett, David: *Spirit of Buddhism. A Christian perspective on Buddhist thought.* Monarch Publications 1996
- Burnett, David: *Spirit of Hinduism. A Christian perspective on Hindu thought.* Monarch Publications 1992
- Burnett, David: *Unearthly Powers. A Christian Handbook on Primal and Folk Religions.* Nelson Publishers 1988
- Chapman, Colin: *Cross and Crescent. Responding to the Challenge of Islam.* InterVarsity Press 1996
- Christianity and Other Faiths in Europe. Documentation from the Meeting "Christianity and Other Faiths in Europe Today". LWF Documentation 37, 1995 **
- Cooper, Anne: *Ishmael my brother. A Christian Introduction to Islam.* Monarch Publications 1993
- Coupland, Douglas: *Life After God.* Touchtone Books 1994 *
- Coupland, Douglas: *Tuntematon sukupolvi. Tarinoita kiihtyvästä kulttuurista.* Art House 1992 *
- Ford, Kevin Graham: *Jesus for a New Generation.* IVP, Illinois 1995 *
- Gidoomal, Ram & Fearon, Mike: *Karmaén' Chips. The New Age of Asian Spirituality.* Wimbledon Publishing Company 1994
- Gidoomal, Ram & Wardell, Margaret: *Lions, Princesses, Gurus. Reaching Your Sikh Neighbour.* Highland Books 1996
- Guinnes, Os: *Dining with the Devil. The Megachurch Movement Flirts with Modernity.* Baker 1994
- Hammer, Olav: *På spaning efter helheten: New Age, en ny folktro?* Wahlström & Widstrand 1997
- Higton, Tony & Higton, Patricia: *Jesus the Only Saviour. A Workbook on Christianity & Other Faiths.* Monarch Publications 1993

- Hiltunen, Pekka Y.: Henkimaailman juttuja. Suomen Lähetyseura 1995
- Hughes, Dewi Arwel: Has God Many Names? An Introduction to Religious Studies. Apollos 1996
- Huima, Leena: Jumala peilissä. Uuden Ajan ihminen etsii jumaluutta. Karas-Sana 1989
- Huima, Leena: Vesimiehen lapset. Karas-Sana 1985
- Hummel, Reinhart: Religiöser Pluralismus oder Christliches Abendland. Herausforderung an Kirche und Gesellschaft. Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt, 1994 **
- Hunt, Dave & McMahon, T.A.: Seduction of Christianity. Spiritual Discernment in the Last Days. Harvest House Publishers 1985
- Karppinen, Saara: Ahtaasta uskosta avarammalle. Päivä 1994
- Kohtaamisen taito. Opas kristityille muiden uskontojen ja ideologioiden kanssa käsittelevään dialogiin. Suomen ekumeeninen neuvosto 1988
- Kurtén, Tage: Suomen kirjailijat, jumalausko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskus 1988
- Kurtén, Tage: Tillit, verklighet och värde: begreppsliga reflexioner kring livsåskådningar hos fyrtioen finska författare. Nora Nya Doxa 1995
- Küng, Hans: Theologie im Aufbruch: eine ökumenische Grundlegung. Piper 1992 **
- Lassila, Heikki: Joka niemeen, notkoon, saarelmaan... Tutkimus suomalaisten hengellisestä tilasta ja seurakuntien kehittämisen mahdollisuuksista. Seurakunnan kasvu ry. 1994 *
- Leirvik, Oddbjørn: Religionsdialog på norsk, Pax Forlag, Oslo, 1996 **
- MacArthur, John F.: Reckless Faith. When the Church Loses Its Will To Discern. Crossway Books 1994

- Mahedy William & Janet Bernardi: A Generation Alone. Xers Making a Place in the World. IVP, Illinois 1994 ***
- Martin, Paul R.: Cult-proofing Your Kids. Zondervan Publishing House 1993**
- Marttinen, Ann-Christine: Lasku. Pakolaisnuorten elämää Suomessa. Kirjaneliö 1996**
- Mather George A. & Nichols, Larry A.: Dictionary of Cults, Sects, Religions and the Occult. Zondervan Publishing House 1993**
- McBain, Douglas: Discerning the Spirits. Checking for Truth in Signs and Wonders. Marshall Pickering 1992**
- Missiologi i dag. Red. J-M Berentsen 6 al. Universitetsforlaget, Oslo, 1994 ****
- Mogner, Christoph: Haastettuina: Miten kohtaamme karismaattiset ja helluntalaiset liikkeet? Perussanoma 1995**
- Murdoch, Paul: Puolikuu ja Pohjantähti. Muslimit keskellämme. Suomen Lähetyseura 1996**
- Musk, Bill A.: Passionate Believing. The "Fundamentalist" Face of Islam. Monarch Publications 1992**
- Musk, Bill A.: Unseen Face of Islam. Sharing the Gospel with Ordinary Muslims. Monarch Publications 1992**
- Månsus, Harry: Den kosmiska katedralen. Libris 1996**
- Nazir-Ali, Michael: Mission and Dialogue. Proclaiming the Gospel Afresh in Every Age. Society for Promoting Christian Knowledge 1995**
- Netland, Harold: Dissonant Voices. Religious Pluralism and the Question of Truth. Wm.B. Eerdmans Publishing Co. 1991**
- Pietiläinen, Jari (toim.): Ajatuksia jälleensyntymisestä. Karisto 1994**
- Pommier, Sophie: Muhammedin yöllinen matka. Suomen Lähetyseura 1996**

- Ramachandra, Vinoth: Gods that Fail. Modern Idolatry and Christian Mission. Paternoster Press 1996
- Reed, David A.: How to Rescue Your Loved One From the Watchtower. Baker 1994
- Reed, David A.: Index of Watchtower Errors 1879 to 1989. Baker 1990
- Reed, David A.: Jehovah's Witness Literature. A Critical Guide to Watchtower Publications. Baker 1993
- Rothstein: Gud är blå. De nya religiösa rörelserna. Nora Nya Doxa 1997
- Rubin, Anita: Suomalainen nuori ja tulevaisuus: kadotetun sukupolven pikkuveljet ja pikkusiskot. Futura 1995 *
- Salonen, Kristina (toim.): Uskonnon kahdet kasvot. Suomen Mielenterveysseura 1995
- Scott, Latayne C.: After Mormonism. Reclaiming the Ex-Mormone's Worldview for Christ. Baker 1994
- Scott, Latayne C.: Why We Left Cult. Six People Tell Their Stories. Baker 1995
- Scott, Latayne C.: Why We Left Mormonism. Eight People Tell Their Stories. Baker 1995
- Stacey, Vivienne: Submitting to God. Introducing Islam. Hodder & Stoughton 1997
- Starkey, Mike: God, Sex & Generation X. A Search for Lost Wonder. Triangle 1997 *
- Szandorowska, Barbara: Pimeää valoa. Päivä 1993
- Taimisalo, Liisa: Made in Suomi-tutkimuksen tulokset. Teoksessa Made in Suomi. Keitä ovat suomalaiset nuoret vuonna 1996? Creator Grey 1996 *
- Tammi, Ari (toim.): Vieraita ja muukalaisia. Kirkko monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Kirjapaja 1997
- Tapia, Andrés: Reaching the First Post-Christian Generation, Christianity

Today 12.9.1994*

The Mystery of Salvation. The Story of God's Gift. A Report by The Doctrine Commission of the General Synod of the Church of England. Church House Publishing, 1995 **

Turunen, Pasi: Vartiotorni – Valtakunta uudessa valossa. Kuva ja Sana 1995

Ward, Pete: Youth Culture and Gospel. Marshall Pickering 1992

Wikström, Owe: Det bländande mörkret: Om andlig vägledning och psykologi i vår tid. Libris 1994

Wikström, Owe: Häikäisevä pimeys: Näkökulmia hengelliseen ohjaukseen. Kirjaneliö 1995

Wilkinson, David: Alone in the Universe? Monarch Publications 1997

Wingate, Andrew: Encounter in the Spirit. Muslim-Christian Meetings in Birmingham. World Council of Churches 1988

Zander, Dieter: The Gospel for Generation X: Making Room in the Church for 'Busters'. Equipping the Saints 2/4 1996 *

K Ä S I K I R J O J A

Auvinen, Juha (toim.): Kirkkojen Eurooppa. Puheenvuoroja uskosta, arvoista ja muutoksesta. Kirjaneliö 1997

Heino, Harri: Mihin Suomi tänään uskoo. WSOY 1997

Mather, G.A. & Nichols, L.A.: Dictionary of Cults, Sects, Religions and the occult. Zondervan Publishing House 1993

Melton, J. Gordon: New Age Encyclopedia. Gale Research Inc. 1990

Nurmi, Suvielise: Katsomukset kohtaavat. Kirjayhtymä 1994

Räntilä, Kari e.a. (toim.): Hyvät satamat. Suomalaisten uskonnollisten yhteisöjen opinkäsitysten vertailua. Suomen ekumeeninen neuvosto 1995

AKATEEMISIA TUTKIMUKSIA JA OPPIKIRJOJA

Ahlbäck, Tore: Uppkomsten av Teosofiska Samfundet i Finland. Åbo Akademi 1995

Barker, Eileen: New Religious Movements. A Practical Introduction.

1992 Frisk, Liselotte: Nya religiösa rörelser i Sverige. Åbo Akademi 1993

Helve, Helena (toim.): Ihmisenä maailmassa. Gaudeamus 1996

Holm, Nils G. (Ed.): Encounter with India. Studies in Neohinduism. Åbo Akademi 1990

Holm, Nils G. (Red.): Politik och religion. Vägar till befrielse eller till våldsutövning. Åbo Akademi 1992

Holm, Nils G.: Religionshistoria. En introduktion med textläsning. Åbo Akademi 1993

Holm, Nils G. (Ed.): Teaching Islam in Finland. Åbo Akademi 1993

Holm, Nils G. (Ed.): The Familiar and the Unfamiliar in the World Religions. Challenges for Religious Education Today. Åbo Akademi 1997

Holm, Nils G. & Björkqvist, Kaj (Ed.): World Views in Modern Society. Åbo Akademi 1996. Illman, Karl-Johan: I Jobs Tecken. Europa och judarna. Åbo Akademi 1996

Junnonaho, Martti: Uudet uskonnot – Vastakulttuuria ja vaihtoehtoja. SKS 1996

Ketola, Kimmo & al: Näköaloja uskontoon. Uskontotieteen ajankohtaisia suuntauksia. Yliopistopaino 1997

Kurtén, Tage: Bakom livshållningen. Studier i moderna livsåskådningar och deras begreppsliga förutsättningar. Åbo Akademi 1997

Martikainen, Tuomas: Moniarvoinen Turku: Käsikirja uskonnollisista, maailmankatsomuksellisista ja etnisistä yhteisöistä. Åbo Akademi 1996

Pesonen, Heikki (toim.): Uskontotieteen ikuisuuskysymyksiä. Helsingin yliopisto/Uskontotiede 1997

Pitkänen, Pirkko & Telaaranta, Mikko (toim.): Ovi parempaan maailmaan: Hyvän elämän avaimet eri kulttuureissa. Painatuskeskus 1995

* Kirja tai artikkeli, johon Puonti viittaa artikkelissaan

** Kirja, johon Raitis viittaa artikkelissaan